

**T.C.
NİĞDE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANA BİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİ PROGRAMI**

**İLKÖĞRETİM 7.SINIF ÖĞRENCİLERİNİN BAZI
DEMOKRASİ KAVRAMLARI HAKKINDAKİ
GÖRÜŞLERİ VE YANILGILARI
(AKSARAY ÖRNEĞİ)**

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan

Elif KAYA

2011-NİĞDE

**T.C.
NİĞDE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANA BİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİ PROGRAMI**

**İLKÖĞRETİM 7.SINIF ÖĞRENCİLERİNİN BAZI
DEMOKRASİ KAVRAMLARI HAKKINDAKİ
GÖRÜŞLERİ VE YANILGILARI
(AKSARAY ÖRNEĞİ)**

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan

Elif KAYA

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Ayhan DOĞAN

2011- NİĞDE

ONAY SAYFASI

Yrd. Doç. Dr. Ayhan DOĞAN danışmanlığında Elif KAYA tarafından hazırlanan “İlköğretim 7.Sınıf Öğrencilerinin Bazı Demokrasi Kavramları Hakkındaki Görüşleri ve Yanılgıları (Aksaray Örneği)” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İLKÖĞRETİM Ana Bilim Dalı Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Bilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

18.03.2011

JÜRİ :

Danışman : Yrd. Doç. Dr. Ayhan DOĞAN

Üye : Yrd. Doç. Dr. Neziha TOFAK

Üye : Prof. Dr. Ramzi KILIK

ONAY :

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulu'nun Tarih ve sayılı kararı ile onaylanmıştır.

/ /
Prof. Dr. Selen DOĞAN
Enstitü Müdürü

ÖZET

Bu çalışmada, İlköğretim 7.sınıf öğrencilerinin demokrasi konusundaki bazı kavramlara ilişkin görüşleri ve yanılgıları tespit edilmiştir. Araştırmanın çalışma evrenini, Aksaray ili merkez Hacı Cevriye Ünsal İlköğretim Okulu ve Aksaray ili merkez Gücünkaya Köyü Gücünkaya İlköğretim Okulunda 2009–2010 eğitim öğretim bahar yarıyılında öğrenim gören 7.sınıf öğrencilerine uygulanan görüşme formu oluşturmuştur. Görüşme formunun araştırma sorusu: “İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin 6. ve 7. Sınıf Demokrasi Konusunda Geçen Bazı Kavramlara İlişkin Görüşleri ve Yanılgıları Nelerdir?”. Görüşme formu iki bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde öğrencilere ait kişisel bilgilere, ikinci bölümde ise araştırma sorusu kapsamında öğrencilerin cevaplayacağı sorulara yer verilmiştir. Görüşme formunun birinci bölümünde on soru bulunmaktadır, ikinci bölümde ise demokrasi konusunda belirlenen yirmi kavrama ait soru bulunmaktadır. Bu kavramlar seçilirken uzman görüşlerine başvurulmuştur. Random (rastgele) yöntemince seçilen okullarda görüşme formu toplamda 18 öğrenciye uygulanmıştır. Görüşme formunun uygulanacağı öğrenciler ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin 6. sınıfta aldıkları SBS puanlarına göre seçilmiştir. Yapılan çalışma sonucunda: Öğrencilerin kavramları farklı kelimelerle ifade edebildikleri belirlenmiştir. Öğrencilerin SBS puanları düştükçe, kavramları ifade edebildikleri kelime sayılarının da düştüğü görülmüştür. Her iki okul öğrencilerinin de en çok yanılgıya düştüğü kavramların; hoşgörü, kamuoyu, egemenlik, yurttaşlık ve cumhuriyet olduğu belirlenmiştir. Şehirde (Hacı Cevriye Ünsal İÖO) ikamet eden öğrencilerin, köyde (Gücünkaya İÖO) ikamet eden öğrencilere göre daha fazla kavram yanılgısına düştükleri tespit edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Demokrasi, Sosyal Bilgiler, Kavram, Kavram Yanılgısı

ABSTRACT

In this study, views and misconceptions of 7th grade primary school students' have been determined for some of concepts of democracy. In this research, interview forms have been applied on Hacı Cevriye Ünsal primary school at center of Aksaray and Gücünkaya elementary school in the village of the Gücünkaya for 7th grade students' studying in the spring semester of 2009-2010. The research question of the interview form is: "What are the views and misconceptions of 7th grade students' about some of the concepts of 6th and 7th class democracy?". The interview form consisted of two parts. In the first section, personal information about students and in the second part, questions about the research for answering by the students' are included. The first part of the interview form includes ten questions. In the second part, there are questions belonging to twenty concepts about the democracy. Expert opinion was consulted when selecting those concepts. The interview form has been applied randomly a total 18 students at selected schools. Interview form applied to the students' at primary 7th grade and those were selected according to their SBS scores taken at 6th class. As a result of this study: the ability of students' to express the concepts with different words has been determined. It was seen that the number of words to express the concepts have been decreased with decreasing the SBS scores of students'. The misconceptions mostly fallen each of the two school students have been determined as tolerance, public opinion, sovereignty, citizenship and republic. It was determined the students' living in the city have more misconceptions.

Key Words: Democracy, Social Studies, Concept, misconception

ÖNSÖZ

Günümüzde demokrasi konusu ve eğitimi giderek önem kazanmaktadır. Demokrasi ancak insanların vatandaşlık haklarının korunduğu siyasi bir alanda var olabilir. Demokrasinin devam edebilmesi ve ülkelerin gelişebilmesi için demokrasinin, vatandaşların sahip oldukları bilgi, beceri ve değerlerle paralellik göstermesi gerekmektedir. Bu nedenle, bir ülkedeki eğitim sisteminin genel amacı da, bireyleri etkin vatandaş olarak yetiştirmek olmalıdır.

Milli Eğitim kurumlarının en önemli amaçlarından biri de; öğrencileri etkin, üretken ve aynı zamanda iyi bir vatandaş olarak yetiştirmektir. Bu amaç, tüm eğitim sisteminin ortak amacı olmasına karşın bu konuda ilköğretim okullarına önemli sorumluluk düşmektedir. Öğrencilerin etkin ve üretken bir vatandaş olabilmeleri için hayatı iyi anlayıp tam olarak yorumlamaları gerekmektedir. İlköğretim programları içerisinde Sosyal Bilgiler dersi, demokrasi eğitiminde diğer derslere göre daha önemli bir işleve sahiptir. Ülkemiz eğitim sisteminde niteliksel anlamda sorunlar yaşanmaktadır. Nitelik sorunun yaşandığı alanlardan biri de sosyal bilgiler öğretimidir. Bu alanda kavramların öğrenilmesi/ öğretilmesi ile ilgili çeşitli güçlüklerle karşılaşıldığı bilinmektedir. İletişimin temel ögesi kavramlardır. İnsan kavramlar aracılığı ile yaşadığı çevreyi, olayları anlamlandırır. Bireyin kavramları doğru, eksiksiz bir şekilde öğrenmesi onun kavram kargaşasına düşmemesini sağlar. Bu da çevresini ve olayları doğru anlamasında önemli rol oynar. Bu nedenle kavramların öğrenilmesinde etkili olan aile ve okullara büyük görev düşmektedir. Bu çalışma ile Sosyal Bilgiler dersinde demokrasi konusunda öğrenci görüşleri alınarak, yaşanan kavram yanlışları belirlenmeye çalışılmıştır.

Çalışma sürecinin başından sonuna kadar takip eden sayın hocam Yrd. Doç. Dr. Ayhan DOĞAN'a, araştırma sürecinin her aşamasında değerli katkılarını ve manevi desteğini esirgemeyen eşim Ahmet KAYA'ya, değerli görüşleriyle katkılarını esirgemeyen Sayın Yrd. Doç. Dr. Adem ÖCAL'a teşekkürlerimi sunarım.

Elif KAYA
2011- NİĞDE

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR LİSTESİ	viii
TABLolar ve ŞEKİLLER LİSTESİ	ix
GİRİŞ	1

1. BÖLÜM DEMOKRASİ KONUSU VE ÖĞRETİMİ

1.1. DEMOKRASİNİN TANIMI VE TARİHÇESİ	21
1.1.1. Demokrasinin Tanımı	21
1.1.2. Demokrasinin Tarihçesi	23
A. Dünyada Demokrasi Hareketi	23
B. Türkiye’de Demokrasi Hareketi	25
1.2. DEMOKRASİ EĞİTİMİ	27
1.3. DEMOKRASİ ÖĞRETİMİ	29
1.3.1. Sosyal Bilgiler Eğitimi ve Demokrasi	29
1.3.1.1. Sosyal Bilgiler Eğitimi	29
1.3.1.2. Sosyal Bilgiler ve Demokrasi	31
1.3.1.3. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi “Demokrasi Konusu” Müfredatı	33
1.3.1.4. Yedinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi “Demokrasi Konusu” Müfredatı	36
1.4. Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ve Demokrasinin Programdaki Yeri	38
1.4.1. Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Temel Öğeleri ve Demokrasi	46
A. Beceriler	46
B. Değerler	49
C. Öğrenme Alanları	51

2. BÖLÜM

DEMOKRASİ KONUSUNDA KAVRAM YANILGISI

2.1. KAVRAM	53
2.1.1. Kavramın Tanımı	53
2.1.2. Kavram Yanılgısı	57
2.2. DEMOKRASİ KAVRAMLARI	60
2.2.1. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Demokrasi Kavramları	60
2.2.2. Yedinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Demokrasi Kavramları	62

3. BÖLÜM

BULGULAR

3.1. Katılımcıların Demografik Özellikleri	63
3.2. Araştırmada Alt Problemlere İlişkin Bulgular	66
3.2.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	66
3.2.2. İkinci ve Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular	77
3.2.3. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular	87
SONUÇ ve ÖNERİLER	90
KAYNAKLAR	93
EKLER	96
ÖZGEÇMİŞ	

KISALTMALAR LİSTESİ

Adı geçen eser	a.g.e.
Adı geçen tez	a.g.t.
Aynı eser/yer	A.e.
Bakınız	bkz.
Basım tarihi yok	ty
Çok yazarlı eserlerde ilk yazardan sonrakiler	vd
Editör	Ed.
İlköğretim Okulu	İÖO
Milattan Önce	MÖ
Milli Eğitim Bakanlığı	MEB
Milli Eğitim Temel Kanunu	METK
Talim Terbiye Kurulu	TTK
Türkiye Büyük Millet Meclisi	TBMM
Türkiye Cumhuriyeti	TC
Türk Dil Kurumu	TDK
Türk Demokrasi Vakfı	TDV
Türk Tarih Kurumu	TTK
Sayfa	s
Selçuk Üniversitesi	SÜ
Seviye Belirleme Sınavı	SBS
ve benzeri/ve benzerleri	vb.

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1.	Sosyal Bilgiler Öğretim Programı 6. Sınıf Öğrenme Alanları, Üniteleri, Kazanım Sayıları ve Süreleri.....	34
Tablo 2.	İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 6. Sınıf Öğretim Programı.....	35
Tablo 3.	Sosyal Bilgiler Öğretim Programı 7. Sınıf Öğrenme Alanları, Üniteleri, Kazanım Sayıları ve Süreleri.....	36
Tablo 4.	İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 7. Sınıf Öğretim Programı.....	37
Tablo 5.	Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı 6.Sınıf Kazanımları İle Eşleşen Ara Disiplin Alan Kazanımları Tablosu	39
Tablo 6.	Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı 7.Sınıf Kazanımları İle Eşleşen Ara Disiplin Alan Kazanımları Tablosu	40
Tablo 7.	İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 6. Sınıf Öğretim Programı “Demokrasinin Serüveni” Ünitesinin Atatürkçülük ile ilgili Konu ve Kazanımları	41
Tablo 8.	İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 7. Sınıf Öğretim Programı “Yaşayan Demokrasi” Ünitesinin Atatürkçülük ile ilgili Konu ve Kazanımları	43
Tablo 9.	Yedinci Sınıf “Yaşayan Demokrasi” Ünitesi İle İlgili Proje Ödevi.....	45
Tablo 10.	İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 6. Sınıf Öğretim Programında “Demokrasinin Serüveni” Ünitesinde “Gazete Kupürlerinden Yararlanma” İle İlişkilendirilen Kazanımlar	46
Tablo 11.	Altıncı Sınıfta Doğrudan Verilecek Beceriler	48
Tablo 12.	Yedinci Sınıfta Doğrudan Verilecek Beceriler	48
Tablo 13.	Altıncı Sınıfta Doğrudan Verilecek Değerler.....	50
Tablo 14.	Yedinci Sınıfta Doğrudan Verilecek Değerler	50
Tablo 15.	Sosyal Bilgiler Dersi “6.Sınıf ve 7. Sınıf Üniteleri”	52
Tablo 16.	Altıncı Sınıf “Demokrasinin Serüveni Ünitesi” Konuları ve Kavramları.....	61
Tablo 17.	Yedinci Sınıf “Yaşayan Demokrasi Ünitesi” Konuları ve Kavramları.....	62
Tablo 18.	Öğrencilerin Demografik Özellikleri (Şehir-Köy).....	63
Tablo 19.	Açıklanamayan Kavramlar ve Değişkenlerle İlişkileri Analiz Tablosu.....	76
Tablo 20.	Demokrasi Kavramına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin SBS Puan Gruplarına ve Şehir/Köy durumuna Göre Değişimi.....	78
Tablo 21.	Yurttaşlık Kavramına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin SBS Puan Gruplarına ve Şehir/Köy Durumuna Göre Değişimi.....	78
Tablo 22.	Cumhuriyet Kavramına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin SBS Puan Gruplarına ve Şehir/Köy Durumuna Göre Değişimi.....	79
Tablo 23.	Devlet Kavramına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin SBS Puan Gruplarına ve Şehir/Köy Durumuna Göre Değişimi	79

Tablo 24. Bağımsızlık Kavramına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin SBS Puan Gruplarına ve Şehir/Köy Durumuna Göre Değişimi.....	80
Tablo 25. Milli Egemenlik Kavramına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin SBS Puan Gruplarına ve Şehir/Köy Durumuna Göre Değişimi.....	80
Tablo 26. Hoşgörü Kavramına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin SBS Puan Gruplarına ve Şehir/Köy Durumuna Göre Değişimi.....	80
Tablo 27. Eşitlik Kavramına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin SBS Puan Gruplarına ve Şehir/Köy Durumuna Göre Değişimi.....	81
Tablo 28. Yasa Kavramına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin SBS Puan Gruplarına ve Şehir/Köy Durumuna Göre Değişimi.....	81
Tablo 29. Birey Kavramına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin SBS Puan Gruplarına ve Şehir/Köy Durumuna Göre Değişimi.....	82
Tablo 30. Sivil Toplum Örgütü Kavramına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin SBS Puan Gruplarına ve Şehir/Köy Durumuna Göre Değişimi.....	82
Tablo 31. Kamuoyu Kavramına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin SBS Puan Gruplarına Göre ve Şehir/Köy Durumuna Göre Değişimi.....	83
Tablo 32. Vatandaş Kavramına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin SBS Puan Gruplarına Göre ve Şehir/Köy Durumuna Göre Değişimi.....	83
Tablo 33. Meşrutiyet Kavramına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin SBS Puan Gruplarına Göre ve Şehir/Köy Durumuna Göre Değişimi.....	83
Tablo 34. Egemenlik Kavramına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin SBS Puan Gruplarına ve Şehir/Köy Durumuna Göre Değişimi.....	84
Tablo 35. Laiklik Kavramına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin SBS Puan Gruplarına ve Şehir/Köy Durumuna Göre Değişimi.....	84
Tablo 36. Katılım Kavramına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin SBS Puan Gruplarına ve Şehir/Köy Durumuna Göre Değişimi.....	85
Tablo 37. Yasama Kavramına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin SBS Puan Gruplarına ve Şehir/Köy Durumuna Göre Değişimi.....	85
Tablo 38. Yürütme Kavramına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin SBS Puan Gruplarına ve Şehir/Köy Durumuna Göre Değişimi.....	85
Tablo 39. Yargı Kavramına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin SBS Puan Gruplarına ve Şehir/Köy Durumuna Göre Değişimi.....	86
Tablo 40. Yanılgıya Düşülen Kavramların SBS Puan Gruplarına ve Şehir/Köy Durumuna Göre Değişimi.....	87
Tablo 41. Kavram Yanılgıları ve Yanılgı Tanımları.....	88

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Demokrasi kavramı ile ilgili öğrenci görüşleri	66
Şekil 2. Yurttaşlık kavramı ile ilgili öğrenci görüşleri.....	67
Şekil 3. Cumhuriyet kavramı ile ilgili öğrenci görüşleri.....	67
Şekil 4. Devlet kavramı ile ilgili öğrenci görüşleri	68
Şekil 5. Bağımsızlık kavramı ile ilgili öğrenci görüşleri.....	68
Şekil 6. Milli Egemenlik kavramı ile ilgili öğrenci görüşleri.....	69
Şekil 7. Hoşgörü kavramı ile ilgili öğrenci görüşleri	69
Şekil 8. Eşitlik kavramı ile ilgili öğrenci görüşleri	70
Şekil 9. Yasa kavramı ile ilgili öğrenci görüşleri	70
Şekil 10. Birey kavramı ile ilgili öğrenci görüşleri	71
Şekil 11. Sivil Toplum Örgütü kavramı ile ilgili öğrenci görüşleri	71
Şekil 12. Kamuoyu kavramı ile ilgili öğrenci görüşleri	72
Şekil 13. Vatandaş kavramı ile ilgili öğrenci görüşleri	72
Şekil 14. Meşrutiyet kavramı ile ilgili öğrenci görüşleri.....	73
Şekil 15. Egemenlik kavramı ile ilgili öğrenci görüşleri.....	73
Şekil 16. Laiklik kavramı ile ilgili öğrenci görüşleri	74
Şekil 17. Katılım kavramı ile ilgili öğrenci görüşleri.....	74
Şekil 18. Yasama kavramı ile ilgili öğrenci görüşleri	75
Şekil 19. Yürütme kavramı ile ilgili öğrenci görüşleri	75
Şekil 20. Yargı kavramı ile ilgili öğrenci görüşleri.....	76

GİRİŞ

Bu bölümde; öncelikle araştırmanın konusu olan “demokrasi” hakkında kısa bir bilgi verilmiştir. Araştırmada çözümlenmesi gereken bilimsel sorun (araştırmanın planı, amacı, önemi, problem, alt problemler, sınırlılıkları, sayıltıları) ayrıntılı olarak tanımlanarak, kullanılan kavramlar hakkında bilgi verilmiş ve araştırmanın yöntemi (evreni, çalışma grubu, veri toplama araçları ve analizi) ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır.

Giriş

Demokrasi “halkın egemenliğine dayanan yönetim şekli” olarak tanımlanır. Bir başka tanımda ise; “Özgür bir seçim sistemi sonucunda seçilen temsilcilerden kurulan halk yönetimidir”. Bu durumda halkın kendi arzu ve iradesinin yönetime yön verdiği görülmektedir.¹

Demokrasinin yapılan tanımlarında, insanların özgür iradeleri her zaman vurgulanmıştır. Demokrasinin de diğer sistemlerden üstünlüğü işte burada saklıdır. Demokrasi insanın sırf insan olması nedeniyle sahip olduğu hak ve hürriyetleri kullanmasına imkan tanır.

Demokrasi dünyada ve ülkemizde büyük öneme sahiptir. Bu önem gittikçe daha da büyümektedir. İnsanların demokrasiye ihtiyaçları çağın getirdikleriyle beraber artmaktadır. Bu değişimle beraber insanlar devletlerinden haklar talep etmektedirler. Demokrasi, devletin gücü ile vatandaşlarının haklarını koruduğu siyasi bir alan oluşturduğunda var olur.² İşte bu siyasi alan içerisinde vatandaşların en büyük taleplerinden biri de eğitim hakkı olmuştur.

¹ İsmail Doğan, **Modern Toplumda Vatandaşlık, Demokrasi ve İnsan Hakları**, 5. Baskı, Ankara, Pegem AYayınları, 2004: 147.

² Hasan Karaköse, **Siyasal Düşünce Tarihi**, Ankara, Nobel Yayınları, 2004: 173.

Eğitim, bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişiklikleri meydana getirme sürecidir.³ Ülkeler vatandaşlarının eğitim haklarını anayasa ile güvence altına almıştır. Bu güvence, Türkiye Cumhuriyeti (TC) 1982 Anayasası'nda "Eğitim ve Öğrenim Hakkı ve Ödevi" başlığı altında 42. maddesinde aşağıdaki şekilde belirtilmiştir:

- "Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz.
- Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir.
- Eğitim ve öğretim, Atatürk İlkeleri ve İnkılâpları doğrultusunda, çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre, devletin gözetim ve denetimi altında yapılır. Bu esaslara aykırı eğitim ve öğretim yerleri açılmaz.
- Eğitim ve öğretim hürriyeti, anayasaya sadakat borcunu ortadan kaldırmaz.
- İlköğretim, kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve devlet okullarında parasızdır.
- Özel ilk ve orta dereceli okulların bağlı olduğu esaslar, devlet okullarıyla erişilmek istenen seviyeye uygun olarak, kanunla düzenlenir.
- Devlet, maddi imkânlarından yoksun başarılı öğrencilerin, öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacı ile burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar. Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı tedbirleri alır.
- Eğitim ve öğretim kurumlarında sadece eğitim, öğretim araştırma ve inceleme ile ilgili faaliyetler yürütülür. Bu faaliyetler her ne suretle olursa olsun engellenemez.
- Türkçeden başka hiçbir dil, eğitim ve öğretim kurumlarında Türk vatandaşlarına ana dilleri olarak okutulamaz ve öğretilemez. Eğitim ve öğretim kurumlarında okutulacak yabancı diller ile yabancı dille eğitim ve öğretim yapan okulların tabi olacağı esaslar kanunla düzenlenir. Milletlerarası anlaşma hükümleri saklıdır."

³ Savaş Büyükkaragöz, **Genel Öğretim Metodları**, 10. Baskı, Ankara, Beta Yayınları, 1999: 26.

Dünya'nın neresinde olursanız olun, toplumlar kendi yapılarına uygun insan yetiştirirler. Geçmişten günümüze kadar toplumlar kendi hedefleri, ihtiyaçları ve kültürleri doğrultusunda farklı insanlar yetiştirmiştir. Toplumlar bunu kendilerine özgü eğitim sistemi içinde gerçekleştirir. Hayat boyu süren eğitim; aile, okul ve çevre içinde öğrenme-öğretme çabaları olarak açıklanabilir. Demokrasi eğitimi de ailede ve okulda verilmesi gereken önemli bir eğitimidir.

Demokrasi eğitimi, demokratik değerlerin eğitim yoluyla bireylere kazandırılması olayıdır. Bu değerler; özgürlük, eşitlik, bireyselleşme, insana ve düşünceye saygı, gerçeğe (hakikate) bağlılık, bilgi ile yaşama, özgecilik ve iletişime açık olma, farklılıklara tahammül etme vs. dir. Bu değerleri program ve hedeflerinin eksenine haline getiren eğitim demokrasi eğitimidir.⁴

Eğitim sistemimizde yapılan çalışmalara rehberlik eden, birer dayanak niteliği taşıyan 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun (METK) on dört temel ilkesi* içerisinde madde 11'de *demokrasi eğitimi* şöyle açıklanmıştır:

*“Madde 11 - Güçlü ve istikrarlı, hür ve demokratik bir toplum düzeninin gerçekleşmesi ve devamı için yurttaşların sahip olmaları gereken demokrasi bilincinin, yurt yönetimine ait bilgi, anlayış ve davranışlarla sorumluluk duygusunun ve manevi değerlere saygının, her türlü eğitim çalışmalarında öğrencilere kazandırılıp geliştirilmesine çalışılır; ancak, eğitim kurumlarında Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine aykırı siyasi ve ideolojik telkinler yapılmasına ve bu nitelikteki günlük siyasi olay ve tartışmalara karışılmasına hiçbir şekilde meydan verilmez”.*⁵

⁴ İsmail Doğan, **Toplum ve Eğitim Sorunları Üzerinde Felsefi ve Sosyolojik Tahliller**, Ankara, Pegem AYayımları, 2004: 178.

* Metnin tamamı için **bkz.** Ek 1.

⁵ Resmi Gazete, 14574, 24.06.1973.

Milli Eğitim kurumlarının en önemli amaçlarından biri de öğrencileri etkin, üretken ve aynı zamanda iyi bir vatandaş olarak yetiştirmektir. Bu amaç, tüm eğitim sisteminin ortak amacı olmasına karşın bu konuda ilköğretim okullarına önemli sorumluluk düşmektedir. Günümüz dünyasında eğitim anlayışı, hızlı teknolojik ilerlemelerle birlikte değişime uğrayarak yeni bilgilerle donanmaktadır. Eğitim sistemindeki bu değişimler, beraberinde yeni anlayış ve yaklaşımları getirmektedir. Çağımız eğitim anlayışı; öğrencilere doğrudan bilgi aktarmayı değil, öğrencilerin mevcut bilgiyi kullanarak yeni bilgiler üretmesine yardımcı olmayı içermektedir. Bilgi üretmek ise; olay ve olguların içinde yer alan kavramların doğru sınıflandırılmasıyla mümkün olmaktadır. Bu bağlamda, ilköğretim programları içerisinde sosyal bilgiler dersi, demokrasi eğitiminde diğer derslere göre daha önemli bir işleve sahiptir.

Araştırmanın Planı

Bu araştırma plan bakımından üç bölüme ayrılmıştır.

Birinci bölümde; “ Demokrasi Konusu ve Eğitimi” ve “Sosyal Bilgiler Dersi İçerisinde Demokrasi” ele alınmıştır. Bu bölümde demokrasinin tarihine, demokrasinin eğitimdeki yerine, sosyal bilgiler dersi kapsamında demokrasi konusuna değinilmiştir.

İkinci bölümde; “Demokrasi Konusunda Kavram ve Kavram Yanılgıları” ele alınmıştır. Bu bölümde kavram ve kavram yanılgısı açıklanmış, sosyal bilgiler dersi kapsamında 6. ve 7. sınıf demokrasi ünitelerindeki kavramlar hakkında bilgi verilmiştir.

Üçüncü bölümde ise bulgulara yer verilmiştir.

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, İlköğretim 7. sınıf öğrencilerinin 6. ve 7. sınıf demokrasi konusunda geçen bazı kavramlara ilişkin görüşlerinin öğrenilmesi ve kavram yanılgılarının tespit edilmesidir.

Araştırmanın Önemi

Milli Eğitim kurumlarının en önemli amaçlarından biri öğrencileri etkin, üretken ve aynı zamanda iyi bir vatandaş olarak yetiştirmektir. Öğrencilerin etkin ve üretken vatandaş olabilmeleri için hayatı tam olarak yorumlamaları gerekir. Bunun ilk adımı da ilköğretim okullarında atılır. Ülkemiz eğitim sisteminde niteliksel anlamda sorunlar yaşandığı, yapılan çalışmalarla ortaya konulmuştur. Nitelik sorununun yaşandığı alanlardan biri de sosyal bilgiler öğretimidir. Bu alanda kavramların öğrenilmesi/öğretilmesi ile ilgili çeşitli güçlüklerle karşılaşıldığı bilinmektedir. Bu kapsamda 7. sınıf öğrencilerinin demokrasi konusunda geçen bazı kavramlara ilişkin görüşleri araştırılmıştır.

Problem

Sosyal Bilgiler dersinde demokrasi konusu ve kavramları, öğrenciye insan hak ve özgürlüklerinin korunup uygulanmasıyla ilgili düşünce ve davranışları kazandırmayı amaçlar. Bu amaçla: İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin 6. ve 7. Sınıf Demokrasi Konusunda Geçen Bazı Kavramlara İlişkin Görüşleri ve Yanılgıları Nelerdir?" problem sorusu belirlenmiştir.

Alt Problemler:

Problem cümlesine dayalı olarak aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır:

1. İlköğretim 7. sınıf öğrencilerinin demokrasi kavramlarına ilişkin görüşleri nelerdir?
2. Öğrencilerin demokrasi kavramlarına ilişkin görüşleri aldıkları SBS puanlarına göre farklılaşmakta mıdır?
3. Öğrencilerin demokrasi kavramlarına ilişkin görüşleri ikamet edilen yere göre (şehir-köy) farklılaşmakta mıdır?

4. Öğrencilerin demokrasi konusunda kavram yanılgıları nelerdir?

Sayıtlar

Bu araştırmanın temel sayıtları:

1. Araştırmada başvurulan öğrenci görüşlerinin güvenilir olduğu düşünülmektedir.
2. Veri toplama aracının güvenilir olduğu düşünülmektedir.
3. Ölçme aracında kullanılan kavramların demokrasi konusu ile ilgili olduğu kabul edilmektedir.

Sınırlılıklar

Bu araştırma;

1. İlköğretim Sosyal Bilgiler programı amaçları ile sınırlıdır.
2. Araştırma için belirlenen, Aksaray merkez ve merkeze bağlı köy ilköğretim okulları 7.sınıf öğrencileri ile sınırlıdır.

Tanımlar

Bu bölümde araştırmada kullanılan görüşme formunda öğrencilere yöneltilen kavramların tanımları verilmiştir. Bu tanımlar veri analizinde kullanılmıştır. Bu kavramlar uzman görüşlerine başvurularak belirlenmiştir. Seçilen uzmanlar, Sosyal bilgiler ve hukuk alanında farklı üniversitelerde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadırlar. Kavramları belirlemek amacıyla uzman görüşü alınmıştır.* Uzman görüşlerine göre bir puanlama tablosu hazırlanmıştır.** Bu tablodan faydalanarak, 6. ve 7. sınıf demokrasi kavramlarından en önemli görülen toplam yirmi kavram belirlenmiştir. Bu kavramlar şunlardır:

* Metnin tamamı için **bkz.** Ek 2.

** Metnin tamamı için **bkz.** Ek 3.

6. Sınıf Demokrasi Konusunda Geçen Kavramlar:

1. Demokrasi: Demokrasi halkın egemenliğine dayanan yönetim şekli olarak tanımlanır. Bir başka tanımda ise “Özgür bir seçim sistemi sonucunda seçilen temsilcilerden kurulan halk yönetimidir.” Demokrasinin ilkeleri vardır. Bunlar: Milli Egemenlik, Özgürlük, Eşitlik (Özgür ve adil seçimler, eşit oy hakkı, kanun önünde eşitlik v.s.) ve Siyasi Partilerdir.⁶ Demokrasi; milli iradeye, hür seçime dayanan yönetim biçimidir. Halk yöneticilerini kendisi seçer.⁷ TC’nin 1982 Anayasası’nda “*Demokrasi*”, “Cumhuriyetin Nitelikleri” başlığı altında madde 2’de aşağıdaki şekilde tanımlanmıştır: “*Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir.*”

2. Yurttaşlık: Yurt, yurtları ve yurt duyguları bir olanlardan her biri, vatandaş demektir. Yurttaşlık ise, yurttaş olma, bir yurttan doğup büyüme veya yaşamış olma durumu, vatandaşlık demektir.⁸ Yurttaşlık, içte ve dışta ferde haklar sağlayan ve ödevler yükleyen hukuki bir statüdür.⁹

⁶ İsmail Doğan, **Toplum ve Eğitim Sorunları Üzerinde Felsefi ve Sosyolojik Tahliller**: 175–176.

⁷ Özcan Acar ‘v.d’, “Demokrasi,” **Yeni Türk Ansiklopedisi**, C:II, Ed. Ayvaz Gökdemir ‘v.d’, İstanbul, Ötüken Yayınları, 1985: 623.

⁸ Hasan Eren ‘v.d’, **Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu TDK Türkçe Sözlük I**, Ankara, TTK Yayınları, 1988: 1647.

⁹ **Yeni Türk Ansiklopedisi**. “Yurttaşlık”, C:XII, S: 4599.

3. Cumhuriyet: Millet, egemenliği kendi elinde tuttuğu ve bunu belirli süreler için seçtiği milletvekilleri aracılığı ile kullandığı devlet biçimidir.¹⁰ TC'nin 1982 Anayasası'nda "Devletin Şekli" başlığı adı altında 1. maddesinde: "*Türkiye Devleti bir Cumhuriyettir*" ifadesi yer almaktadır. Cumhuriyet, halkın oylarıyla seçilen kişilerin devleti yönetmesidir. Halkın kendi kendisini yönetmesidir. 29 Ekim 1923'te ilan edilmiştir.¹¹

4. Devlet: Toprak bütünlüğüne bağlı olarak siyasi, hukuki, ekonomik ve sosyal kurumlarıyla teşkilatlanmış (örgütlenmiş), bağımsız millet ve milletler topluluğudur. Buna göre devleti oluşturan üç unsur vardır: Vatan, millet, egemenlik.¹²

5. Bağımsızlık: Bir devletin, bir başka devlete tabi olmaması; her milletin, kendi devleti tarafından idare edilmesi hakkı ve prensibidir. Millet, hürriyeti bağımsızlıktır. Bir milletin veya bir devletin, kendi vatandaşları veya nüfusu tarafından özgürce yönetilebilmesidir. Yani egemenlik haklarının başkasının elinde olmamasıdır.¹³

6. Milli egemenlik: Egemenliğin yani hakimiyetin, bir milletin kendi toprakları üzerinde bağımsız ve özgür olarak yaşama hakkıdır. Devleti ayakta tutan güç onun varlık nedenidir. Bu güç, kaynağı millet olan otoritedir. Devlet kendisine verilen bu otoriteyi, bu gücü halk üzerinde ve başka milletlere karşı kullanma ve milleti yurt dışında temsil etme yetkisine sahiptir. Bu siyasi güce millet iradesi ya da millet egemenliği denir.¹⁴

¹⁰ Hasan Eren 'v.d', **Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu TDK Türkçe Sözlük II**, Ankara, TTK Yayınları, 1988: 263.

¹¹ Dursun Gök 'vd.', **Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi**, 3.Baskı, Konya, SÜ Vakfı Yayınları, 't.y': 294.

¹² İsmail Doğan, **Modern Toplumda Vatandaşlık, Demokrasi ve İnsan Hakları**: 125.

¹³ **Yeni Türk Ansiklopedisi**, "Bağımsızlık," C:IV, S: 1548.

¹⁴ İsmail Doğan, **Modern Toplumda Vatandaşlık, Demokrasi ve İnsan Hakları**: 141.

7. Hoşgörü: Kişinin, kendisinininkinden farklı dini inançlara, ahlaki değerlere, dünya görüşlerine veya cinsi yönelimlere sahip olan başka insanlara müdahale etmekten bilerek veya isteyerek kaçınması eylemi. Hoşgörü, her şeyi anlayışla karşılayarak olabildiği kadar hoş görme durumu.¹⁵

8. Eşitlik: Eşitliğin birçok alanda tanımı yapılmıştır: Ahlaki ve siyasi eşitlik, insanlar arasında hak bakımından hiçbir ayırım yapılmaması, bulunmaması durumudur. Hukuki eşitlik, kanun, emir ve yasakların bütün vatandaşlar için doğum, durum ve servet ayırımı gözetmeksizin aynı olmasıdır.¹⁶ TC'nin 1982 Anayasasında "*Eşitlik*" kavramı "Kanun Önünde Eşitlik" başlığı adı altında 10. Madde'de şöyle açıklanmıştır: "*Herkes; dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. Hiçbir kimseye aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.*"

9. Yasa: Olayların gidişinde olağan dışına yer vermeyen, değişmezlik ve mecburiyet gösteren kurallara yasa denir.¹⁷ Bir anayasal hukuk rejiminde, yetkili organlarca meydana getirilen hukuk kurallarıdır. Yasalar herkese açıktır ve yasalar önünde herkes eşittir.¹⁸

10. Birey: Toplumlara oluşturan ve düşünsel, duygusal, iradeyle ilgili nitelikleri toplum içerisinde belirlenen insanların her biri, fert. İnsan topluluklarını oluşturan, insanların benzer yanlarını kendinde taşımakla birlikte, kendine özgü ayırıcı özellikleri de bulunan tek can, fert.¹⁹

¹⁵ Hasan Eren 'v.d', **Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu TDK Türkçe Sözlük I:** 653.

¹⁶ **Yeni Türk Ansiklopedisi**, "Eşitlik," C:III, S: 857.

¹⁷ Hasan Eren 'v.d', **Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu TDK Türkçe Sözlük I:** 1602.

¹⁸ **Yeni Türk Ansiklopedisi**, "Yasa," C:XII, S: 4722.

¹⁹ Hasan Eren 'v.d', **Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu TDK Türkçe Sözlük II:** 197.

Bireyin temel hak ve hürriyetleri anayasa ile güvence altına alınmıştır. TC'nin 1982 Anayasasında 12. Madde'de şöyle açıklanmıştır: *“Herkes, kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir. Temel hak ve hürriyetler, kişinin topluma, ailesine ve diğer kişilere karşı diğer sorumluluklarını da ihtiva eder.”*

7. Sınıf Demokrasi Konusunda Geçen Kavramlar:

1.Sivil Toplum Kuruluşu: Resmi kurumlar dışında ve bunlardan bağımsız olarak çalışan, politik, sosyal, kültürel, hukuki ve çevresel amaçları doğrultusunda lobi çalışmaları, ikna ve eylemlerle çalışan, üyelerini ve çalışanlarını gönüllülük usulüyle alan, kâr amacı gütmeyen ve gelirlerini bağışlar ve/veya üyelik ödemeleri ile sağlayan kuruluşlardır. Sivil toplum örgütleri, oda, sendika, vakıf ve dernek adı altında faaliyet gösterir. Vakıf dernekler topluma yararlı bir hizmet geliştirmek için kurulmuş yasal topluluklardır ve herkese yardım etmek için kurulmuşlardır.²⁰

2. Kamuoyu: Kamu, “halk” demektir, “oy” kelimesi de “kanaat, inanç ve yaklaşım” anlamlarına gelmektedir. Kamuoyu, bir sorun üzerine halkın düşüncesi, halkoyu demektir.²¹ Kamuoyu herhangi bir konuda toplumun benimsediği genel düşünce, ortak kanaattir. Basın, düşünce, radyo, televizyon, toplanma, dernek kurmak, siyasal faaliyetler (partiler) vs. bireysel ve toplu ifade araçları ile kamuoyunun oluşmasını sağlar. Kamuoyu; halkın düşüncelerinin yöneticilerce duyulmasını sağlar, dayanışma oluşturarak halkın sorunlarının birlik beraberlik içinde çözümünü sağlar, toplumun ihtiyaçlarını karşılar.²²

²⁰ www.wikipedia.org, (31.08.2010)

²¹ Hasan Eren ‘v.d’, **Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu TDK Türkçe Sözlük I: 775.**

²² Nazar Büyüm, “Kamuoyu”, **AnaBritannica**, C: XII, Ed. Philip W. Goetz ‘v.d’, İstanbul, Ana Yayıncılık, 1986: 475.

3. Vatandaş: Vatan, sınırları belli bir toprak parçasıdır. Ancak vatan kavramı yalnızca bundan ibaret değildir. Tek başına bu maddi unsur bir anlam ifade etmez. Vatani vatan yapan en önemli unsur, sınırları belli olan bu kara parçasında birlikte yaşama düşüncesine sahip bir topluluğun bulunmasıdır.²³ Devlet ile vatandaşlar arasında, anayasa ve yasalarla belirlenmiş hak ve ödevlerden oluşan bir bağ bulunur. Bu bağa vatandaşlık bağı denir. Aynı ülkede yaşayan ve devlete vatandaşlık bağı ile bağlı kişilere vatandaş denir.²⁴ TC 1982 Anayasası'nın 66. maddesinde: *“Türk devletine vatandaşlık bağıyla bağlı olan herkes Türk'tür”* denilmektedir. *“Türk babanın veya Türk ananın çocuğu Türk'tür. Yabancı babadan ve Türk anadan olan çocuğun vatandaşlığı kanunla düzenlenir. Vatandaşlık, kanunun gösterdiği şartlarla kazanılır ve ancak kanunda belirtilen hallerde kaybedilir. Hiçbir Türk, vatana bağlılıkla bağdaşmayan bir eylemde bulunmadıkça vatandaşlıktan çıkarılamaz. Vatandaşlıktan çıkarma ile ilgili karar ve işlemlere karşı yargı yolu kapatılamaz.”*

4. Meşrutiyet: Hükümdarla yönetilen bir ülkede hükümdarlığın başkanlığı altında parlamento yönetimine dayanan hükümet biçimidir.²⁵ Meşrutiyet, hükümdarın yetkilerinin anayasa ve halkoyuyla seçilen meclis tarafından kısıtlandığı yönetim biçimidir. Osmanlı Devleti'nde 1876 Kanun-i Esasi'nin kabulü ile meşrutiyet yönetimine geçilmiş, padişahın yetkileri kısıtlanmıştı.²⁶

5. Egemenlik: Bir milletin kendi toprakları üzerinde bağımsız ve özgür olarak yaşama hakkına egemenlik denir.²⁷ Bir devletin, hukuk bakımından dışta devletlere eşit; ülkenin içinde ise, diğer kuruluşlara üstün bir güce sahip olması. Kısaca, bir devletin iktidarını kullanabilmesidir.²⁸ TC'nin 1982 Anayasası'nın 6. Maddesinde: *“Egemenlik Kayıtsız Şartsız Milletindir.”* ifadesi yer almaktadır. Bununla milletin ve tüzel kişiliği olan devletin sahip olduğu yetkilerin bütünlüğünü, buyruğunu yürütmesini ifade etmektedir.”

²³ Durmuş Yılmaz, **Üniversiteler İçin Vatandaşlık Bilgisi**, Konya, Çizgi Kitabevi, 2000: 101.

²⁴ Filiz Zapçı, **Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi 8**, İstanbul, Doğan Yayıncılık, 2005: 17–18.

²⁵ Hasan Eren 'v.d', **Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu TDK Türkçe Sözlük II**: 1014.

²⁶ Nuri Yazıcı, **TC İnkılap Tarihi**, 5. Baskı, Konya, Damla Matbaacılık, 1993: 6.

²⁷ İsmail Doğan, **Modern Toplumda Vatandaşlık, Demokrasi ve İnsan Hakları**: 141.

²⁸ **Yeni Türk Ansiklopedisi**, “Egemenlik”, C: III, S: 1185.

6. Laiklik: Devlet ile din işlerinin ayrılığı demektir. Devletin din ve vicdan özgürlüğünün gerçekleşmesi bakımından yansız olmasıdır.²⁹ Laiklik, din ve devlet işlerinin birbirinden ayrılarak, devletin din karşısında tarafsız kalması veya herhangi bir din veya mezhebin iç düzenine, işleyişine, ibadet ile erkanına müdahale etmemesidir. Laiklik, dini ve dünyevi otoritelerin tamamen birbirinden ayrılmasını, din işlerinin ferdi, özel bir mesele sayılarak düzenlenmesinin cemaatlere terk edilmesini, çeşitli dinler arasında fark gözetmeyerek din ve vicdan hürriyetin sağlayan Atatürk İlkelerinden biridir.³⁰

7. Katılım: İletişim veya ortak davranışta bulunma yoluyla belirli bir toplumsal duruma girme süreci, iştirak.³¹ İnsanlar toplum içerisinde her zaman bir katılımcı rolündedir. Derse eşlik etmek, oy vermek, sosyal etkinliklerde bulunmak vb. her biri birer katılım örneğidir.

8. Yasama: Kanun yapma, değiştirme, kaldırmadır. Bu yetki Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne (TBMM) aittir.³² TC 1982 Anayasası'nın 87. Maddesinde TBMM'nin yasama görev ve yetkileri açıklanmıştır.

9. Yürütme: Dar anlamda hükümet (bakanlar kurulu) faaliyeti anlamındadır. Devlet yürütme gücünü cumhurbaşkanı ve bakanlar kurulu eliyle kullanır.³³ TC 1982 Anayasası bu görevi 8. Madde'de Cumhurbaşkanı ve Bakanlar kuruluna vermiştir.

10. Yargı: Devletin hakimiyet sınırları içinde, kendi kanunlarına göre, yabancıları ve kendi vatandaşlarını yargılaması ve mahkemelerinde hukuki çözüm ve hükümlere bağlamasıdır. Yargı TC' de bağımsız mahkemelere aittir.³⁴

²⁹ Hasan Eren 'v.d', **Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu TDK Türkçe Sözlük II:** 956.

³⁰ **Yeni Türk Ansiklopedisi**, "Laiklik", C:VI, S: 2046–2047.

³¹ Hasan Eren 'v.d', **Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu TDK Türkçe Sözlük II:** 812.

³² **Yeni Türk Ansiklopedisi**, "Yasama", C: XII, S: 4722–4723.

³³ **Yeni Türk Ansiklopedisi**, "Yürütme", C: XII, S: 4843.

³⁴ **Yeni Türk Ansiklopedisi**, "Yargı", C: XII, S: 4717.

Devletin üç temel görevi vardır: Bunlar: Yasama, yürütme ve yargıdır. Devletin bu görev ve yetkileri, ilgili organlar tarafından yürütülür.³⁵ Yasama, yürütme, yargı devletin üç temel fonksiyonu ve hakimiyet hakkının başlıca kaynağıdır. Yasama, yürütme ve yargı birbirleriyle yumuşak bir kuvvetler ayrılığı dengesi kurmuşlardır.³⁶

Yöntem

Araştırmada; İlköğretim 7.sınıf öğrencilerinin demokrasi konusunda geçen bazı kavramlara ilişkin görüşlerini ve yanılgılarını tespit etmek amaçlanmıştır. Araştırma kapsamında veriler nitel araştırma yöntemlerine göre toplanmıştır.

Nitel araştırma, kuram oluşturmayı temel alan bir anlayışla sosyal olguları bağlı buldukları çevre içerisinde araştırmayı ve anlamayı ön plana alan bir yaklaşımdır. Bu tanımda “kuram oluşturma,” toplanan verilerden yola çıkarak daha önceden bilinmeyen birtakım sonuçları birbirleri ile ilişkisi içinde açıklayan bir modelleme çalışması anlamına gelmektedir. Bu da araştırmacının esnek olmasını, toplanan verilere göre araştırma sürecini yeniden biçimlendirmesini ve gerek araştırma deseninin oluşmasında gerekse toplanan verilerin analizinde tümevarıma dayalı bir yaklaşım izlemesini gerektirir.³⁷

Nitel araştırma yönteminin özellikleri:

1. Doğal ortama duyarlılığı: Nitel araştırmada, araştırmacının konusunu teşkil eden olgu ya da olay, içinde buldukları doğal ortamda incelenmelidir. Nitel araştırma, doğal ortamda gerçekleşen insan davranışlarını anlamaya çalıştığı için, araştırma amacıyla manipüle edilmiş ortamların incelenmesi bir anlam taşımaz.³⁸

Araştırmanın amacı kapsamında öğrencilerin buldukları en doğal ortam seçilmiştir. Öğrenciler ile tek tek sınıf ve kütüphane içerisinde görüşülmüştür. Süreç içerisindeki değişkenler dikkate alınarak analiz edilmiştir.

³⁵ İsmail Doğan, **Modern Toplumda Vatandaşlık, Demokrasi ve İnsan Hakları**: 237.

³⁶ **Yeni Türk Ansiklopedisi**, “Yürütme”, C: XII, S: 4843.

³⁷ Ali Yıldırım, Hasan Şimşek, **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**, 4. Baskı, Ankara, Seçkin Yayınları, 2004: 35.

³⁸ Ali Yıldırım, Hasan Şimşek, **a.g.e.**: 37.

2.Araştırmacının katılımcı rolü: Nitel araştırmacı bizzat alanda zaman harcayan, deneklerle doğrudan görüşen ve gerektiğinde deneklerin deneyimlerini yaşayan, alanda kazandığı perspektifi ve deneyimleri toplanan verilerin analizinde kullanan kişidir. Nitel araştırmacı, araştırma sürecinin doğal bir parçası haline gelir ve zaman zaman veri toplama aracı işlevi görür.³⁹

Araştırma sürecinde, öğrenciler ile görüşürken görüşme formu üzerinde öğrencilerin kendi cevaplarının yanında, araştırmacının gözlemleri ve bu süreçte aldığı notlar ile araştırmacı veri toplamada katılımcı bir rol almıştır. Bunların sonuçları veri analizlerine yansıtılmıştır. Bu yansıma araştırmanın nesnelliğine etki etmemiştir. Araştırmacının böyle davranması şöyle açıklanmıştır: “Nitel araştırmada araştırmacının veri kaynaklarına yakın olması ve olayların doğal akışını etkileyebilme olasılığının bulunması, geleneksel anlamdaki araştırma perspektifine ters düşmektedir ve bu yönüyle nitel araştırmanın zaman zaman yeterince nesnel olmadığı öne sürülür. Araştırmacı bir olayı ya da olguyu uzaktan ve dışardan incelemeye çalışsa bile, kullandığı veri toplama araçları ya da veri analiz biçimi ile bir ölçüde kendi perspektifini yansıtır. Bu nedenle başarılması neredeyse olanaksız olan “tam nesnellik” uğruna araştırmacının veri kaynaklarına yakın olarak elde edebileceği daha geçerli bilgileri kaybetmemek gerekir”.⁴⁰

3. Bütüncül yaklaşım: Nitel araştırma, problemi teşkil eden değişkenleri, birbirinden bağımsız olarak inceleme yerine, bu değişkenlerin birlikteliğini ön plana çıkarmaya çalışır. Değişkenlerin kendi başına anlamlı olmadığı, her değişkenin ilgili diğer değişkenlerden etkilendiği ve bu birlikteliğin ilgili değişkene gerçek anlamı kazandırdığı varsayılır.⁴¹

³⁹ Ali Yıldırım, Hasan Şimşek, a.g.e.: 39.

⁴⁰ A.e.

⁴¹ Ali Yıldırım, Hasan Şimşek, a.g.e.: 40.

Bu yaklaşıma göre, araştırma sürecinde araştırma sorularından önce bir kişisel bilgi formu* uygulanmıştır. Öğrenci forma cevap verirken okul dışındaki çevresel faktörlerde düşünülerek öğrenci konuşturulmaya çalışılmıştır. Böylece öğrenci doğal ortamın özellikleri dışında da düşünülerek bir bütünlük sağlanmaya çalışılmıştır.

4. Algıların ortaya konması: Nitel araştırmacı, bireylerin dış dünyayı nasıl algıladıklarını ve nasıl yorumladıklarını anlamak amacıyla onlarla konuşur, onları gözler. Araştırmaya dahil edilen bireyler önemli veri kaynakları olarak kabul edilir ve onların vereceği yanıtları daha önceden oluşturulan sorularla sınırlandırmaz. Bunun yerine esnek ve açık bir tutum izler ve ilgili araştırma sorusuna ilişkin mümkün olduğu kadar ayrıntılı ve derinlemesine veri toplamaya çalışılır. Görüşmelerde elde edilen betimsel veriler daha yapılacak olan analizin temelini oluşturur. Görüşmelerde ortaya çıktığı şekliyle araştırmaya katılan bireylerin belirttikleri bazı görüşleri ya da örnekleri araştırma raporunda aynen sunmak önemli avantajlar sağlar.⁴²

Bu çalışmada da öğrenciye form dışında sorular yöneltilmiş, gözlem yapılmış ve anında not alınmıştır.**

Nitel araştırmada çok sayıda bireyin ya da deneğin araştırmaya katılması güçtür, çünkü toplanan verilerin ayrıntılı ve derinlemesine olması gerekmektedir. Araştırmaya katılan deneklerin sayısı oldukça az olmakla birlikte sonuçta elde edilen verinin miktarı ve ayrıntısı oldukça fazladır. Bu nedenle analizi de uzun zaman alabilmektedir. Sonuçta ortaya çıkan araştırma raporunun oldukça uzun olması da doğaldır, çünkü elde edilen nitel verilerin sunulması ve yorumlanması bunu gerektirir.⁴³

* Metnin tamamı için **bkz.** Ek 5.

⁴² Ali Yıldırım, Hasan Şimşek, **a.g.e.:** 40-41.

** Metnin tamamı için **bkz.** Ek 4.

⁴³ Ali Yıldırım, Hasan Şimşek, **a.g.e.:** 41.

5. Araştırma deseninde esneklik: Nitel araştırmada problemin en açık ve ayrıntılı bir biçimde araştırılması, tanımlanması ve açıklanması için mümkün olduğu ölçüde birden fazla yöntem kullanılır. Birden fazla yöntemin bir arada kullanılmasına “çeşitleme” (triangulation) adı verilir ve değişik yöntemlerle toplanan veriler birbiriyle karşılaştırılır. Değişik yöntemlerin birlikte kullanılması, toplanan verilerin ve açıklamaların güvenilirliğinin ve geçerliliğinin saptanmasında önemlidir.⁴⁴

Araştırmada görüşme tekniğinin yanında gözlem tekniği de uygulanmıştır. Görüşme esnasında araştırmacı öğrencilerin jest ve mimiklerine, form dışı sorulan soruların cevaplanma şekline dikkat etmiştir.

6. Tümevarımcı analiz: Nitel araştırmada, tümevarım ilkesi hakimdir ve topladığı tanımlayıcı ve ayrıntılı verilerden yola çıkarak incelediği probleme ilişkin ana temaları ortaya çıkarma, topladığı verileri anlamlı bir yapıya kavuşturma, yani bu verilerden yola çıkarak bir kuram oluşturma çabası içindedir. Bu temalar bazen önceden belirlenmiş olsalar bile, nitel araştırma sürecinde bu temaların sürekli değişmeye açık olduğu esnekliği vardır.⁴⁵ Araştırmaya başlamadan önce problemin kaynağı tespit edilerek, veriler toplanmış ve en sonunda problemin tespiti için veriler analiz edilmiştir. Bu çizgi doğrultusunda tümevarımcı bir yol izlenmiştir.

7. Nitel veri: Nitel yöntemlerle toplanan veriler üzerinde bazı sayısal analizler yapmak mümkün ise de, nitel araştırmada temel amaç sayılar yoluyla sonuçlara ulaşmak değildir. Asıl amaç, araştırılan konuyla ilgili okuyucuya gerçekçi ve betimsel bir resim sunmaktır. Bunun içinde toplanan verilerin ayrıntılı ve derinlemesine olması ve araştırmaya konu olan bireylerin görüş ve deneyimlerinin mümkün olduğu ölçüde doğrudan sunulması önemlidir. Gerek görüşmeler gerekse gözlem ve dokümanlar yoluyla elde edilen verilerin ayrıntılı ve derinlemesine olması, araştırma sonucunda ulaşılan sonuçların geçerlilik ve güvenilirliğine ilişkin önemli bir göstergesidir.⁴⁶

⁴⁴ Ali Yıldırım, Hasan Şimşek, **a.g.e.:** 41.

⁴⁵ Ali Yıldırım, Hasan Şimşek, **a.g.e.:** 43.

⁴⁶ **A.e.**

Araştırmanın Evreni

Bu araştırmanın çalışma evrenini; Aksaray ili merkez Hacı Cevriye Ünsal İlköğretim Okulu ve Aksaray ili merkez Gücünkaya Köyü Gücünkaya İlköğretim Okulu'nda 2009–2010 eğitim öğretim bahar yarısında öğrenim gören, 7. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır.

Çalışma Grubu

Çalışma grubu belirlenirken; okullar random (rastgele) yöntemine göre seçilmiştir. Öğrencilerin seçimi, maksimum çeşitlilik örneklemesine göre yapılmıştır. Amaç, görel olarak küçük bir örneklem -çalışma grubu- oluşturmak ve çalışılan probleme taraf olabilecek bireylerin çeşitliliğini maksimum derecede yansıtmaktır.⁴⁷

Okullar seçilirken, Aksaray şehir merkezinden ve Aksaray kırsal (köy) kesiminden birer okul ele alınmıştır. Böylelikle okullar arasında şehir-köy ayrımının belirlenmesi amaçlanmıştır.

Görüşme formu, Aksaray ili merkez Hacı Cevriye Ünsal İlköğretim Okulu'ndan seçilen dokuz öğrenciye, Aksaray ili merkez Gücünkaya Köyü Gücünkaya İlköğretim Okulu'ndan dokuz öğrenciye uygulanmıştır.

Görüşme formunun uygulanacağı okullarda öğrenci seçiminde, 7. sınıf öğrencilerinin 6. sınıfta aldıkları Seviye Belirleme Sınavı (SBS) puanları ölçüt olarak alınmıştır. Öğrencilerin SBS puanları, okul yönetiminden alınan bilgilerle belirlenmiştir.

⁴⁷ Ali Yıldırım, Hasan Şimşek, a.g.e.: 83.

Aksaray ili merkez Hacı Cevriye Ünsal İlköğretim Okulu ve Aksaray ili merkez Gücünkaya Köyü Gücünkaya İlköğretim Okulu'ndan seçilen öğrencilere uygulanan puan aralığı;

SBS puan aralığı:

1. 500–400 (altı öğrenci)
2. 399–300 (altı öğrenci)
3. 299–220 (altı öğrenci)

Hacı Cevriye Ünsal İlköğretim Okulu'nda, 7. sınıflar dört şubeden oluşmaktadır. Toplamda 160 öğrenci mevcuttur.

Gücünkaya İlköğretim Okulu'nda, 7.sınıflar tek şubeden oluşmaktadır. Toplamda 16 öğrenci mevcuttur.

Yukarıdaki puan aralıklarına göre her iki okuldan da; üç öğrenci birinci aralıktan (SBS 1. Grup), üç öğrenci ikinci aralıktan (SBS 2. Grup), üç öğrencide üçüncü aralıktan (SBS 3. Grup) seçilerek görüşme formu uygulanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın amacı kapsamında veri toplama aracı olarak görüşme formu uygulanmıştır.* Bu teknik, bireylerin verilerini, görüşlerini, deneyimlerini ve duygularını ortaya çıkarma yönünden oldukça güçlü bir yöntemdir.⁴⁸ Görüşme formu, açık uçlu ve yarı yapılandırılmış sorulardan oluşmaktadır.

Veriler, öğrencilerin notları ve görüşmecinin soru sorma, dinleme ve not alma teknikleriyle kaydedilmiştir.

* Metnin tamamı için **bkz.** Ek 5.

⁴⁸ Ali Yıldırım, Hasan Şimşek, **a.g.e.**: 113.

Veri Analizi

Veri toplama aracının birinci bölümünü, kişisel bilgi formu oluşturmaktadır. Kişisel bilgi formunu oluşturan sorular ile araştırmaya katılan tüm öğrencilerin tanınmasına yönelik cinsiyet, anne-babanın eğitim ve meslek durumları, ev içerisinde sahip oldukları imkânlar dikkate alınarak (internet, kitap, günlük gazete, kendine ait oda gibi) aileyi sınıflamada kullanılan demografik nitelikler hakkında bilgiler edinilmiştir. Araştırma verilerin sonuçları yüzde-frekans tabloları olarak “Bulgular” bölümünde gösterilmiştir.

Veri aracının ikinci bölümünü, kavramlar kısmı oluşturmaktadır. Bu bölüme içerik analizi yapılmıştır. İçerik analizi, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. İçerik analiziyle verileri tanımlamaya, verilerin içinde saklı olabilecek gerçekleri ortaya çıkarmaya çalışılır.⁴⁹ İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli temalar ve kavramlar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayacağı bir biçimde organize ederek yorumlamaktır. Bu sürecin belirli aşamaları vardır.⁵⁰ Bu aşamalar araştırma verilerinin analizinde kullanılmıştır.

İçerik analizinde birinci aşama, verilerin kodlanmasıdır. Kodlama süreci, elde edilen verileri bölümlere ayırmayı, incelemeyi, karşılaştırmayı, kavramlaştırmayı ve ilişkilendirmeyi gerektirir.

İçerik analizinde ikinci aşama, verilerin kavramsallaştırılmasıdır. Kavram, veriler arasında yer alan anlamlı bölümlere (bir kelime, cümle, paragraf gibi) isim verilmesi sürecidir.⁵¹ Verilerin kodlanması ve kavramsallaştırılması ile tümevarımcı bir analiz yapılmıştır. Çünkü incelenen olguya temel teşkil edecek bir kuramın olmaması durumunda tümevarımcı analiz, yani kodlamaya dayalı içerik analizi gereklidir. Ortaya çıkan kodlar (kavramlar) ve bu kodlar arasındaki ilişkiler (temalar), verilerin

⁴⁹ Ali Yıldırım, Hasan Şimşek, **a.g.e.**: 174-175.

⁵⁰ Ali Yıldırım, Hasan Şimşek, **a.g.e.**: 175.

⁵¹ **A.e.**

altında yatan olguyu ya da kuramı açıklamada kullanılan temel taşlar olarak görev yapmaktadır.⁵²

Araştırmacı, kavram kodlarını oluştururken; görüşme formunun ikinci bölümünde sorulan kavramları ve öğrencilerin verdikleri cevapları* dikkate alarak bir içerik analizi tablosu oluşturmuştur. Bu tabloda araştırmanın alt problemlerine cevaplar aranmıştır. Araştırmacı bu tabloda, görüşme yapılan toplamda 18 öğrencinin, ilgili kavramları farklı kelimelerle ifade edebildiğini belirlemiştir.

Araştırmacı, kavramları tanımlarına göre kodlamıştır. Örneğin yurttaşlık kavramı: “Yurttaş; yurtları ve yurt duyguları bir olanlardan her biri, vatandaş demektir. Yurttaşlık ise, yurttaş olma, bir yurttaki doğup büyüme veya yaşamış olma durumu, vatandaşlık demektir. Yurttaşlık, içte ve dışta ferde haklar sağlayan ve ödevler yükleyen hukuki bir statüdür.”** şeklinde açıklanmıştır. Araştırmacı bu tanımları ve öğrencilerin tanımlarını kullanarak yurttaşlık kavramını; *i-insanların aynı yurdu paylaşması, ii-hak, iii-ödev, iv-kendi yurdu üzerinde yaşamak, v-devlete kayıtlı olmak* şeklinde kodlara ayırmıştır.

Öğrencinin kavramı tanımlarken kullandığı her bir koda araştırmacı “1” puan vermiştir. Öğrencinin açıklayamadığı kavramlara ise içerik analizi tablosunda puan verilmemiştir. Öğrenci görüşlerinin SBS puanlarına ve şehir/köy durumlarına göre nasıl değiştiği belirlenmiştir.

Kavramları anlamından çok daha farklı bir şekilde tanımlayan öğrencilerin kavram yanılığısına düştüğü kabul edilmiştir. Örneğin; araştırma kapsamında bir öğrenci yurttaşlık kavramını: “*Yurttaşlık milliyetçilik, halkçılık gibi bir kavramdır.*” olarak açıklamıştır. Bu tanımda geçen kelimeler yurttaşlıkla ilgili olarak verilen kodların hiçbiri ile uyum sağlamamaktadır. Bu sebeple öğrencinin kavram yanılığısına düştüğü kabul edilmiştir.

⁵² A.e.

* Metnin tamamı için bkz. Ek 7.

** bkz. s: 7.

1. BÖLÜM

DEMOKRASİ KONUSU VE ÖĞRETİMİ

1.1. DEMOKRASİNİN TANIMI VE TARİHÇESİ

1.1.1. Demokrasinin Tanımı

Demokrasi kelimesi ilk defa eski Yunanca'da ortaya çıkmıştır. Demos (halk) ve kratos (kuvvet) kelimelerinden oluşmaktadır. Demokrasi siyasi olarak "millet işlerinin yürütülmesi için gerekli siyasi kurumları oluşturma ve bu kurumların işlemlerini sağlayan yasaları yapma yetkilerini halkın elinde bulunduran rejim" demektir.¹

Demokrasi kavramının bugüne kadar birçok açıklaması yapılmıştır:

Düşünce ve uygulama açısından demokrasi; halkın söz sahibi olduğu, siyasal gücün halkın yetkisinde bulunduğu, bu gücü sağlamak için de hürriyet, adalet, eşitlik, dayanışma, hoşgörü, fikir alış-verişi, denetim vb. ilkelerin söz konusu olduğu fonksiyonel bir sistemdir.²

Egemenliğin kaynağı açısından demokrasi ise; egemenliğin halkta olduğunu savunan ve iktidarı halka dayandıran bir teoridir. Klasik anlamda demokrasi düşüncesi genel olarak şu özellikleri taşır; kişi ve toplum ilişkilerinin belirlenmesi sürecine halkın tümüyle katılması, azınlık haklarına saygılı bir çoğunluk yönetiminin sağlanması, kişiye ait hak ve özgürlüklerin korunması ve toplumun tüm üyelerine fırsat eşitliğinin sağlanması.³

¹ Hasan Karaköse, **a.g.e.**: 172.

² Savaş Büyükkaragöz, Şahin Kesici, Ali Yılmaz, **Yükseköğretim Programları ve Demokratik Tutumlar**, Ankara, TDV Yayınları, 1995: 4.

³ Ayşe Demireolat, "Demokrasi ve Demokratik Eğitim", **Eğitim Yönetimi**, Sayı 18, 1999: 144.

Günümüzde demokrasi “halkın egemenliğine dayanan yönetim şekli” olarak tanımlanır. Bir başka tanımda ise “Özgür bir seçim sistemi sonucunda seçilen temsilcilerden kurulan halk yönetimidir.” Bu durumda halkın kendi iradesi ve arzusunun yönetime yön verdiği görülmektedir.⁴

Demokrasi kavramı yukarıdaki tanımlarda, farklı düşünce sistemleri bakımından ele alınmış ve ona farklı anlamlar yüklenmiştir. Demokrasi kavramı ve demokrasinin koşulları irdelendiğinde, devlet anlayışından hoşgörü ve insan haklarına, düşünce ve ifade özgürlüğüne kadar her yerde demokrasi bilincini taşımak son derece önemlidir.

Demokrasinin sosyo-kültürel dayanakları şöyledir:⁵

- Halk egemenliği,
- hükümetlerin yönetilenlerin rızasına dayanması,
- çoğunluğun yönetimi,
- azınlık hakları,
- temel insan haklarının güvence altında olması,
- özgür ve adil seçimler,
- kanun önünde eşitlik,
- davaların hukuki usullere göre görülmesi,
- hükümetin Anayasa ile sınırlandırılması,
- toplumsal, ekonomik ve siyasal çoğunluk,
- hoşgörü, pragmatizm, işbirliği ve uzlaşma değerlerinin benimsenmesi.

⁴ İsmail Doğan, **Toplum ve Eğitim Sorunları Üzerinde Felsefi ve Sosyolojik Tahliller**: 175.

⁵ İsmail Doğan, **Modern Toplumda Vatandaşlık, Demokrasi ve İnsan Hakları**: 150.

Sosyo-kültürel dayanaklara göre demokrasiyi şu temel boyutlarda tanımlamak mümkündür.⁶

- Demokrasi temel hak ve insan özgürlüklerinin korunduğu bir sistemdir.
- Demokrasi bir erdemlik rejimidir.
- Demokrasi hoşgörü rejimidir.
- Demokrasi hem bir süreç hem de bu süreci kurumsallaştıran bir sistemdir.
- Demokrasilerde iktidar hiçbir kimse ya da grubun tekelinde değildir.
- Demokrasilerde halk irade ve egemenliğini belirledikleri temsilciler aracılığı ile gerçekleştirir.
- Demokrasiler, aktif vatandaşa ihtiyaç duyarlar. Aktif vatandaş sadece düzenli aralıklarla bir partinin genel başkanını hükümet başkanı seçmekle kalmaz; siyaseti ve siyasal katılımı sürekli bir tutum ve davranış biçimi olarak görür.

1.1.2. Demokrasinin Tarihçesi

A. Dünyada Demokrasi Hareketi

Demokrasi kavramının tanımı yapılırken eski Yunan'a ait bir kavram olduğu daha önceden belirtilmişti. Bu noktadan hareketle sözcüğün ait olduğu kültür, demokrasinin aynı zamanda bir sistem olarak uygulanmasına imkan hazırlamıştır.

İlk demokrasi uygulamaları Eski Yunan Şehir devletlerinde (siteelerde) oluşmuştur. Antik Yunan'ın site devletlerinden Atina M.Ö 6. ve 4. yüzyıllar arasında sistemin uygulama örneğine tanıklık etmiştir. Aristophones, Ksenophon, Sofokles, Epikür, Aristoteles, Eflatun ve Socrates'in düşünce olarak katkıda buldukları demokrasi Atina'da bir çeşit yönetim sistemi olarak siyasi tarihteki yerini almıştır. Bu ilk uygulamanın zemini şehir devletlerinin temel belirleyicisi olan "site"dir. Site, görünürde halkın tümünü ifade eden bir kavram gibi olsa da gerçekte durum bundan farklıydı. Kadınlar ve köleler site halkının dışında kabul edilirdi. Bu da halk kavra-

⁶ İsmail Doğan, **Modern Toplumda Vatandaşlık, Demokrasi ve İnsan Hakları**: 150–151.

mının toplumun bütün kesimlerini kapsamadığını gösterir. Sitelerde bireyin yerini mensubiyetlerin varlığı (bir çeşit cemaat) ikame etmiştir. O nedenle Eski Yunan’da birey yok sayılarak yerine klan, sınıf ve site var olmuştur. Oysa demokrasilerin ayırt edici ögesi bireydir, vatandaşdır. Yunan demokrasisi, tarihin akışı içinde kısa bir dönem olarak yaşadı. Kendisinden sonraki dönemlere etkisi ise sınırlı kaldı.⁷

Orta çağda demokrasi adına ciddi adımlar atılmamıştır. Orta çağa özgü kişi ve grupların iktidarına dayalı oligarşik devlet uygulamaları, demokrasinin gelişmesine fırsat vermemiştir. Eski Roma’nın ve Eski Yunan’ın demokrasi tecrübelerinden faydalandıkları görülmektedir.⁸

Orta çağın sonlarına doğru İngiltere’ de lordların krala karşı koymaları (1215) ile elde edilen bazı siyasi haklar, çağımıza katkıda bulunmasından dolayı bu dönem demokrasisi açısından oldukça önemlidir.⁹ Çünkü bu hareket kralın hareketlerini kısıtlayarak halka kişi hürriyeti, can ve mal güvenliği getirmiştir ve tarihte “*Magna Carta Libertatum*” olarak bilinen “Büyük Hürriyet Fermanı” ile bunlar gerçekleşmiştir.¹⁰

Demokrasi konusunda atılan somut adımlardan biri de “*Amerika Bağımsızlık Bildirgesidir.*” 4 Temmuz 1776 yılında Amerika’da yayımlanan bu beyannamenin ruhunda bugünkü demokrasinin temel ilkelerini görmekteyiz.¹¹

Daha sonraki yıllarda Fransa’da yayınlanan “*Vatandaşlık ve İnsan Hakları Beyannamesi (Bildirgesi)*” demokrasi hareketinin önemli aşamalarından biridir. Fransız halkının elde ettiği hak ve hürriyetler bu bildiri ile belirli temel ve evrensel ilkelere kavuşmuştur.

⁷ İsmail Doğan, **Modern Toplumda Vatandaşlık, Demokrasi ve İnsan Hakları**: 152–153.

⁸ İsmail Doğan, **Modern Toplumda Vatandaşlık, Demokrasi ve İnsan Hakları**: 153.

⁹ Hasan Karaköse, **a.g.e.**: 173.

¹⁰ İsmail Doğan, **Modern Toplumda Vatandaşlık, Demokrasi ve İnsan Hakları**: 153–154.

¹¹ Hasan Karaköse, **a.g.e.**: 174.

17 Ağustos 1789 tarihli “*Vatandaşlık ve İnsan Hakları Beyannamesi (Bildirgesi)*” nden sonra demokrasi ve eşitlik konusunda gelinen en önemli aşama “*İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi*”^{*} ve buna esas olan gelişmelerdir.¹²

19. Yüzyılda Batılı ülkelerde gelişmeye başlayan demokrasi, 20. Yüzyılın başlarından itibaren Fransa, İngiltere ve Amerika dışında kalan toplumların da ilgi alanlarına girmeye başladı. I. ve II. Dünya savaşları insan hürriyetinin, dolayısıyla demokrasinin önemini ortaya koyan sonuçlara sahiptir. Ancak çağdaş dünyada hala yerini demokrasiye bırakamayan siyasal sistemler bulunmaktadır. Demokrasiye karşı direnen bu sistemler, bu ısrarlı tutumlarıyla kendi insanları mutsuz ettikleri gibi başkalarına da zarar verebilmektedir.¹³

B. Türkiye’de Demokrasi Hareketi

İslam öncesi Türk devletlerinde ve İslam sonrası Türk devletlerine bakıldığı zaman, Türklerin devlet sistemindeki yapısı Türk toplumlarında demokrasinin çok eski yıllarda başladığını bize göstermektedir.

Eski Türklerde siyasal yapının temelinde aileye itaat vardır. Aile “ataerkil” bir yapıya sahiptir. Yapının kültürel temelinde otorite, himaye ve itaat olgusu yer alır. Türklerdeki veraset sistemi yani; sultanlar büyük oğullarını veliaht ilan eder ve diğer şehzadeler ile ileri gelenler itaat yemini alırlardı. Buna göre eski Türk devletleri aristokrat yönden güçlü monarşilerdi.¹⁴

Türkiye’de demokrasi hareketleri, Osmanlı Devleti’nin hakim olduğu dönemde başlamıştır. III. Selim’in başlattığı yenilik hareketleri, padişahın 1807 tarihinde öldürülmesi ile başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Aynı tarihte hükümdar olan II. Mahmut ile Rumeli ayanı arasında imzalanan “*Sened-i İttifak*” bazı yetkilerde düzenlemeler getirdi.

* Metnin tamamı için bkz. Ek 8.

¹² İsmail Doğan, **Modern Toplumda Vatandaşlık, Demokrasi ve İnsan Hakları**: 154–157.

¹³ İsmail Doğan, **a.g.e.**: 159.

¹⁴ İsmail Doğan, **a.g.e.**: 160–162.

Bu düzenlemeyle, sadrazama birinci dereceden yetkilerin tanınması ve diğer vezirlerin yaptıklarının ayan tarafından denetlenmesi verildi. Sened-i İttifak'ın bir bakıma iktidarın denetlenmesi ilkesini getirmesi, anayasal rejime geçiş için ilk ve önemli adım olarak kabul edilir.¹⁵

1839 tarihinde Sultan Abdülmecit tarafından hazırlanan “*Gülhane Hattı Hümayunu*” olarak bilinen “*Tanzimat Fermanı*”, padişahın yetkilerini sınırlayan yeni bazı meclisleri getirmiştir ve hükümdar kendi isteği ile yöneti, hak ve yetkilerinde bir takım sınırlamalara gitmiştir. Herhangi bir rejim değişikliği olmasa da getirilen vekillikler (bakanlık) ve meclisler demokrasi için ikinci adım sayılmaktadır.¹⁶

Diğer taraftan 1856 tarihli “*Islahat Fermanı*” da Tanzimat Fermanı'nın getirdiği hak ve özgürlüklere tekrar vurgu yapmıştır. Zaten Avrupa'da Fransız İhtilali'nin getirmiş olduğu siyasi değişiklikler, Osmanlı Devleti'ni etkilemeye başlamıştır. Bütün bu gelişmelere paralel olarak II. Abdülhamit'in başa geçmesinden hemen sonra 23 Aralık 1876'da “*Kanuni Esasi*” kabul edilmiş ve ilk anayasa yürürlüğe girmiştir. Bu hareketi 23 Temmuz 1908'de ilan edilen “*II. Meşrutiyet*” ve 20 Nisan 1924 tarihli “*Teşkilatı Esasiye Kanunu*” takip etmektedir. Hızla dünyada oluşan demokrasi taraftarlığının artması ile kabul edilen “*1946 Seçim Kanunu*”, “*1961 Anayasası*” ve “*1982 Anayasası*” Türkiye'deki demokrasinin gelişme evreleri olmuştur.¹⁷

Buradan da anlaşılıyor ki, Türkiye'de demokrasi süreci aşama aşama yerleşmeye başlamıştır. Demokrasinin sağlıklı bir şekilde işlemesi, toplumun demokrasi kültürünü benimsemesi ile yakından ilgilidir. Toplumun demokratikleşmesi ise; siyasetin demokratik olmasına, toplumun ve kurumların yaşamın her aşamasında insana ve insan haklarına, hoşgörüye, adalete, eşitliğe, özgürlüğe ve katılımcı bir yapıya sahip olması ve bunları davranış haline getirmesi ile gerçekleşebilir.

¹⁵ Hasan Karaköse, a.g.e.: 175.

¹⁶ A.e.

¹⁷ A.e.

1.2. DEMOKRASİ EĞİTİMİ

Bir ülkenin eğitim sistemine yön veren, o toplumun eğitim felsefesini ve politikasını yansıtan genel amaçları ve temel ilkeleridir. Eğitim sisteminin amaçları, sistem politikasına ve işlevlerine uygun olarak kendi içinde tutarlı ve temel ihtiyaçları karşılayacak şekilde saptanır. Eğitim sistemine bağlı tüm örgün ve yaygın eğitim kurumlarının programları ve etkinlikleri bu doğrultuda düzenlenir.¹⁸

Eğitim sistemimizin amaçları, Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 2. Maddesinde aşağıda yazıldığı şekilde belirtilmiştir.¹⁹

“Türk Milli Eğitimi'nin genel amacı, Türk Milletinin bütün fertlerini;

1. Atatürk inkılap ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin milli, ahlâki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;
2. Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek;
3. İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak;

¹⁸ Münire Erden, **Öğretmenlik Mesleğine Giriş**, İstanbul, Alkım Yayınları, 1998: 162.

¹⁹ Resmi Gazete, 14574, 24.06.1973.

4. Böylece bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan milli birlik ve bütünlük içinde iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınma desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk Milleti'ni çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratı seçkin bir ortağı yapmaktır.”

METK'da açıkça verilen bu maddeler doğrultusunda eğitim ve demokrasinin birbirleri ile sıkı ilişki içinde oldukları ve birbirlerinin amaçlarını gerçekleştirmek için etkileşimde buldukları anlaşılmaktadır. Bu şekilde sağlanacak olan bir etkileşim ortamı, demokrasinin yerleşmesi ve demokratik bir toplum düzeni için gereklidir. Bunun için, demokratik bir eğitim ve demokratik bir toplum düzeni oluşturulmalıdır.

Demokrasi eğitimi, demokratik değerlerin eğitim yoluyla bireylere kazandırılması olayıdır. Bu değerler; özgürlük, eşitlik, bireyselleşme, insana ve düşünceye saygı, gerçeğe (hakikate) bağlılık, bilgi ile yaşama, özgecilik ve iletişime açık olma, farklılıklara tahammül etme vs. dir. Bu değerleri program ve hedeflerinin ekseni haline getiren eğitim demokrasi eğitimidir.²⁰

Demokrasinin eğitime konu olması demek, demokrasinin kendi doğası ve eğitim ortamında aldığı etkileri ve gelişim özellikleri demokratik eğitimin temel özelliklerini meydana getirmesidir. Demokratik eğitim bir yandan demokrasinin özüne ve ruhuna uygun bir eğitim programı ve felsefesine sahip olması gerekirken, diğer taraftan böyle bir eğitime konu olan kişilerin hazırbulunuşluk düzeyleri ile kültürel bağlarından gelebilecek uyum sorunlarını gözetme durumunda olmalıdır.²¹

²⁰ İsmail Doğan, **Toplum ve Eğitim Sorunları Üzerinde Felsefi ve Sosyolojik Tahliller**: 178.

²¹ A.e.

Demokrasi eğitimi, demokratik tutum ve davranışları benimseyen iyi vatandaşları yetiştirmeyi esas almaktadır. Çağdaş demokratik toplumlarda iyi vatandaş; hür düşünceye sahip, problem çözümede bilimsel yöntemlerden yararlanabilen, kendisine ve çevresine karşı dürüst davranabilen, açık fikirli, karşı fikrin ve karşıdaki insanın saygıdeğer olduğunu içtenlikle kabul edebilen, eleştirebilen, bilimsel gerçekleri kabul edebilen, alçak gönüllü olabilen, kendisine açıklanan hükümler için ispatlar isteyebilen bir kişiliğe sahiptir.²²

Böyle bir kişilik yapısına sahip olan insanların oluşturduğu bir toplumda da demokratik zihniyet, tutum ve davranışlar yerleşir ve gelişir, tartışmalar saygı çerçevesinde, problemler demokratik kurallara uygun çözüm bulur, alınan kararlarda herkesin düşüncesine yer verilir ve insanlar bu amaçları gerçekleştirme boyutunda alınan kararlara daha çok sahip çıkar.

1.3. DEMOKRASI ÖĞRETİMİ

1.3.1. Sosyal Bilgiler Eğitimi ve Demokrasi

1.3.1.1. Sosyal Bilgiler Eğitimi

Talim Terbiye Kurulu (TTK) : “Sosyal Bilgiler, bireyin toplumsal var oluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fiziki çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir”.²³

²² Niyazi Karasar, “Bireysel ve Toplumsal Gerginliğin Giderilmesinde Problem Çözme Alışkanlığı”, **Çağdaş Eğitim**, Sayı 39, 1979: 15–20.

²³ MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu(6–7), ‘çevrimiçi’, <http://ttkb.meb.gov.tr> (17.04.2010).

T.C.Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Genel Amaçlarını şöyle açıklamıştır:

1. Özgür bir birey olarak fiziksel, duygusal özelliklerinin; ilgi, istek ve yeteneklerinin farkına varır.
2. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak, vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, ulusal bilince sahip bir vatandaş olarak yetişir.
3. Atatürk İlke ve İnkılaplarının, Türkiye Cumhuriyetinin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasındaki yerini kavrar; lâik, *demokratik*, ulusal ve çağdaş değerleri yaşatmaya istekli olur.
4. Hukuk kurallarının herkes için bağlayıcı olduğunu, tüm kişi ve kuruluşların yasalar önünde eşit olduğunu gerekçeleriyle bilir.
5. Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öge ve süreçleri kavrayarak, millî bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul eder.
6. Yaşadığı çevrenin ve dünyanın coğrafi özelliklerini tanıyarak, insanlar ile doğal çevre arasındaki etkileşimi açıklar.
7. Bilgiyi uygun ve çeşitli biçimlerde (harita, grafik, tablo, küre, diyagram, zaman şeridi vb.) kullanır, düzenler ve geliştirir.
8. Ekonominin temel kavramlarını anlayarak, kalkınmada ve uluslararası ekonomik ilişkilerde ulusal ekonominin yerini kavrar.
9. Meslekleri tanır, çalışmanın toplumsal yaşamdaki önemine ve her mesleğin gerekli olduğuna inanır.
10. Farklı dönem ve mekânlara ait tarihsel kanıtları sorgulayarak insanlar, nesnelere, olaylar ve olgular arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirler, değişim ve sürekliliği algılar.
11. Bilim ve teknolojinin gelişim sürecini ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrayarak bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanır.
12. Bilimsel düşünmeyi temel alarak bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve üretmede bilimsel ahlâkı gözetir.

13. Birey, toplum ve devlet arasındaki ilişkileri açıklarken, sosyal bilimlerin temel kavramlarından yararlanır.
14. Katılımın önemine inanır, kişisel ve toplumsal sorunların çözümü için kendine özgü görüşleri sunar.
15. İnsan hakları, ulusal egemenlik, demokrasi, lâiklik, cumhuriyet kavramlarının tarihsel süreçleri ve günümüz Türkiye'si üzerindeki etkilerini kavrayarak yaşamını demokratik kurallara göre düzenler.
16. Farklı dönem ve mekânlardaki toplumlararası siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik etkileşimi analiz eder.
17. İnsanlığın bir parçası olduğu bilincini taşıyarak, ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık gösterir.²⁴

1.3.1.2. Sosyal Bilgiler ve Demokrasi

Sosyal bilgiler dersi İlköğretim 4. ve 5. sınıflarda başlayarak 6. ve 7. sınıflara kadar devam etmektedir. Bu çalışma doğrultusunda; İlköğretim 6. ve 7. sınıflarda okutulan sosyal bilgiler dersi içinde “Demokrasi” konusunun geçtiği üniteler hakkında bilgi verilecektir. Bu bilgilerden önce, 4. ve 5. sınıfta müfredat içerisindeki demokrasi konusu hakkında da kısa bir bilgi verilecektir.

4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında, birinci ünite olan “Kendimi Tanıyorum” ünitesinde, direkt demokrasi kavramı geçmese de bize demokrasinin özellikleri hakkında ipuçları vermektedir. Çünkü bu ünitenin özet bölümünde şu ifadeler kullanılmaktadır: “Bireysel farklılıkları tanıyarak kabul etmeyi, duygular ile düşünceler arasındaki ilişkiyi, farklı durumlarda gösterdiğimiz duygu ve düşüncelerimizin neler olduğunu, başkalarının duygu ve düşüncelerine saygılı olmayı, yaşamımıza ait önemli olayların neler olduğunu öğretmektedir.”²⁵ Aslında bunlar bir anlamda demokrasinin özelliklerini ifade eden tanımlamalardır. İkinci ünite olan “Geçmişimi Öğreniyorum” ünitesinde de bağımsızlık ve cumhuriyet konu-

²⁴ <http://ttkb.meb.gov.tr/>, (17.04.2010).

²⁵ Meltem Tekerek, Niyazi Kaya, Melek Alıç, **Sosyal Bilgiler Ders Kitabı 4**, İstanbul, Milli Eğitim Bakanlığı Devlet Kitapları, 2006: 33

su anlatılmıştır. Burada Atatürk'ün devletlerin yönetim şekillerini de inceleyerek Türk milletine en uygun yönetim biçiminin Cumhuriyet olduğu ifade edilmektedir. Yedinci ünite olan “İnsanlar ve Yönetim” ünitesinde de, seçim, kamuoyu, parti, milli egemenlik, meclis (parlamento), hükümet, milletvekili gibi konular anlatılmıştır. Bu kavramlardan yola çıkılarak ileride demokrasi konusuna geçişte bir ön hazırlık yapıldığı görülmektedir.²⁶

5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında, ikinci ünite olan “Adım Adım Türkiye” ünitesinde, Atatürkçük Düşünce Sistemi başlıklı konuda, Mustafa Kemal'in demokrasinin uygulanması için köklü ve büyük inkılâpların yapılması gerektiği ifade edilmektedir. Yedinci ünite olan “Bir Ülke ve Bir Bayrak” ünitesinde de; bizim için cumhuriyet ve demokrasi başlıklı konuda demokrasinin özelliklerinden şöyle bahsedilmektedir: “Demokrasi ifade özgürlüğü, kişisel haklara saygı, herkesin yasa önünde eşitlik hakkı, çoğunluğun yönetimi, serbest ve düzenli seçimler vardır.” Bu ifade ile de edilerek Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin yönetiminde demokrasi vardır denilmektedir.²⁷ Ayrıca “Cumhurbaşkanının devlet en yetkili kişisi ve Türk milletinin temsilcisi olduğu”, “ülkemiz, vatandaşlar tarafından seçilen başbakan ve onun belirlediği Bakanlar Kurulu tarafından yönetilir” denilerek demokrasiye vurgu yapılmaktadır.²⁸

6. ve 7. sınıflarda Sosyal bilgiler dersinde “Demokrasiyi” öğrenirken, TTK'nın hazırlamış olduğu müfredatlar doğrultusunda öğrenme alanları oluşturulmuştur. Bu öğrenme alanları; “Güç, Yönetim ve Toplum” dur.²⁹

²⁶ Süleyman Şanlı, **Sosyolojik Açından Sosyal Bilgiler Ders Kitapları ve Sosyalleştirme Rollerini**, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya, 2007: 93-94.

²⁷ Meltem Tekerek, Niyazi Kaya, Melek Alıç, **Sosyal Bilgiler Ders Kitabı 5**, İstanbul, Milli Eğitim Bakanlığı Devlet Kitapları, 2006: 33

²⁸ Süleyman Şanlı, **a.g.t.**: 94-95.

²⁹ Mustafa Safran 'v.d', **İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 6. Sınıf Öğretim Programı ve Kılavuzu**, Ankara, MEB TTKB, 2006: 65.

Bu öğrenme alanlarında öğrenciler;

1. Bilinçli ve etkin birer vatandaş olarak topluma katılma yollarını araştırarak görev ve sorumluluklarının farkına varırlar.
2. Katılım kavramını ve sürecini tanırlar.
3. Demokratik yaşam için katılımın önemini savunurlar.
4. Demokratik yönetim anlayışının tarihsel gelişimini eş zamanlı olarak öğrenirler.
5. Demokrasinin temel ilkelerinden hareketle farklı yönetim biçimlerini tanırlar ve karşılaştırırlar.
6. Toplumsal düzenin nasıl sağlandığını ve korunduğunu anlayarak yönetimi etkilemek için hangi demokratik yolların olduğunu kavrarlar.
7. Kural ve kurlsızlık kavramları üzerinde düşünerek kurallara neden gereksinim duyulduğu ve kurallara uyulmadığı zaman ortaya çıkabilecek toplumsal kargaşa ile ilgili fikir sahibi olurlar.
8. Anayasanın hazırlanmasında izlenen süreci, yasaların gereğini ve önemini kavrarlar.
9. Geçmişten günümüze Türk devletlerinde, yönetim şekli ve egemenlik anlayışındaki değişim ve sürekliliği fark ederek Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin yönetim yapısını, güçler ayrılığı ilkesi çerçevesinde analiz eder.
10. Dünyada ve Türk Tarihinde, insan haklarının gelişim sürecini analiz ederler ve özellikle Türk toplumunda, kadının konumu ile ilgili örneklerden yararlanarak kadın haklarının tarihsel süreçte geçirdiği değişiklikleri açıklarlar.³⁰

1.3.1.3. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi “Demokrasi Konusu” Müfredatı

6. sınıf Sosyal Bilgiler ders müfredatına bakıldığında; TTK'nın hazırlamış olduğu programa göre, “Demokrasi” konusu Sosyal bilgiler ders kitaplarında 6. ünite de “*Demokrasinin Serüveni*” başlığı adı altında verilmektedir.

³⁰ Adnan Altun, Yasin Doğan, Efan Uzun, **İlköğretim Sosyal Bilgiler 6 Öğretmen Kılavuz Kitabı**, İstanbul, Altın Kitaplar Yayınevi, 2009:194.

Tablo 1 ve Tablo 2’de: Altıncı sınıf “Demokrasinin Serüveni” ünitesinin; öğrenme alanları, ünitenin kazanım sayıları, süreleri ve öğretim programı gösterilmektedir.

Bu kazanımlar Tablo 2’de; “demokrasinin temel ilkeleri, demokrasinin tarihsel gelişimi, demokrasinin kişi hak ve özgürlüklere sağladığı güvence, insan haklarının gelişim süreci ve kadın haklarının gelişim süreci” olarak ayrıntılı şekilde gösterilmektedir.

Tablo 1. Sosyal Bilgiler Öğretim Programı 6. Sınıf Öğrenme Alanları, Üniteleri, Kazanım Sayıları ve Süreleri ³¹

ÖĞRENME ALANI	ÜNİTE	KAZANIM SAYISI	SÜRE/DERS SAATİ	ORANI (%)
BİREY VE TOPLUM	SOSYAL BİLGİLER ÖĞRENİYORUM	6	12	11
İNSANLAR, YERLER VE ÇEVRELER	YERYÜZÜNDE YAŞAM	7	15	14
KÜLTÜR VE MİRAS	İPEK YOLU’NDA TÜRKLER	9	24	23
ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM	ÜLKEMİZİN KAYNAKLARI	6	18	17
KÜRESEL BAĞLANTILAR	ÜLKEMİZ VE DÜNYA	5	12	11
GÜÇ, YÖNETİM VE TOPLUM	DEMOKRASİNİN SERÜVENİ	5	15	14
BİLİM, TEKNOLOJİ VE TOPLUM	ELEKTRONİK YÜZYIL	5	12	10
GENEL TOPLAM		43	108	100

³¹ <http://ttkb.meb.gov.tr/>, (17.04.2010)

Tablo 2. İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 6. Sınıf Öğretim Programı ³²
ÖĞRENME ALANI: GÜÇ, YÖNETİM VE TOPLUM (6.sınıf)

ÜNİTE	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
DEMOKRASİNİN SERÜVENİ	<p>Bu ünite ile öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Demokrasinin temel ilkeleri açısından farklı yönetim biçimlerini karşılaştırır. 2. Değişik dönem ve kültürlerde demokratik yönetim anlayışının tarihsel gelişimini tartışır. 3. Demokratik yönetimlerde yaşama hakkı, kişi dokunulmazlığı hakkı, din ve vicdan özgürlüğü ile düşünce özgürlüğüne sahip olunması gerektiğini savunur. 4. Tarihsel belgelerden yola çıkarak insan haklarının gelişim sürecini analiz eder. 5. Türk tarihinde kadının konumu ile ilgili örnekleri, kadın haklarının gelişimi açısından yorumlar. 	<p> “Demokrasinin Tarihçesi”(Demokrasinin gelişim sürecini, temel ilkelerini, değişik yönetim biçimlerini değerlendirerek bir anlam çözümlene tablosunda karşılaştırır. (1.2. kazanım)</p> <p> “Bırakın Konuşayım!” (Düşünce ve ifade özgürlüğünün önemine ve gerekliliğine dair bir gazete yazı hazırlanır.) (3. kazanım)</p> <p> “İnsan Haklarını Tanıyalım” (İnsan haklarını tanımaya ve bu konudaki kelime ve kavramları öğrenmeye yönelik araştırma ve drama etkinliği yapılır.) (4. kazanım)</p> <p> “İnsan Hakları Bir Kazanımdır.” (İnsan haklarının gelişim süreci incelenir ve insan hakları ihlallerinden herhangi biri üzerinde durulur.) (4. kazanım)</p> <p> “Hammurabi Yasalarında İnsan Hakları” (Hammurabi yasaları yorumlanarak bugünkü insan hakları kavramları ile karşılaştırılır.) (4. kazanım)</p> <p> “Çalışan Çocuklar” (Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin 32. maddesi ihlallerine güncel hayattan örnekler verilir.) (4.kazanım)</p> <p> “Eşitliğe Doğru” (Kronolojik olarak verilen örnek olay ve olgulardan yararlanılarak kadın haklarının gelişim süreci incelenir.) (5. kazanım)</p>	<p>[!] Atatürkçülükle İlgili Konular (5 -3); (4-10)</p> <p>[!] Farklı yönetim biçimleri olarak monarşi, oligarşi, teokrazi ve cumhuriyet incelenecektir. (1. kazanım)</p> <p>[!] Tarihsel metinler olarak Hammurabi Yasaları, Veda Hutbesi, Magna Carta ve Kanuni Sultan Süleyman’ın ilgili yasaları, 1789 İnsan Hakları Bildirgesi, Kânun-ı Esasî, 1948 İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi karşılaştırmalı olarak incelenecektir. (4. kazanım)</p> <p>[!] 3. kazanım “Gazete Kupürlerinden Yararlanma” ile ilişkilendirilecektir.</p> <p> İpek Yolunda Türkler (Orta Asya Türk devletlerinde yönetim anlayışı ve toplum hayatı ile ilişkilendirilecektir.) (2. kazanım)</p> <p>⇒ İnsan Hakları ve Vatandaşlık (4 -1,16,22,25)</p> <p>⇒ Sağlık Kültürü (3-21); (5-20)</p> <p>⇒ Kariyer Bilincini Geliştirme (5–17)</p> <p>[!]Doğrudan verilecek beceri: Sosyal katılım</p> <p>[!]Doğrudan verilecek değer: Hak ve özgürlüklere saygı</p> <p> Bu ünite öz değerlendirme ve gözlem formları, açık uçlu sorular, projeler, performans değerlendirme, kavram haritası, öğrenci ürün dosyası, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı vb. testler kullanılarak değerlendirme yapılabilir.</p>

³² <http://ttkb.meb.gov.tr/>, (17.04.2010).

* Tablo 2’deki işaretler için **bkz.** Ek 9.

1.3.1.4. Yedinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi “Demokrasi Konusu” Müfredatı

7. sınıf Sosyal Bilgiler ders müfredatına bakıldığında da; TTK'nin hazırlamış olduğu programa göre, “Demokrasi” konusu Sosyal bilgiler ders kitaplarında 6. ünite de “Yaşayan Demokrasi” başlığı adı altında verilmektedir.

Tablo 3 ve Tablo 4'te: Yedinci sınıf “Yaşayan Demokrasi” ünitesinin; öğrenme alanları, ünitenin kazanım sayıları, süreleri ve öğretim programı gösterilmektedir.

Bu kazanımlar Tablo 4'te; “tarihsel süreçte Türk devletlerinin yönetim şekilleri ve egemenlik anlayışlarındaki değişimler, TC Devleti'nin nitelikleri ve toplum hayatı, TC Devleti'nin yönetim yapısı, siyasi partilerin sivil toplum kuruluşlarına etkileri, eğitsel ve sosyal faaliyetlerde demokrasinin ilkeleri” olarak ayrıntılı şekilde gösterilmektedir.

Tablo 3. Sosyal Bilgiler Öğretim Programı 7. Sınıf Öğrenme Alanları, Üniteleri, Kazanım Sayıları ve Süreleri ³³

ÖĞRENME ALANI	ÜNİTE	KAZANIM SAYISI	SÜRE/DERS SAATİ	ORANI (%)
BİREY VE TOPLUM	İLETİŞİM VE İNSAN İLİŞKİLERİ	6	12	11
İNSANLAR, YERLER VE ÇEVRELER	ÜLKEMİZDE NÜFUS	5	12	11
KÜLTÜR VE MİRAS	TÜRK TARİHİNDE YOLCULUK	8	27	25
BİLİM, TEKNOLOJİ VE TOPLUM	ZAMAN İÇİNDE BİLİM	5	12	11
ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM	EKONOMİ VE SOSYAL HAYAT	6	18	17
GÜÇ, YÖNETİM VE TOPLUM	YAŞAYAN DEMOKRASİ	5	12	11
KÜRESEL BAĞLANTILAR	ÜLKELER ARASI KÖPRÜLER	4	15	14
GENEL TOPLAM	39	108	100	

³³ <http://ttkb.meb.gov.tr/>, (17.04.2010).

Tablo 4. İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 7. Sınıf Öğretim Programı ³⁴
ÖĞRENME ALANI: GÜÇ, YÖNETİM VE TOPLUM (7. Sınıf)

6.ÜNİTE	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
YAŞAYAN DEMOKRASİ	<p>Bu ünite ile öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Tarihsel süreçte Türk devletlerinde yönetim şekli ve egemenlik anlayışındaki değişim ve sürekliliği fark eder. 2. Anayasamızın 2. maddesinde yer alan Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin nitelikleri ile ilgili uygulamalara toplum hayatından örnekler verir. 3. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin yönetim yapısını yasama, yürütme ve yargı kavramları çerçevesinde analiz eder. 4. Siyasî partilerin, sivil toplum örgütlerinin, medyanın ve bireylerin, gündemi ve yönetimin karar alma süreçlerini ne şekilde etkilediğini örnekler üzerinden tartışır. 5. İçinde bulunduğu eğitsel ve sosyal faaliyetlerde işleyen süreçleri demokrasinin ilkeleri açısından analiz eder. 	<p> “Kurultaydan Büyük Millet Meclisi’ne” (İlk Türk devletlerinden günümüze yönetim ve egemenlik anlayışındaki değişim ve sürekliliği gösteren bilgiler analiz edilir.) (1.kazanım)</p> <p> “Yasalar Gerekli mi?” (Yasaların önemine ve gerekliliğine dair beyin fırtınası yapılır.) (2. kazanım)</p> <p> “Cumhuriyetin Nitelikleri” (Anayasamızın ikinci maddesi incelenerek örnek olaylarla karşılaştırılır.) (2. kazanım)</p> <p> “Belgesel Film İzliyoruz” (Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin yönetim yapısını, meclisin önemini anlatan eğitsel filmler izlenir.) (3. kazanım)</p> <p> “Bir Yasa TBMM’den Nasıl Çıkar?” (TBMM’den bir yasanın nasıl çıktığını kavratmak üzere drama yapılır.) (3. kazanım)</p> <p> “Sınıf Mahkemesi Kuralım” (Yargı yetkisini ve gücünü anlamak üzere sınıfta okul kurallarına dayalı bir mahkeme kurulur.) (3.kazanım)</p> <p> “Sanal Alan Gezisi” (TBMM, Yargıtay, Danıştay ve Adalet Bakanlığı’nın ilgili siteleri ziyaret edilerek görevleriyle ilgili bilgi edinilir.) (3. kazanım)</p> <p> “Vatandaşın Sesi Gazetesi” (Sivil toplum örgütlerinin, medyanın ve bireylerin karar alma süreçlerini ve kamuoyunu nasıl etkilediğini göstermek amacıyla bir gazete hazırlanır.) (4. kazanım)</p> <p> “Öğrenci Kulüpleri” (Öğrencilerin okul içi ve okul dışında bulunduğu eğitsel ve sosyal kulüp faaliyetlerinin süreçleri demokrasinin ilkeleri açısından incelenir.) (5. kazanım)</p>	<p>[!] Atatürkçülükle İlgili Konular (3,4 -1); (4-5); (2-7, 8)</p> <p>[!] Kut, saltanat, kurultay, divan, Tanzimat Fermanı, meşrutiyet ve cumhuriyet üzerinde durulacaktır. (1.Kazanım)</p> <p>⇒ İnsan Hakları ve Vatandaşlık Eğitimi (3–20)</p> <p>[!] Doğrudan verilecek beceri: Karar verme</p> <p>[!] Doğrudan verilecek değer: Adil olma</p> <p> Bu üniteye öz değerlendirme ve gözlem formları, açık uçlu sorular, projeler, performans ödevleri, kavram haritası, öğrenci ürün dosyası çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler kullanılarak değerlendirme yapılabilir.</p>

³⁴ <http://ttkb.meb.gov.tr/>, (17.04.2010).

* Tablo 4’deki işaretler için **bkz.** Ek 9.

1.4. Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ve Demokrasinin Programdaki Yeri

İlköğretim okulu “*Sosyal Bilgiler Öğretim Programı*” 6. ve 7. sınıflarda haftada üçer saat olmak üzere 108 saatlik bir ders süresi öngörülerek hazırlanmıştır. İnsan hakları ve vatandaşlık dersi pek çok ülkede olduğu gibi ilköğretim birinci sınıftan itibaren bir ara disiplin olarak ele alınmış, derslerin kazanımları ile insan hakları ve vatandaşlık programının kazanımları ilişkilendirilmiş, insan hakları ve vatandaşlık programına duyarlı bir ilköğretim programı hazırlanmıştır.³⁵

Bu dersin eğitim ve öğretiminde hazırlanmış program* on yedi maddeden oluşmaktadır. Araştırmanın amacına uygun olarak, öğretim programının “Demokrasi” konusuyla ilgili “10. , 12. , 13. ve 16. maddeler” ele alınarak aşağıda verilmiştir.

Madde 10.

Öğretmen, programda üç türlü ilişkilendirme ile karşılaşmaktadır. Bunlar, üniteler arası, dersler arası ve ara disiplinlerle ilişkilendirmedir. Programda üniteler arası ve dersler arası ilişkilendirme açıklamalar bölümünde yer alırken, ara disiplinlerle ilişkilendirme tabloları programın devamında yer almaktadır. Sosyal Bilgiler öğretmeni, 6. ve 7. sınıflarda sosyal bilgiler dersinde sık sık bu ilişkileri öğrencilerin kurmasına yardımcı olmalıdır. Diğer branş öğretmenleriyle toplantı yaparak planlarını oluşturmalıdır.

Bu madde, demokrasi konusuyla Tablo 5 ve 6’da gösterildiği gibi ilişkilendirilmiştir.

³⁵ Mustafa Safran ‘v.d’, a.g.e.: 7-10.

* Metnin tamamı için bkz. Ek 10.

Tablo 5’te; altıncı sınıf “Demokrasinin Serüveni” ünitesinin ders kazanımları, vatandaşlık ve insan hakları kazanımlarıyla eşleşerek ara disiplin alan kazanımları oluşturmuştur. Bu kazanımlar; insan haklarının tarihsel süreci, özgürlük kavramının diğer kişilerin özgürlüklerine etkisi, toplumda cinsiyetler arası farklar ve yapılan ayrımlar, işte ve ailede kadın-erkek rolleri” olarak ayrıntılı şekilde gösterilmektedir

Tablo 5. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı 6.Sınıf Kazanımları İle Eşleşen Ara Disiplin Alan Kazanımları Tablosu³⁶

SINIF	ÖĞRENME ALANI / ÜNİTE	DERS KAZANIMLARI	İNSAN HAKLARI ve VATANDAŞLIK KAZANIMLARI
6	Güç, Yönetim ve Toplum: Demokrasinin Serüveni	Tarihsel belgelerden yola çıkarak insan haklarının gelişim sürecini analiz eder.	İnsan haklarının tarihsel süreçte nasıl kazanıldığını kavrar. 16. İnsan haklarının uluslar arası belgelerde güvence altına alındığını belirtir. Kamu güvenliği ve kamu sağlığı söz konusu olduğunda, kanunlar çerçevesinde özgürlüklerin sınırlanabileceğini kavrar Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’ni imzalayan ülkeler arasında olduğumuzu ifade eder.
6	Güç, Yönetim ve Toplum: Demokrasinin Serüveni	Demokratik yönetimlerde yaşama hakkı, kişi dokunulmazlığı hakkı, din ve vicdan özgürlüğü ile düşünce özgürlüğüne sahip olunması gerektiğini savunur.	Özgürlüğün başkalarının özgürlükleri ile bağlantısı olduğunu fark eder.
6	Güç, Yönetim ve Toplum: Demokrasinin Serüveni	Türk tarihinde kadının konumu ile ilgili örnekleri, kadın haklarının gelişimi açısından yorumlar.	Toplumda cinsiyetler arası farklılıklara bağlı ayrımcılık yapılmasının etkilerini sorgular.
6	Güç, Yönetim ve Toplum: Demokrasinin Serüveni	Türk tarihinde kadının konumu ile ilgili örnekleri, kadın haklarının gelişimi açısından yorumlar.	İşte ve aile içinde kadın-erkek rollerinin zaman içindeki değişimini açıklar.

³⁶ <http://ttkb.meb.gov.tr/>, (17.04.2010).

Tablo 6’da; yedinci sınıf “Yaşayan Demokrasi” ünitesinin ders kazanımları, vatandaşlık ve insan hakları kazanımlarıyla eşleşerek ara disiplin alan kazanımı oluşturmuştur. Bu kazanım; “TC Devleti’nde yasama, yürütme ve yargının bağımsızlığı” olarak ayrıntılı şekilde gösterilmektedir.

Tablo 6. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı 7.Sınıf Kazanımları İle Eşleşen Ara Disiplin Alan Kazanımları Tablosu³⁷

SINIF	ÖĞRENME ALANI / ÜNİTE	DERS KAZANIMLARI	İNSAN HAKLARI ve VATANDAŞLIK EĞİTİMİ KAZANIMLARI
7	Güç, Yönetim ve Toplum: Yaşayan Demokrasi	Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin yönetim yapısını yasama, yürütme ve yargı kavramları çerçevesinde analiz eder.	Ülkemizde yasama, yürütme ve yargı organlarının bağımsız olduğunu fark eder.

Madde 12.

Millî ve dinî bayramlar, mahallî kurtuluş ve kutlama günleri, önemli olaylar, belirli gün ve haftalardan yararlanılarak, öğrencilerin tarihsel duyarlılığı geliştirilmelidir. Öğretmen, 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı, 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, 19 Mayıs Atatürk’ü Anma, Gençlik ve Spor Bayramı, Kurtuluş Savaşı’nda bir zaferin ya da Türk İnkılabı ile ilgili herhangi bir olayın yıl dönümü, Ankara’nın başkent olması gibi olayların yıl dönümlerinde Atatürk’ün kişilik özelliklerini, inkılablarını, ilkelerini ve düşüncelerini anlatmalıdır. Öğretmen, Atatürk’ün “Türk, öğün, çalış, güven”, “Ne mutlu Türküm diyene!” ve “Yurtta sulh, cihanda sulh” gibi sözlerinden hareketle, Türklerin tarihte oynadıkları rolü; askerlik, idare, hukuk, bilim, fen ve sanat alanında insanlığa hizmetlerini göstermelidir. Öğrencilerin, Türk milletine, Türk bayrağına, Türk ordusuna ve vatanına hizmet eden kişilere sevgi, saygı ve takdir duygularını geliştirmelidir. Öğrenciler, yazılı ve görsel basın tarafından güncel konuların ve haberlerin etkisi altındadır. Öğrencilerin zihinlerinin güncel meselelerle meşgul olduğu zamanlarda ve dönem başında planlanmış dersin pek verimli olmadığı durumlarda, öğretmen “güncellik ilkesinden” hareket etmeli, fırsatları değerlendirmelidir. Güncel konular, öğrencilere iş ve proje olarak verilmelidir.

³⁷ <http://ttkb.meb.gov.tr/>, (17.04.2010).

Bu madde demokrasi konusuyla Tablo 7 ve 8’de gösterildiği gibi ilişkilendirilmiştir.

Tablo 7’de; altıncı sınıf “Demokrasinin Serüveni” ünitesinin ders kazanımları, Atatürkçülük konusu ile kazanımlar oluşturmuştur. Bu kazanımlar; Türk toplumunda kadının yeri ve Atatürk’ün kadın haklarına verdiği önem, tarihsel belgelerle insan hakları ve Atatürk’ün insan hak ve hürriyetine verdiği önem” olarak ayrıntılı şekilde gösterilmektedir.

Tablo 7. İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 6. Sınıf Öğretim Programı “Demokrasinin Serüveni” Ünitesinin Atatürkçülük ile ilgili Konu ve Kazanımları ³⁸

SINIF	ATATÜRKÇÜLÜKLE İLGİLİ KONULAR VE AÇIKLAMALAR	ÖĞRENME ALANI/ ÜNİTE	DERS KAZANIMLARI
6	<p>Türk kadınının toplumdaki yeri ve Atatürk’ün kadın haklarına verdiği önem</p> <p>Açıklama: Türk toplum hayatında kadına verilen önem Türk tarihinden örnekler verilerek vurgulanır.</p> <p>Türk kadınlarının Atatürk’ün sayesinde birçok Avrupa ülkesindeki kadınlardan daha önce siyasal haklara kavuştuğu, Atatürk’ün kadın hakları konusundaki görüşlerinden örnekler verilerek vurgulanır. Türk kadınının günümüz toplumundaki yeri ve önemi açıklanır.</p>	Güç, Yönetim ve Toplum/ Demokrasinin Serüveni	<p>Türk tarihinde kadının konumu ile ilgili örnekleri, kadın haklarının gelişimi açısından yorumlar.</p>
6	<p>İnsanların sahip oldukları hak ve hürriyetler ile Atatürk’ün insan hak ve hürriyetlerine verdiği önem</p> <p>Açıklama: İnsanların doğdukları andan itibaren sahip oldukları hak ve hürriyetler belirtilerek bu hak ve hürriyetlere örnekler verilir.</p> <p>İnsan hak ve hürriyetlerinin anayasada yer aldığı belirtilir.</p> <p>Atatürk’ün insan hak ve hürriyetlerine verdiği önem görüşlerinden örnekler verilerek vurgulanır.</p> <p>Atatürk’ün kurduğu cumhuriyet sayesinde Türk milletinin elde ettiği hak ve hürriyetler örneklerle vurgulanır.</p>	Güç, Yönetim ve Toplum/ Demokrasinin Serüveni	<p>Tarihsel belgelerden yola çıkarak insan haklarının gelişim sürecini analiz eder.</p>

³⁸ <http://ttkb.meb.gov.tr/>, (17.04.2010).

Tablo 8’de; yedinci sınıf “Yaşayan Demokrasi” ünitesinin ders kazanımları, Atatürkçülük konusu ile kazanımlar oluşturmuştur. Bu kazanımlar; “TC Devleti’nin yönetim yapısı, siyasi partilerin sivil toplum kuruluşlarına etkileri, sivil toplum örgütlerinin faaliyetleri ve Atatürk’ün vatandaşlık haklarına verdiği önem, Atatürk’ün kurtuluş savaşı ve Türk inkılabı sırasında kamuoyunun aydınlatılması için verdiği önem, Anayasanın değiştirilemez maddeleri” olarak ayrıntılı şekilde gösterilmektedir.

Tablo 8. İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 7. Sınıf Öğretim Programı “Yaşayan Demokrasi” Ünitesinin Atatürkçülük ile ilgili Konu ve Kazanımları³⁹

SINIF	ATATÜRKÇÜLÜKLE İLGİLİ KONULAR VE AÇIKLAMALAR	ÖĞRENME ALANI/ ÜNİTE	DERS KAZANIMLARI
7	Vatandaşların devlete karşı görevleri ve Atatürk'ün vatandaşlık görevlerine önem vermesi Açıklama: Vatandaşlık görevlerinden seçme ve seçilme hakkı ile kanunlara ve kurallara saygılı olmanın gerekliliği belirtilerek cumhuriyetle birlikte vatandaşlık görevlerinin yeniden düzenlenmesi çalışmaları, Atatürk'ün vatandaşlık görevlerine önem vermesi ile ilişkilendirilerek vurgulanır.	Güç, Yönetim ve Toplum/ Yaşayan Demokrasi	Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin yönetim yapısını yasama, yürütme ve yargı kavramları çerçevesinde analiz eder. Siyasî partilerin, sivil toplum örgütlerinin, medyanın ve bireylerin, gündemi ve yönetimin karar alma süreçlerini ne şekilde etkilediğini örnekler üzerinden tartışır.
7	Kamuoyunun önemi Açıklama: Kamuoyu kavramından hareketle kamuoyunun önemi açıklanır. Atatürk'ün Kurtuluş Savaşı ve Türk inkılabı sırasında kamuoyunun aydınlatılmasına önem verdiği, Atatürk'ün uygulama ve sözlerinden örneklerle açıklanır. Kamuoyunda farklı görüşlerin yer alabileceği vurgulanır. Kamuoyu oluşmasında radyo, televizyon, sinema ve tiyatro ile basılı araçların etkisi belirtilir.	Güç, Yönetim ve Toplum/ Yaşayan Demokrasi	Siyasî partilerin, sivil toplum örgütlerinin, medyanın ve bireylerin, gündemi ve yönetimin karar alma süreçlerini ne şekilde etkilediğini örnekler üzerinden tartışır.
7	Anayasanın anlam ve önemini fark edebilme Açıklama: Anayasanın bir devletin dayandığı esasları gösteren temel kanun olduğu, devletin yönetim şeklini gösterdiği; yasama, yürütme ve yargı ile ilgili düzenlemelerin ve vatandaşların temel hak ve ödevlerinin anayasada yer aldığı, anayasanın bütün kanunların üstünde olduğu ve hiçbir kanunun anayasaya aykırı olamayacağı belirtilir. Yürürlükte olan anayasamızın bazı maddeleri Açıklama: Anayasamızda devletin şekli, cumhuriyetin nitelikleri, resmî dili, bayrağı, millî marşı ve başkentiyle ilgili değiştirilemez maddelerin yer aldığı vurgulanır. Anayasamızda, devletin temel amaç ve görevleriyle ilgili bir madde ile egemenliğin kayıtsız şartsız millete ait olduğunu belirten bir maddenin yer aldığı belirtilir.	Güç, Yönetim ve Toplum/ Yaşayan Demokrasi	Anayasamızın 2. maddesinde yer alan Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin nitelikleri ile ilgili uygulamalara toplum hayatından örnekler verir.

³⁹ <http://ttkb.meb.gov.tr/>, (17.04.2010)

Madde 13.

Öğretmen, inceleme gezilerine önem vermelidir. Bu geziler pazaryerine, resmî dairelere, fabrikalara, sergilere, arkeolojik kazılara, atölyelere, müzelere ve tarihî mekânlara (tarihî yapılar, anıtlar, müze-kentler, savaş alanları) yönelik olabilir. Bu geziler, sadece eğlenceli bir gün geçirme olarak düşünülmemeli, her aşaması planlanmalı ve değerlendirilmelidir. Öğrenciler için çalışma kâğıtları hazırlanmalı ya da müzelerin çalışma kâğıdı kullanılmalıdır. Öğrencilerin doğal ve tarihî çevreyi koruma bilinci edinmeleri, sanat zevki ve estetik duygularını geliştirmeleri sağlanmalıdır. Tarihî bir kişilikten söz ediliyorsa, bu kişi de okulun bulunduğu çevrede doğmuş, bulunmuş ya da ölmüş ise bu yönden değerlendirilmelidir. Bu kişinin medrese, cami, kütüphane, imaret, han, türbe, mahalle, sokak ve ev gibi herhangi bir eserde kitabesi varsa, bu kişi ve eserleri ile ilgili öğrencilere araştırma projeleri verilebilir.

Bu madde demokrasi konusuyla Tablo 9’da gösterildiği gibi ilişkilendirilmiştir.

Tablo 9’da; yedinci sınıf “Yaşayan Demokrasi” ünitesi ile proje ödevi örneği verilmiştir. Burada; “Ülkemizi Yönetiyoruz” adı altında proje ödevi verilmiştir. Bu projeden; araştırma, gözlem, empati, düşünme, algılama, eleştirel düşünme, kronolojiyi algılama, değişim ve sürekliliği algılama gibi performanslar beklenerek öğrenci belli bir sürede araştırmaya yönlendirilmek istenmiştir.

Tablo 9. Yedinci Sınıf “Yaşayan Demokrasi” Ünitesi İle İlgili Proje Ödevi ⁴⁰

Proje Adı: Ülkemizi Yönetiyoruz

Sınıf	İçerik	Beklenen Performans	Araç ve Gereç	Süre	Değerlendirme
7	Yaşayan Demokrasi	Araştırma, Gözlem, Karar Verme, Empati, Eleştirel Düşünme, Zaman ve Kronolojiyi Algılama, Değişim ve Sürekliliği Algılama	Bilgisayar, İnternet, Word Programı, Tepegöz, Günlük Kayıtları	2 hafta	Proje Değerlendirme Formu, Grup Değerlendirme Formu, akran Değerlendirme Formu

Madde 16.

24.01.2008 tarih ve 2 ve 3 sayılı kararlarla kabul edilen “Müze İle Eğitim” ve “Öğrenme-Öğretme Sürecinde Gazete Kupürlerinden Yararlanma” konusunda önerilen açıklama ve etkinlik örnekleri işlenişte dikkate alınmalıdır.

Bu madde demokrasi konusuyla Tablo 10’da gösterildiği gibi ilişkilendirilmiştir.

Tablo 10’da; altıncı sınıf “Demokrasinin Serüveni” ünitesinde gazete kupürlerinden yararlanma örneği verilmiştir. Burada; ünitenin ders kazanımlarından faydalanarak (demokratik yönetimlerde kişi hak ve dokunulmazlıkları), bu kazanımlarla ilgili haber, makale, röportaj, yazı dizisi vb. kupürlerden yararlanılması kazandırılmak istenmiştir.

⁴⁰ Mecit Polat ‘v.d.’ **İlköğretim Sosyal Bilgiler 7 Öğretmen Kılavuz Kitabı**, 3.Baskı, Ankara, Devlet Kitapları, 2009: 2004.

Tablo 10. İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 6. Sınıf Öğretim Programında “Demokrasinin Serüveni” Ünitesinde “Gazete Kupürlerinden Yararlanma” İle İlişkilendirilen Kazanımlar⁴¹

SINIF	ÖĞRENME ALANI/ÜNİTE	KAZANIMLAR	AÇIKLAMALAR
6	Güç, Yönetim ve Toplum/ Demokrasinin Serüveni	Demokratik yönetimlerde yaşama hakkı, kişi dokunulmazlığı hakkı, din ve vicdan özgürlüğü ile düşünce özgürlüğüne sahip olunması gerektiğini savunur.	Hak ve özgürlüklerle ilgili haber, makale, yazı dizileri, röportaj vb. kupürlerden yararlanılarak demokratik yönetimlerde hak ve özgürlüklerin kapsamı değerlendirilebilir ve görüşler tartışılabilir.

1.4.1. Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Temel Öğeleri ve Demokrasi

MEB Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın “İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzunda” Sosyal Bilgiler Programının temel öğeleri: beceriler, kavramlar, değerler ve öğrenme alanları olarak açıklanmıştır.⁴² Kavramlar kısmı çalışmanın 2. bölümünde ayrıntılı olarak verilmiştir.

A. Beceriler

Şimdiye kadar bilgi edinme, yaşam ve okulun temel amacı olarak görülmüştür. Günümüzde ise bilgiye bakış değişmiştir. Bilgi; olguları, kavramları, ilkeleri ve süreçleri ezberlemek olarak görülmemektedir. Bilgiyi kullanma, bilgiyi edinmeden daha fazla vurgulanmaktadır. Bilgiyi öğrenmenin önemi göz ardı edilmemekle birlikte, öğrenciler bilgiyi problem çözmede, anlamlı ortamlarda eleştirel düşünmede ve yaratıcı düşünmede kullanılmalıdır. Beceri ise bilgi gerektiren ve performans içeren karmaşık bir eylemdir. Hem bilgi hem de beceri kısa zamanda kolayca öğretilir ve öğrenilebilir. Fakat yetenek daha geç gelişir ve daha karmaşıktır. Bilgi ve becerilerin birleşmesi ile yetenek ortaya çıkmaktadır.⁴³

⁴¹ <http://ttkb.meb.gov.tr/>, (17.04.2010)

⁴² Mustafa Safran ‘v.d’, a.g.e.: 27.

⁴³ <http://ttkb.meb.gov.tr/>, (17.04.2010).

Beceri öğrencilerde, öğrenme süreci içerisinde kazanılması, geliştirilmesi ve yaşama aktarılması tasarlanan kabiliyetlerdir. Sosyal Bilgiler Programı, ilköğretim 4–7. sınıf düzeyinde diğer derslerle birlikte aşağıda verilen on beş beceriyi kazandırmayı hedefler. Bu beceriler aşamaları ile birlikte aşağıda gösterilmiştir. Bu becerilerin bazılarında ya da aşamalarında, üniteler göz önünde bulundurularak doğrudan verilecek beceri şeklinde programda yer verilmektedir.⁴⁴

Bu becerileri şöyle sıralanabilir:⁴⁵

1. Eleştirel Düşünme Becerisi
2. Yaratıcı Düşünme Becerisi
3. İletişim Becerisi
4. Araştırma Becerisi
5. Problem Çözme Becerisi
6. Karar Verme Becerisi
7. Bilgi Teknolojilerini Kullanma Becerisi
8. Girişimcilik Becerisi
9. Türkçeyi Doğru, Güzel ve Etkili Kullanma Becerisi
10. Gözlem Becerisi
11. Mekânı Algılama Becerisi
12. Zaman ve Kronolojiyi Algılama Becerisi
13. Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisi
14. Sosyal Katılım Becerisi
15. Empati Becerisi

6. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde yedi ünite bulunmaktadır. 6. ünite “Demokrasinin Serüveni” başlığı altında verilmektedir. Bu üniteye doğrudan verilecek beceriler “Sosyal Katılım” olarak belirlenmiştir ve Tablo 11’de gösterilmiştir.

⁴⁴ A.e.

⁴⁵ A.e.

Tablo 11. Altıncı Sınıfta Doğrudan Verilecek Beceriler ⁴⁶

6. SINIF	
ÜNİTELER	DOĞRUDAN VERİLECEK BECERİ
1. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRENİYORUM	Bilimsel genelleme yapma
2. YERYÜZÜNDE YAŞAM	Harita okuma ve atlas kullanma
3. İPEK YOLU'NDA TÜRKLER	Çıkarımda bulunma
4. ÜLKEMİZİN KAYNAKLARI	Girişimcilik
5. ÜLKEMİZ VE DÜNYA	Araştırma
6. DEMOKRASİNİN SERÜVENİ	Sosyal katılım
7. ELEKTRONİK YÜZYIL	Yaratıcılık

7. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde yedi ünite bulunmaktadır. 6. ünite “Yaşayan Demokrasi” başlığı altında verilmektedir. Bu üniteye doğrudan verilecek beceriler “Karar verme” olarak belirlenmiştir ve Tablo 12’de gösterilmiştir.

Tablo 12. Yedinci Sınıfta Doğrudan Verilecek Beceriler ⁴⁷

7. SINIF	
ÜNİTELER	DOĞRUDAN VERİLECEK BECERİ
1. İLETİŞİM VE İNSAN İLİŞKİLERİ	İletişim
2. ÜLKEMİZDE NÜFUS	Grafik hazırlama
3. TÜRK TARİHİNDE YOLCULUK	Tarihsel olguları ve yorumları ayırt etme
4. EKONOMİ VE SOSYAL HAYAT	Tarihsel empati
5. ZAMAN İÇİNDE BİLİM	Zaman ve kronolojiyi algılama
6. YAŞAYAN DEMOKRASİ	Karar verme
7. ÜLKELER ARASI KÖPRÜLER	Kalıp yargıları fark etme

⁴⁶ A.e.: 31.

⁴⁷ A.e.

B. Değerler

MEB Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın "İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzuna" göre; değer, bir sosyal grup veya toplumun kendi varlık, birlik, işleyiş ve devamını sağlamak ve sürdürmek için üyelerinin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli oldukları kabul edilen ortak düşünce, amaç, temel ahlâkî ilke ya da inançlardır.⁴⁸

Değerlerin özellikleri:

1. Değerler toplum ya da bireyler tarafından benimsenen birleştirici olgulardır.
2. Toplumun sosyal ihtiyaçlarını karşıladığına ve bireylerin iyiliği için olduğuna inanılan ölçütlerdir.
3. Sadece bilinç değil duygu ve heyecanları da ilgilendiren yargılardır.
4. Değerler bireyin bilincinde yer alan ve davranışı yönlendiren güdülerdir.⁴⁹

Sosyal Bilgiler Programında verilen değerler aşağıdaki gibidir;⁵⁰

- Aile birliğine önem verme
- Adil olma
- Bağımsızlık
- Barış
- Özgürlük
- Bilimsellik
- Çalışkanlık
- Dayanışma
- Duyarlılık
- Dürüstlük
- Estetik
- Hoşgörü
- Misafirperverlik
- Saygılı olmaya önem verme
- Saygı
- Sevgi
- Sorumluluk
- Temizlik
- Vatanseverlik
- Yardımseverlik

⁴⁸ A.e.: 54.

⁴⁹ A.e.

⁵⁰ A.e.

Tablo 13'te görüldüğü gibi; 6. sınıf “Demokrasinin Serüveni” ünitesinde doğrudan verilecek değerler “Hak ve Özgürlüklere Saygı” olarak verilmiştir.

Tablo 13. Altıncı Sınıfta Doğrudan Verilecek Değerler⁵¹

6. SINIF	
ÜNİTELER	DOĞRUDAN VERİLECEK DEĞER
1. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRENİYORUM	Bilimsellik
2. YERYÜZÜNDE YAŞAM	Doğal çevreye duyarlılık
3. İPEK YOLU'NDA TÜRKLER	Kültürel mirasa duyarlılık
4. ÜLKEMİZİN KAYNAKLARI	Sorumluluk
5. ÜLKEMİZ VE DÜNYA	Yardımseverlik
6. DEMOKRASİNİN SERÜVENİ	Hak ve özgürlüklere saygı
7. ELEKTRONİK YÜZYIL	Çalışkanlık

Tablo 14'te görüldüğü gibi; “Yaşayan Demokrasi” ünitesinde doğrudan verilecek değerler “Adil Olma” olarak verilmiştir.

Tablo 14. Yedinci Sınıfta Doğrudan Verilecek Değerler⁵²

7. SINIF	
ÜNİTELER	DOĞRUDAN VERİLECEK DEĞER
1. İLETİŞİM VE İNSAN İLİŞKİLERİ	Farklılıklara saygı
2. ÜLKEMİZDE NÜFUS	Vatanseverlik
3. TÜRK TARİHİ'NDE YOLCULUK	Estetik
4. EKONOMİ VE SOSYAL HAYAT	Dürüstlük
5. ZAMAN İÇİNDE BİLİM	Bilimsellik
6. YAŞAYAN DEMOKRASİ	Adil olma
7. ÜLKELER ARASI KÖPRÜLER	Barış

⁵¹ A.e.: 61

⁵² A.e.

C. Öğrenme Alanları

Öğrenme alanı, birbiri ile ilişkili beceri, tema, kavram ve değerlerin bir bütün olarak görülebildiği, öğrenmeyi organize eden yapıdır. Sosyal Bilgiler dersi dokuz öğrenme alanı çerçevesinde yapılandırılmıştır.⁵³

1. Birey ve Toplum
2. Kültür ve Miras
3. İnsanlar, Yerler ve Çevreler
4. Üretim, Dağıtım ve Tüketim
5. Zaman, Süreklilik ve Değişim
6. Bilim, Teknoloji ve Toplum
7. Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler
8. Güç, Yönetim ve Toplum
9. Küresel Bağlantılar

Öğrenme alanları, bir ya da daha fazla akademik disiplini içerebilir. Örneğin; “Birey ve Toplum” psikoloji ve vatandaşlık bilgisini; “Kültür ve Miras” antropolojiyi, tarih ve vatandaşlık bilgisini; “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” coğrafyayı; “Üretim, Tüketim ve Dağıtım” ekonomiyi; “Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler” ve “Güç, Yönetim ve Toplum” sosyolojiyi, vatandaşlık bilgisini ve hukuku içermektedir. “Bilim, Teknoloji ve Toplum” ve “Küresel Bağlantılar” disiplinler arası alanlardır. Öğrenme alanları, 4. sınıftan 7. sınıfa kadar devam etmektedir. Bir ünite, bir ya da daha fazla öğrenme alanını içerebilir.⁵⁴

⁵³ A.e.: 62

⁵⁴ A.e.

Tablo 15. Sosyal Bilgiler Dersi “6.Sınıf ve 7. Sınıf Üniteleri”

ÜNİTELER	
6. SINIF	7. SINIF
1.SOSYALBİLGİLER ÖĞRENİYORUM	1.İLETİŞİM VE İNSAN İLİŞKİLERİ
2. YERYÜZÜNDE YAŞAM	2.ÜLKEMİZDE NÜFUS
3. İPEK YOLU'NDA TÜRKLER	3.TÜRK TARİHİ'NDE YOLCULUK
4. ÜLKEMİZİN KAYNAKLARI	4.EKONOMİ VE SOSYAL HAYAT
5. ÜLKEMİZ VE DÜNYA	5.ZAMAN İÇİNDE BİLİM
6. DEMOKRASİNİN SERÜVENİ	6.YAŞAYAN DEMOKRASİ
7. ELEKTRONİK YÜZYIL	7.ÜLKELER ARASI KÖPRÜLER

Tablo 15’te Sosyal bilgiler dersi 6. ve 7. sınıf üniteleri verilmiştir. Bu üniteler birbirleriyle öğrenme alanı ve içerik bakımından ilişkilidir. Daha öncede belirtildiği gibi 6. ve 7. sınıflar Sosyal bilgiler dersinde “Demokrasiyi” öğrenirken TTK’nin hazırlamış olduğu müfredatlar doğrultusunda öğrenme alanları oluşturulmuştur. Bu öğrenme alanları; “Güç, Yönetim ve Toplum” dur. Bu öğrenme alanları 6. ve 7.sınıfın 6. üniteleriyle ilişkilendirilmiştir. Bu öğrenme alanı içeriği gereği “Kültür ve Miras”, “Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler” ve “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanları ile ilişkilidir. Bu anlamda sosyoloji, tarih ve siyaset biliminin temel kavramlarını içermektedir.⁵⁵

⁵⁵ A.e.: 65.

2. BÖLÜM

DEMOKRASİ KONUSUNDA KAVRAM YANILGISI

2.1. KAVRAM

2.1.1. Kavramın Tanımı

Kavram, insan zihninde anlamlı hale gelen farklı obje ve olguların değişebilen ortak özelliklerini temsil eden bir bilgi yapısı olarak tanımlanmaktadır.¹ Kavramlar, insanoğlunun yaşamı boyunca edinmiş olduğu düşünce dünyasının temel yapısı olarak tanımlanmaktadır. Kavramlar, insanlar için ortak bir imge, bir bilgi formu ya da varlıkların özelliklerini zihinde temsil eden soyut sembollerdir. İnsanların dil gelişiminde soyut-somut, bütün varlıklar, olay ve olgular zihinsel bir süreçten geçirildikten sonra bilgi değeri kazanmaktadır. Bilgi değeri kazandırılan bu soyut sembollerin hatırlanabilmesi ya da geri bildirim sürecinde kullanılabilmesi için bireyin uyarıcı durumundaki varlıkları anlamlandırması gerekir. Böylece her birey, duyu organlarıyla uyarıcıdan gelen etkiyi algılayıp anlamlı hale getirerek kavram oluşturmakta, oluşturduğu bu kavramları geri bildirim sürecinde hatırlama işlemiyle anlamlandırarak kullanabilmektedir.² Kavramlar benzer, geçişken ve ayırıcı özelliklerine göre oluşturulmuş varlık ve düşünce gruplarına verilen addır. Aynı zamanda deneyimler, denemeler, bilimsel çalışmalar gibi yollarla elde edilen bilgileri özelliklerine göre gruplandırarak varılan genellemelere de kavram denilmektedir.³

¹ Gülten Ülgen, **Kavram Geliştirme, Kuram ve Uygulamalar**, Ankara, Nobel Yayınları, 2004: 107.

² H. Hüseyin Dilaver 'v.d', **Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi**, Ed: Bayram Tay, Adem Öcal, Ankara, Pegem Akademi, 2008: 304.

³ İsmail Acun 'v.d', **Sosyal Bilgiler Öğretimi Demokratik Vatandaşlık Eğitimi**, Ed: Cemil Öztürk, Ankara, Pegem Akademi, 2009: 113.

Bu açıklamalara paralel olarak kavramların belli başlı özellikleri şöyle özetlenebilir:⁴

1. Kavramların algılanan özellikleri bireyden bireye değişiklik gösterebilir.
2. Kavramların orijinal halleri vardır. Bir kavramı oluşturan birey, zaman içerisinde farklı alanlarda değişme durumuyla karşılaştığında, bunun bir gelişme olup olmadığına karar vermek için, yeni algılarını daha önce edindiği gelişim kavramıyla karşılaştırır.
3. Kavramların sahip olduğu bazı özellikler, bazen birden fazla kavramın üyesi olabilir.
4. Kavramlar objelerin ve olayların hem doğrudan hem de dolaylı olarak gözlenebilen özelliklerinden oluşurlar. Fiziksel özellikler, objelerin veya olayların gözlenebilen (somut) özellikleri iken, dolaylı gözlenen (soyut) özellikleri ise anlamlardır.
5. Kavramlar çok boyutlu ve esnek bir yapıya sahiptir.
6. Kavramlar kendi içinde özelliklerine uygun belli ölçülere göre gruplanabilirler.
7. Kavramlar dille ilgilidir. Her kavramın bir sözcükle ifade edilmesi o kültürün dil zenginliğiyle arasında olumlu bir ilişkinin olduğunu göstermektedir.
8. Kavramların özellikleri de kendi içinde birer kavramdır.

Kavramlar, bireyin düşünmesini sağlayan zihinsel araçlardır. Fiziksel ve sosyal dünyayı anlamayı ve anlamlı iletişim kurulmasını sağlar. Kavramlara sahip olmayan bir yetişkinin düşünmesi, bir bebeğin düşünmesi gibi duyuşsal algılamaları ile sınırlıdır. Kısaca kavramlar, düşünme için gereklidir ve bireyin düşünmesini sağlayan zihinsel araçlardır. Temelde kavramlar, insanlarla onların duygu, düşünce ve hareket bütünlüğü içinde edindikleri tecrübeleri ile var olurlar. İnsanların ürettiği kavramlar; dünyayı anlamaya ve onunla bütünleşmeye yarayan, sonuçta insanlar arası iletişimi sağlayan ve ilkeler geliştirmeye temel olan bir çeşit bilgi formudur.⁵

⁴ Gülten Ülgen, **a.g.e.**: 108-116.

⁵ Hakan Dündar, Naciye Aksoy, “Kavram Analizi Stratejisinin Öğrencilerin Kavram Öğrenme Başarısı ve Hayat Bilgisi Dersine İlişkin Tutumlarına Etkisi”, **Akademik Bakış Dergisi**, Sayı 21, 2010: 2.

Kavramlar, dünyayla başa çıkmada çok önemli bir yere sahiptir ve özellikle öğrenmenin önemli bir parçasıdır. Kavram öğrenme bireyin dünyaya gelmesiyle başlayan zihinsel bir süreçtir. İlk yıllarda daha yoğun gerçekleşen kavram öğrenme süreçleri ileride öğrenilecek olan kavramlarında ön koşulları olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle kavram öğrenmede ön bilgi ve deneyimler son derece önemlidir.⁶ Çocukların kazandıkları kavramların kaynağı sosyal çevredir. İlk olarak rastlantısal ve sosyal etkileşimle öğrenilen kavramlar daha sonra planlı bir şekilde okul ortamında kazandırılmaya devam edilmektedir. Öğrenciler kavramları ilk olarak gözlem ve deneyimleriyle elde ederlerken daha sonraları öğrenme süreçleri ile yapılandırmaktadırlar.⁷

İlköğretim çağındaki çocukların bilişsel temel yapılarının oluşmasında, yeni bilgileri anlamlı bir şekilde öğrenmesinde ve çevresini anlamasında kavramlar yardımcı olmaktadır. İlköğretim öğrencilerinin sosyal bilgilerle ilgili ilkeleri öğrenerek, karşılarına çıkacak sosyal problemleri çözebilmeleri için temel kavramları çok iyi anlamaları gerekmektedir.⁸

Sosyal Bilgiler öğretiminde, kavramların öğretimin yararları aşağıdaki gibi sıralanmıştır.⁹

1. Sosyal Bilgiler öğretiminde kavram temelli öğretimin, öğrencilerin üst düzey akademik başarılarının artmasında olumlu etkilerinin olduğu tespit edilmiştir.
2. Kavramlar aynı kategoriye konulabilecek bilgi parçacıklarını birleştirerek ve organize ederek, bir sınıflama halinde belleğimize yerleştirmeyi sağlayıp hatırlamayı ve yeni kavramların öğrenilmesini basitleştirmektedir.

⁶ H. Hüseyin Dilaver 'v.d', a.g.e.: 329.

⁷ Hakan Dündar, Naciye Aksoy, a.g.e.: 3.

⁸ Selma Yel, **Kavram Geliştirme ve Öğretimi: Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi**, Ed: Cemil Öztürk, PegemA Yayınları, Ankara, 2006: 148.

⁹ Ahmet Doğanay, **Sosyal Bilgiler ve Hayat Bilgisi Öğretimi**, Ed: Cemil Öztürk, Dilek Dursun, Ankara, Pegem A Yayınları, 2003: 234–237.

3. Sosyal Bilgiler dersi kapsamında yer alan kavramların öğretmen ve öğrenci zihninde aynı anlama gelecek şekilde geliştirilmesi sonucu, iletişim süreci basitleşmekte ve kolaylaşmaktadır.
4. Kavramlar kazandırılırken kullanılan örneklerin öğrencilerin yaşamından seçilmesi öğretimi kişiselleştirmektedir.
5. Kavramlar karşılaştırmalar aracılığıyla gerçek ve yanlış algılamayı ayırt etmeye yardımcı olmaktadır.
6. Kavramlar, öğrencilerin yeni bir kavram öğrendiğinde mevcut kavramları birleştirmesine ve bu kavramlardan yeni kavramlar üretme yoluyla öğrenme sürecine katkıda bulunmasını sağlamaktadır.

Sosyal bilgilerde bilgiyi tanımlarla ifade etmenin onu sınırladığı, sahip olduğu geniş ve derinlikli anlamları belli bir çerçeveye hapsettiği, bu nedenle de anlatılmak istenilen şeyi tam olarak anlatamadığı bilinen bir gerçektir. Bu nedenle anlatılmak istenilen kavramın özelliklerine göre bir eğitim öğretim yöntemi belirlenmelidir. Aksi takdirde kavram yanılgıları ve kavram kargaşalarına neden olabilir.¹⁰

Kavram öğrenme, öğrenci merkezli bir süreçtir. Yaşamın ilk yıllarında kazanılan kavramlar daha sonraki öğrenme ortamlarını ve süreçlerini de etkilemektedir. Öğrencilerin sosyal etkileşimle informal süreçlerde kazandıkları kavramlar bazen bilimsel gerçeklerle ters düşebilmektedir. Bu noktada karşımıza kavram yanılgıları çıkmaktadır.¹¹

¹⁰ İsmail Acun 'v.d', **a.g.e.**: 114.

¹¹ Hakan Dündar, Naciye Aksoy, **a.g.e.**: 3.

2.1.2. Kavram Yanılgısı

Kavram yanılgısı, kişilerin olaylar hakkında sahip oldukları bilimsel olarak tamamen doğru olmayan fikir ve anlayışları olarak açıklanmaktadır.¹²

Bireyin bir yandan genelde bilimsel olmayan kaynaklardan edindiği yüzeysel bilgilere dayanan ön kavramlarının, diğer yandan ise kendi geçmişindeki deneyimleri sonucu sahip olduğu bilimsellikten uzak bilgilerin birleşimi kavram yanılgısı olarak karşımıza çıkmaktadır.¹³ Çocuklar, olayları gözleme ve yorumlama ile çevrelerini anlamaya başlar. Onların bu deneyimi beynin farklı yerlerinde işlenir ve kaydedilir. Eğer bu yorumlama bilimsel gerçeklik ile eşleşmeyen bir sonuca ulaşırsa, bu durumda kavram yanılgısı oluşur. Yani bazı ön bilgilere sahip öğrenciler, öğretim faaliyetleri sonucunda bilimsel gerçeklerle eşleştiremedikleri bilgileri yapılandırdıklarında kavram yanılgısına düşmüş olacaktırlar.¹⁴

Kavram yanılgılarının genel olarak belirlenen özellikleri şunlardır:¹⁵

1. Öğrenciler sınıfa, genellikle doğal olaylara dayalı, sayıca çok fazla ve çeşitli kavram yanılgılarına sahip olarak gelmektedirler. Öğrencilerin kavramlara ilişkin ön bilgileri bilimsel yaklaşımdan uzak eğilimler sergilemektedir.
2. Kavram yanılgıları geleneksel öğretim yöntemleri kullanılarak değiştirilemeyecek kadar dirençli ve inatçı bir şekilde öğrencilerin zihninde yer almaktadır. Bunun yanı sıra alternatif kavramlar yaş, yetenek, cinsiyet ve kültürel geçmişten bağımsızmış gibi bir görünüm arz etmektedir.

¹² Bilal Güneş, **Bilimsel Hatalar ve Kavram Yanılgıları Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu**, Ed: Yağbasan R., Güneş B., Ankara, Gazi Kitabevi, 2006: 59-60.

¹³ Mehmet Yakışan, Meryem Selvi, Necla Yürük, "Biyoloji Öğretmen Adaylarının Tohumlu Bitkiler Hakkındaki Alternatif Kavramları", **Türk Fen Eğitimi Dergisi**, Sayı 4, No 1, 2007: 60–61.

¹⁴ H. Hüseyin Dilaver 'v.d', **a.g.e.**: 327.

¹⁵ Adem Doğar, Çetin Başbüyük, "İlköğretim ve Ortaöğretim Öğrencilerinin Hava ve İklim Olaylarını Anlama Düzeyleri", **Kastamonu Eğitim Dergisi**, Sayı 13, No 2, 2005: 348.

3. Bilimsel kavramlar kazandırılmaya çalışılırken öğrencilerin bunları hemen içselleştirdikleri düşünülür. Ancak önceden sahip olunabilecek kavram yanlışları, yeni karşılaşılan kavramla tahmin edilemeyecek ölçüde etkileşerek istenilmeyen sonuçların doğmasına neden olabilmektedir.
4. Öğrenciler birden fazla kavram yanlışına aynı anda sahip olabilirler. Alternatif kavramlardan bazıları ders kapsamında, bazıları ise çevresel (aile üyeleri, akranlar ya da medya gibi sosyal kaynakları) kaynaklı üretilebilir.

Kavram yanlışları bir yapı taşı gibidir ve birbiri üzerine eklenir. Kavram yanlışları, bilgi eksikliğinden oluşan bir boşluk gibi başlar. Bu boşluk öğretmen tarafından verilen niteliksiz öğretim, öğrencilerin var olan bilgileri ve karşı karşıya kanılan deneyimlerle rasgele dolar. Öğrenci tarafından rasgele boşluk doldurma ile elde edilen bilgiler hiç şüphesiz bir yere kadar başarılıdır, ama bir noktadan sonra bu olay karşımıza kavram yanlışlığı olarak çıkar.¹⁶

Öğrencilerin kendi deneyimleriyle geliştirdikleri teorileri veya sezgileri, kavram yanlışlarının gelişimine fırsat verir. Bu yönüyle kavram yanlışlığı, bir kişinin bir kavramı anladığı şeklin, genel olarak kabul edilen bilimsel anlamından önemli derecede farklılık göstermesi olarak da ifade edilir. Kavram yanlışlığı, bireyin diğer açıklayıcı bilgilerinden fazla bir farklılık göstermezler; aynı şekilde düzenlenirler, yeni bilgilerin genelinde yer alırlar. Kavram yanlışlığı; yaşam tecrübesi sonucunda oluşan, tecrübeye dayalı kavram yanlışlığı ve öğretim sonucu oluşan öğretime dayalı kavram yanlışlığı şeklinde kullanılır. Öğretim faaliyetlerinden önce oluşan ve değiştirilmesi zor olan tecrübeye dayalı kavram yanlışlığı, öğrencilerin duyuşal bilgileri ve kanıtsal sınırlıklarının zihinsel etkileşimi sonucu meydana gelir. Öğretime dayalı olarak meydana

¹⁶ H. Hüseyin Dilaver, **a.g.e.**: 327.

gelebilmektedir. Kavram yanlışlarını ortadan kaldırmak zordur. Çünkü yanlış kavramlar, öğrencilerin kendi gözlemleri sonucu uzun bir süreçte geliştiğinden, bu kavramlar onlara daha yakın ve değerlidirler.¹⁷

Öğretim faaliyetleri sonucu oluşan kavram yanlışlarının yaygın görülme nedenleri şu faktörlere bağlanmaktadır:¹⁸

1. Öğrenciye kavram yanlışına sahip olduğunu hissettirecek bir sınav, deney veya ev ödevi çalışmasının olmaması, dolayısıyla öğrenci öğrendiği bilgiyi karşılaştığı durumlarda kullandığı sürece kavram yanlışının farkına varmaz. Kavramların öğrenilmesinin arkasındaki temel gerçek, olumlu ve olumsuz pekiştirici prensipleridir. Öğrenilen kavram, öğrenci tarafından yanlış veya doğru öğrenilse de, öğrencinin ihtiyaçlarına hizmet ettiği sürece öğrenci tarafından kullanılır.
2. Ödüllendirilen kavram yanlışları, yaygın olarak görülmeyle devam eder. Birçok sınav türü öğrencinin kavram yanlışını ile doğru cevabı bulmaya izin verir.
3. Birçok kavram yanlışını, benzetmeleri açıklama olarak kabul etmekten dolayı kaynaklanmaktadır.
4. Detayları incelemeyen yüzeysel açıklamalardan da kavram yanlışları oluşmaktadır.

¹⁷ Hakan Ş. Ayvaci, Yasemin Devecioğlu, “İlköğretim Öğrencilerinin İş-Güç-Enerji Konusunda Sahip Oldukları Yanlış Anlamalar”, ” **First International Congress of Educational Research**, Educational Research Association Turkey 1–3 May Çanakkale, 2009: 2–3.

¹⁸ H. Hüseyin Dilaver, **a.g.e.**: 329.

2.2. DEMOKRASİ KAVRAMLARI

2.2.1. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Demokrasi Kavramları

6.sınıfta okutulan Sosyal Bilgiler dersinin “Demokrasinin Serüveni” ünitesinde geçen konular ve ilgili kavramlar Tablo 16’da verilmiştir.

Demokrasinin Serüveni” ünitesi, toplamda dokuz konudan ve bu konular içerisinde öğretilmesi istenilen kavramlardan oluşmaktadır. Bu konular: “Demokrasi Yolunda Az Gittik Uz Gittik”, “Demokratik Toplum Oluşuyor”, “Başlangıcından Günümüze Demokrasi Yolculuğumuz”, “Mumu Söndür Kitabı Aç; Çünkü Kitap Altına da Işık Verir”, “Temel İnsan Haklarımızı Tanıyalım”, “Geçmişten Bugüne Belgelerle İnsan Hakları”, “Her zaman Türk Kadınıyla Birlikteyiz”, “Değerlerimize Sahip Çıkıyoruz”, “Ünitemizi Değerlendirelim” şeklinde sıralanmıştır. Bu konular içerisinde öğretilecek kavramlar aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 16. Altıncı Sınıf “Demokrasinin Serüveni Ünitesi” Konuları ve Kavramları ¹⁹

Ünite	Konu	Kavramlar
Demokrasinin Serüveni	1. Demokrasi Yolunda Az Gittik Uz Gittik	Teokrasi, monarşi, oligarşi, egemenlik, yönetim
	2. Demokratik Toplum Oluşuyor	Milli egemenlik, seçim, hoşgörü, demokrasi, eşitlik, özgürlük, paylaşım
	3. Başlangıcından Günümüze Demokrasi Yolculuğumuz	Soysal katılım, yurttaşlık, demokrasi, eşitlik, anayasa, özgürlük
	4. Mumu Söndür Kitabı Aç; Çünkü Kitap Altına da Işık Verir	
	5. Temel İnsan Haklarımızı Tanıyalım	Yasa, birey, anayasa, devlet, eşitlik
	6. Geçmişten Bugüne Belgelerle İnsan Hakları	Özgürlük, birey, anayasa, devlet, bildirge, bağımsızlık
	7. Her zaman Türk Kadınıyla Birlikteyiz	Cumhuriyet, bağımsızlık, saltanat, monarşi, seçim, demokrasi
	8. Değerlerimize Sahip Çıkıyoruz	
	9. Ünitimizi Değerlendirelim	

¹⁹ Adnan Altun, Yasin Doğan, Efan Uzun, a.g.e.

2.2.2. Yedinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Demokrasi Kavramları

7.sınıfta okutulan Sosyal Bilgiler dersinin “Yaşayan Demokrasi” ünitesinde geçen konular ve ilgili kavramlar Tablo 17’de verilmiştir.

Yaşayan Demokrasi ünitesi, toplamda altı konudan ve bu konular içerisinde öğretilmesi istenilen kavramlardan oluşmaktadır. Bu konular: “Kurultaydan Meclise”, “Cumhuriyetin Bekçilerine”, “Yönetimin Özü”, “Çevre Yasası, Hükümetlerin Tasası”, “İzci Daima Hazırdır”, “Ünitemizi Değerlendirelim” şeklinde sıralanmıştır. Bu konular içerisinde öğretilecek kavramlar aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 17. Yedinci Sınıf “Yaşayan Demokrasi Ünitesi” Konuları ve Kavramları²⁰

Ünite	Konu	Kavramlar
Yaşayan Demokrasi	1. Kurultaydan Meclise	Kut, kurum, meşrutiyet, milli egemenlik, monarşi, oligarşi, saltanat, cumhuriyet, demokrasi, egemenlik, kurultay
	2. Cumhuriyetin Bekçilerine	Anayasa, laiklik
	3.Yönetimin Özü	Yargı, yasama, yürütme
	4.Çevre Yasası, Hükümetlerin Tasası	Bildirge, kamuoyu, medya, sivil toplum kuruluşu, sözleşme, vatandaş, yasa
	5. İzci Daima Hazırdır	Grup, katılım, kurum
	6. Ünitemizi Değerlendirelim	

²⁰ Mecit Polat ‘v.d’, a.g.e.

3. BÖLÜM

BULGULAR

Tez çalışmasının bu bölümünde, amaç doğrultusunda belirlenen araştırma sorusu ve alt problemlere ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

3.1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Araştırmaya katılan tüm öğrencilerin demografik niteliklerini belirlemek amacıyla görüşme formunun birinci bölümü kullanılmıştır ve elde edilen bilgiler Tablo 18’de gösterilmiştir.

Tablo 18. Öğrencilerin Demografik Özellikleri (Şehir-Köy)

Değişken		Şehir		Köy	
		Frekans	Yüzde (%)	Frekans	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kız	5	56	6	67
	Erkek	4	44	3	33
Babanızın öğrenim durumu nedir?	Okuma-yazma bilmiyor	-	-	-	-
	Okur-yazar	-	-	-	-
	İlkokul mezunu	2	22	6	67
	Ortaokul mezunu	1	11	2	22
	Lise mezunu	2	22	1	11
	Yüksekokul/üniversite mezunu	4	45	-	-
Lisansüstü (Yüksek lisans, doktora)	-	-	-	-	
Annenizin öğrenim durumu nedir?	Okuma-yazma bilmiyor	1	11	-	-
	Okur-yazar	-	-	-	-
	İlkokul mezunu	4	45	8	89
	Ortaokul mezunu	1	11	1	11
	Lise mezunu	2	22	-	-
	Yüksekokul/üniversite mezunu	1	11	-	-
Lisansüstü (Yüksek lisans, doktora)	-	-	-	-	

Tablo 18. Devam

Babanızın mesleği nedir?	İşçi	3	33	6	67
	Emekli	-	-	-	-
	Memur	5	56	-	-
	İşsiz	-	-	1	11
	Serbest meslek	1	11	2	22
Annenizin mesleği nedir?	İşçi	-	-	-	-
	Emekli	-	-	-	-
	Memur	1	11	-	-
	Ev Hanımı	8	89	9	100
	Serbest meslek	-	-	-	-
Ders çalışırken aşağıdakilerden hangisini en çok kullanırsınız?	Ders Kitabı	3	33	7	78
	İnternet	6	67	2	22
Evinizde rahat ders çalışabildiğiniz en fazla bir başka kardeşinizle paylaştığımız bir odanız var mı?	Evet	7	78	7	78
	Hayır	2	22	2	22
Evinize gazete alınıyor mu?	Hiç alınmıyor	4	45	5	56
	Haftada bir kez alınıyor	2	22	-	-
	Hergün alınıyor	3	33	-	-
	Hergün değil, birkaç gün alınıyor	-	-	4	44
Ailece veya arkadaşlarınızla tiyatroya/ sinemaya gider misiniz?	Evet	-	-	-	-
	Hayır	5	56	9	100
	Bazen	4	44	-	-
Kitap okumaktan hoşlanır mısınız?	Evet	8	89	9	100
	Hayır	1	11	-	-
TOPLAM		9	100	9	100

Tablo 18’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğrencilerin şehirde; %56’sı kız, %44’ü erkek iken köyde; % 67’si kız ,% 33’ü erkektir.

Şehirdeki öğrencilerin baba eğitim durumları ile ilgili olarak; %45’i yüksekokul/üniversite, %22’si lise, %11’i ortaokul, %22’si ilkokul mezunudur. Köy öğrencilerinin baba eğitim durumları ise; %11’i lise, %22’si ortaokul ve %67’si ilkokul mezunudur.

Şehirdeki öğrencilerin anne eğitim durumu; %11’i okuma-yazma bilmiyor, %45’i ilkokul, %22’si lise, %11’i ortaokul, %11’i yüksekokul/üniversite mezunudur. Köy öğrencilerinin anne eğitim durumları ise; %89’u ilkokul, %11’i ortaokul mezunudur.

Şehirdeki öğrencilerin baba meslekleri durumu; %56'sı memur, %33'ü işçi, %11'i serbest meslektir. Köydeki öğrencilerin baba mesleği; %67'si işçi, %22'si serbest meslek, %11'i işsizdir.

Şehirdeki öğrencilerin anne mesleği durumu; %89'u ev hanımı, %11'i memurdur. Köydeki öğrencilerin anne mesleği; %100'ü ev hanımıdır.

Şehirdeki öğrencilerin %67'si internet ve %33'ü ders kitapları ile bilgiye ulaşırken, köydeki öğrencilerin %22'si interneti ve %78'i ders kitabı ile bilgiye ulaşmaktadır.

Şehirdeki ve köydeki öğrencilerin %78'inin evinde rahat ders çalışabildiği, en fazla bir başka kardeşiyle paylaştığı bir odası varken, %22'sinin yoktur.

Şehirdeki öğrencilerin %45'inin evine gazete hiç alınmıyor, %33'ünün evine her gün alınmıyor, %22'sinin evine haftada bir kez alınmıyor. Köydeki öğrencilerin ise %56'sının evine gazete hiç alınmıyor, %44'ünün evine birkaç günde bir alınmıyor.

Şehirdeki öğrencilerin %56'sı tiyatro/sinemaya gitmezken, %44'ü bazen gitmektedir. Köydeki öğrenciler ise tiyatro/sinemaya gitmemektedir.

Şehirdeki öğrencilerin %89'u kitap okumaktan hoşlanırken %11'i hoşlanmıyor. Köydeki öğrencilerin hepsi kitap okumaktan hoşlanıyor.

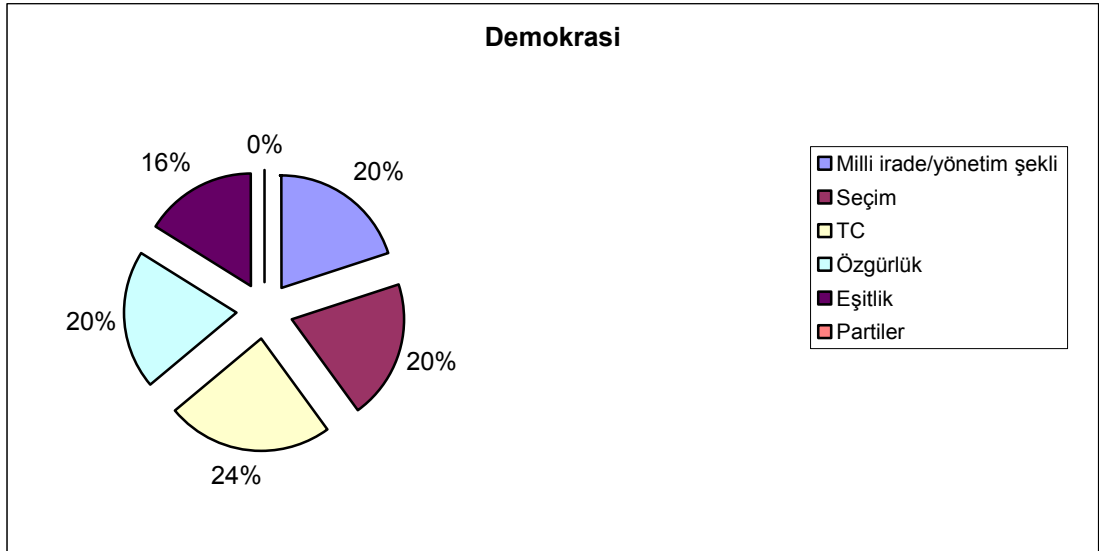
Tablo 18 incelendiğinde; şehir merkezindeki öğrencilerin köy kesimdeki öğrencilere göre; anne/baba eğitim durumlarının daha yüksek olduğu, bilgiye ulaşma konusunda teknoloji imkanlarını daha fazla kullandıkları ve sosyal etkinliklere daha fazla katıldıkları görülmektedir.

3.2. Araştırmanın Alt Problemlerine İlişkin Bulgular

Bu bölümde araştırmanın alt problemlerine cevaplar aranmıştır İki ilköğretim okulundan (Hacı Cevriye Ünsal İİO ve Gücünkaya İİO) seçilen 7.sınıf öğrencilerinin, demokrasi konusunda toplam 20 kavrama ilişkin görüşleri ve kavram yanılgıları belirlenmiştir.

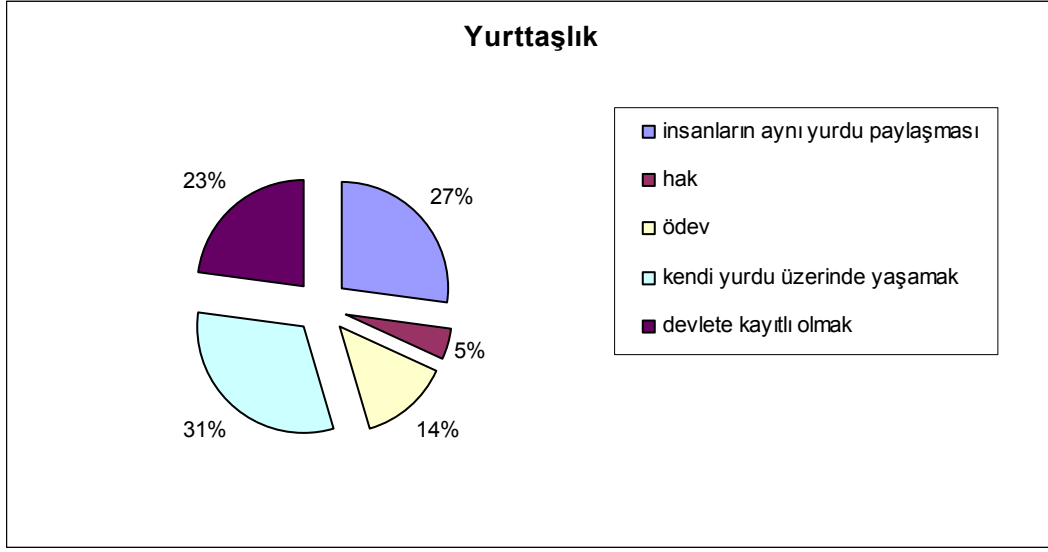
3.2.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci alt problemi, “ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin demokrasi kavramlarına ilişkin görüşleri nelerdir?” sorusudur. Araştırmacı bir içerik tablosu oluşturarak kavramları tanımlarına göre kodlamıştır. Burada; öğrencilerin ilgili kavramaları farklı kelimelerle ifade ettikleri görülmüştür. Öğrencilerin ifadelendiremediği kavramlar olduğu da belirlenmiştir.

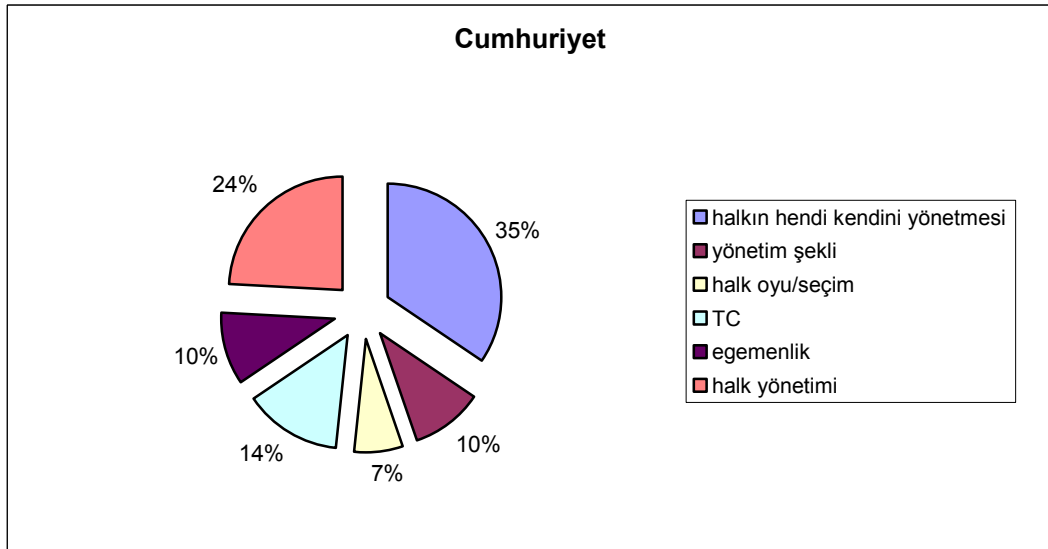
Şekil 1. Demokrasi kavramı ile ilgili öğrenci görüşleri

Öğrencilerin demokrasi kavramını nasıl tanımladığı Şekil 1’de gösterilmiştir. Öğrenciler demokrasiyi ifadelendirirken; % 24’ü TC, % 20’si milli irade, % 20’si seçim, % 20’si özgürlük ve % 16’sı eşitlik kelimelerini kullanmışlardır. Öğrencilerin hiçbirisi partiler kelimesini kullanmamıştır.

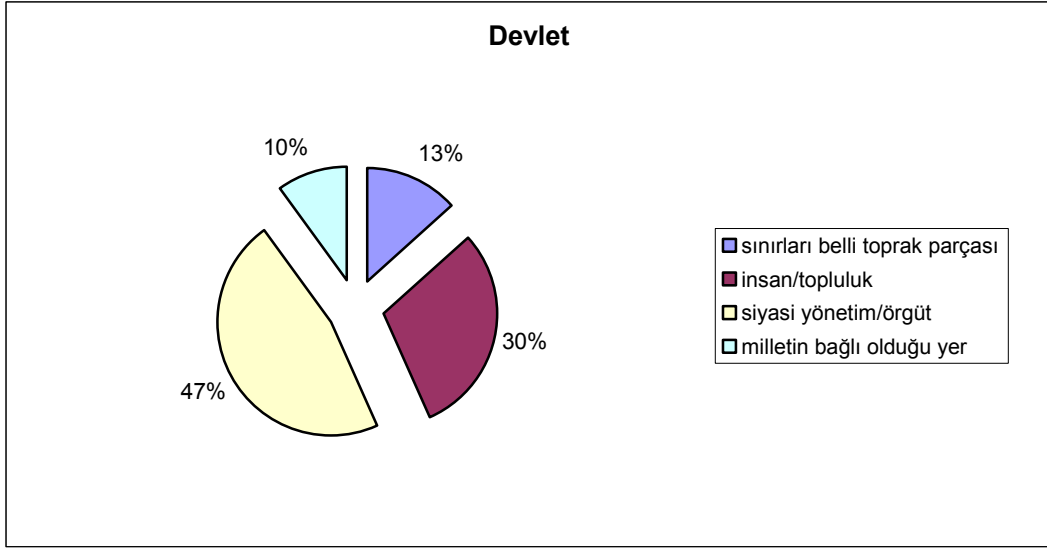
Şekil 2. Yurttaşlık kavramı ile ilgili öğrenci görüşleri

Şekil 2’de gösterildiği gibi, yurttaşlık kavramını öğrencilerin; % 31’i kendi yurdu üzerinde yaşamak, % 27’si insanların aynı yurdu paylaşması, % 23’ü devlete kayıtlı olmak, % 14’ü ödev, % 5’i ise hak kelimeleriyle ifadelendirmektedir.

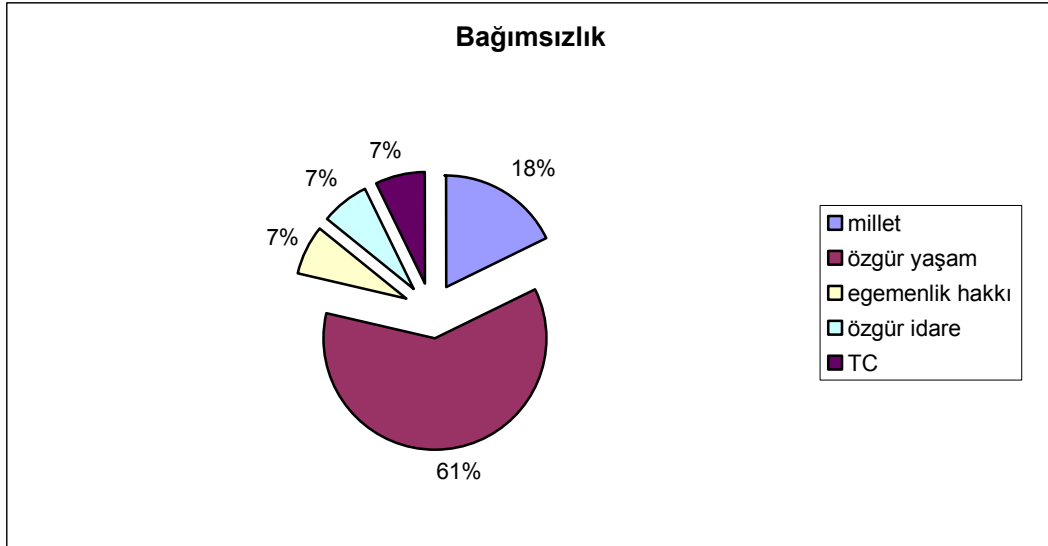
Şekil 3. Cumhuriyet kavramı ile ilgili öğrenci görüşleri

Cumhuriyet kavramı ile ilgili öğrenci görüşleri Şekil 3’te gösterilmiştir. Cumhuriyet kavramını öğrencilerin; % 35’i halkın kendi kendini yönetmesi, % 24’ü halk yönetimi, % 14’ü TC, % 10’u yönetim şekli, % 10’u egemenlik, % 7’i ise halkoyu kelimelerini kullanarak açıklamıştır.

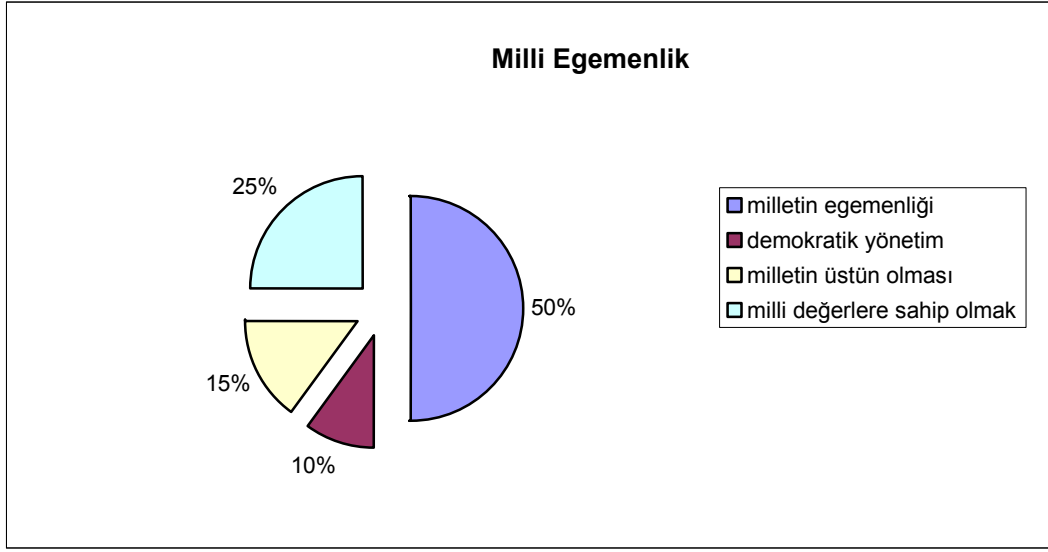
Şekil 4. Devlet kavramı ile ilgili öğrenci görüşleri

Devlet kavramı ile ilgili öğrenci görüşleri Şekil 4’de verilmiştir. Öğrencilerin; % 47’si siyasi yönetim/örgüt, % 30’u insan/topluluk, % 13’ü sınırları belli toprak parçası, % 10’u ise milletin bağlı olduğu yer kelimeleriyle devlet kavramını açıklamıştır.

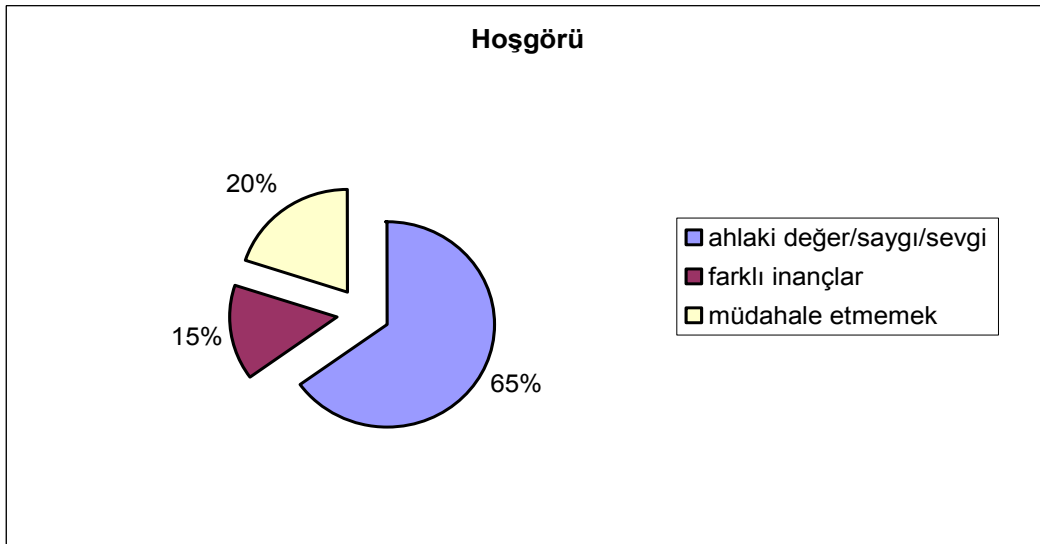
Şekil 5. Bağımsızlık kavramı ile ilgili öğrenci görüşleri

Bağımsızlık kavramı ile ilgili öğrenci görüşleri Şekil 5’te gösterilmiştir. Öğrencilerin; % 61’i özgür yaşam, % 18’i millet, % 7’si TC, % 7’si egemenlik hakkı, % 7’si ise özgür irade kelimeleriyle bağımsızlık kavramını açıklamıştır.

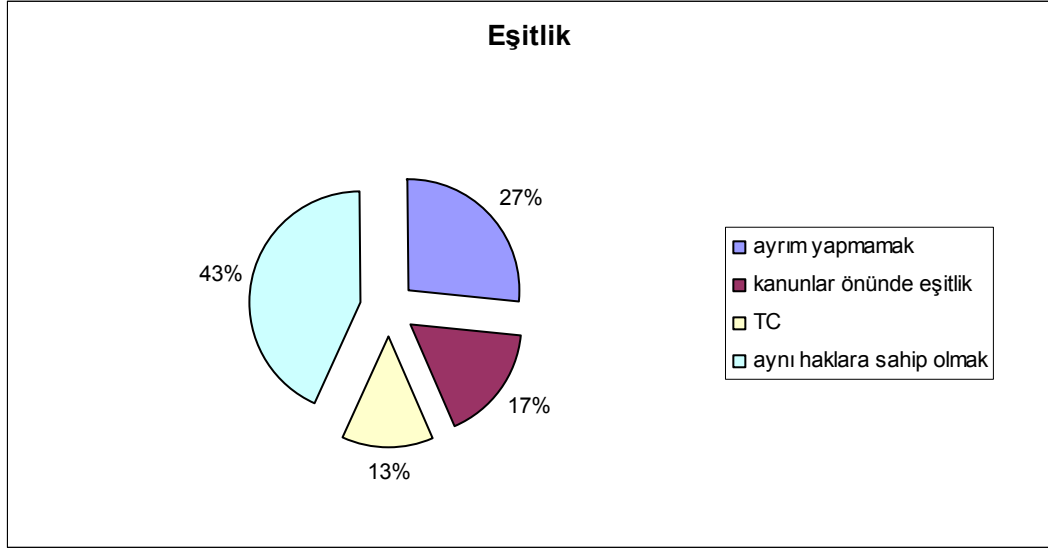
Şekil 6. Milli Egemenlik kavramı ile ilgili öğrenci görüşleri

Şekil 6’da milli egemenlik kavramı ile ilgili öğrenci görüşleri verilmiştir. Milli egemenlik kavramını öğrencilerin; %50’si milletın egemenliği, %25’i milli değerlere sahip olmak, % 15’i milletın üstün olması, % 10’u ise demokratik yönetim kelimeleriyle açıklamıştır.

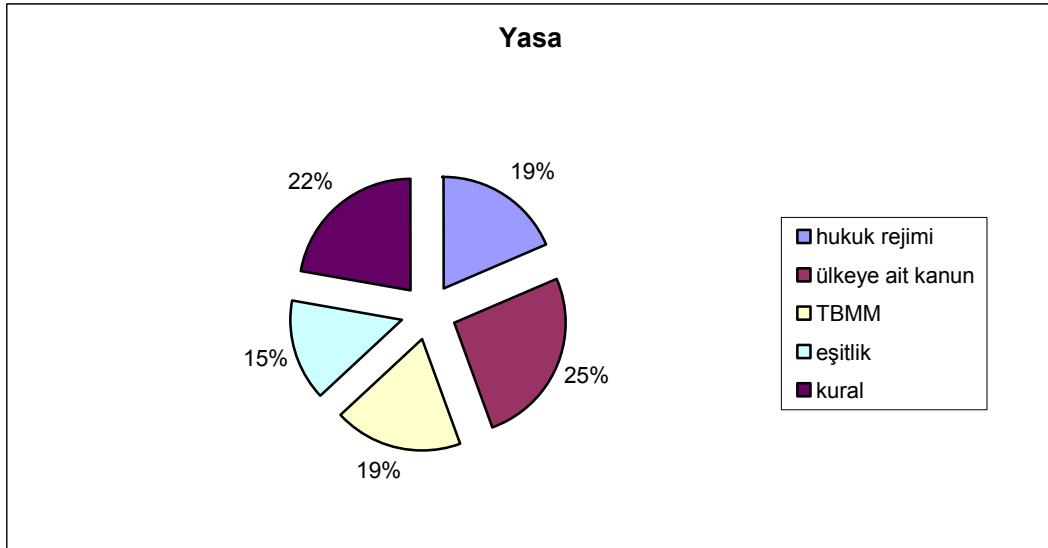
Şekil 7. Hoşgörü kavramı ile ilgili öğrenci görüşleri

Hoşgörü kavramı ile ilgili öğrenci görüşleri Şekil 7’de verilmiştir. Hoşgörü kavramını öğrencilerin; % 65’i ahlaki değer/saygı/sevgi, % 20’si müdahale etmemek, % 15’i farklı inançlar kelimeleriyle açıklamıştır.

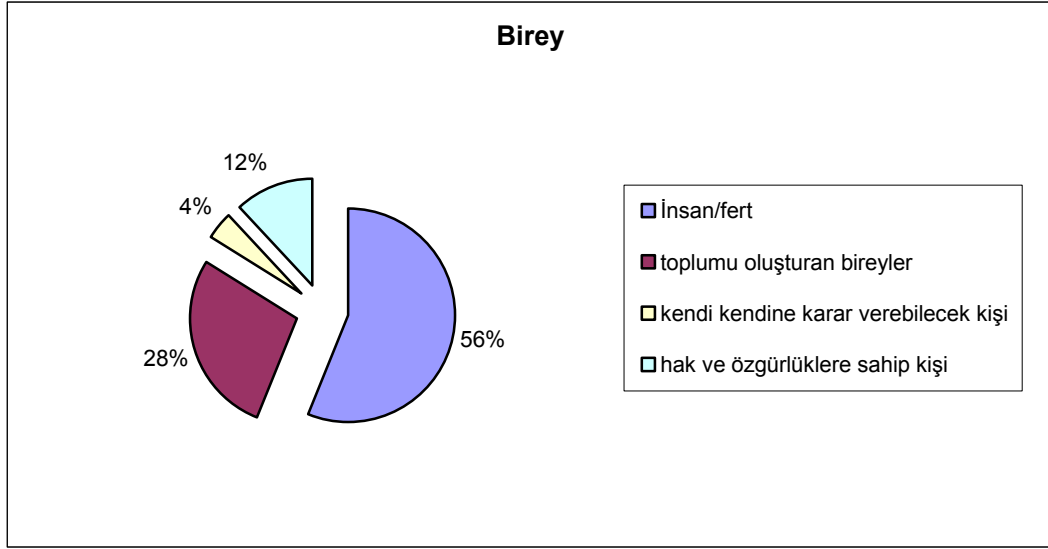
Şekil 8. Eşitlik kavramı ile ilgili öğrenci görüşleri

Şekil 8’de görüldüğü gibi, eşitlik kavramını öğrencilerin; % 43’ü aynı haklara sahip olmak, % 27’si ayrım yapmamak, % 17’si kanunlar önünde eşitlik, % 13’ü ise TC kelimeleriyle ifadelendirmektedir.

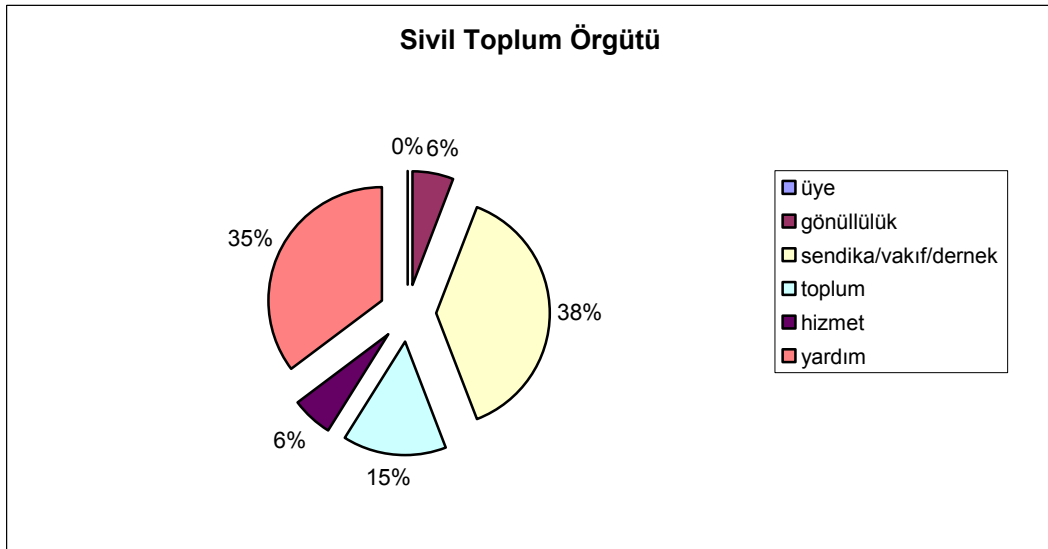
Şekil 9. Yasa kavramı ile ilgili öğrenci görüşleri

Şekil 9’da gösterildiği gibi, yasa kavramını öğrencilerin; % 25’i ülkeye ait kanun, % 22’si kural, % 19’u hukuk rejimi, % 19’u TBMM, % 15’i ise eşitlik kelimelerini kullanarak açıklamaktadır.

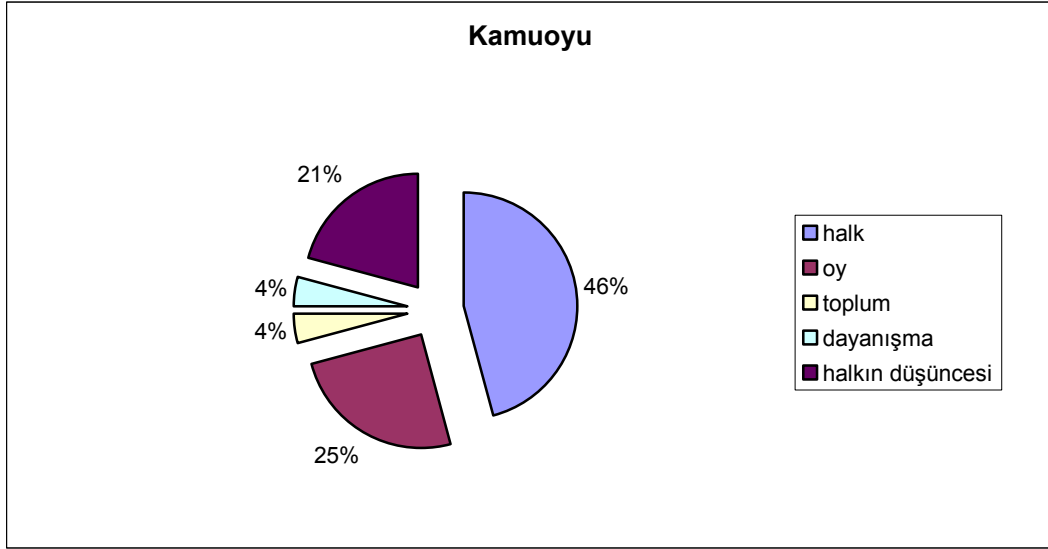
Şekil 10. Birey kavramı ile ilgili öğrenci görüşleri

Şekil 10'da gösterildiği gibi, birey kavramını öğrencilerin; % 56'sı insan/fert, % 28'i toplumu oluşturan bireyler, % 12'si hak ve özgürlüklere sahip kişi, % 4'ü kendi kendine karar verebilecek kişi kelimeleriyle açıklamıştır.

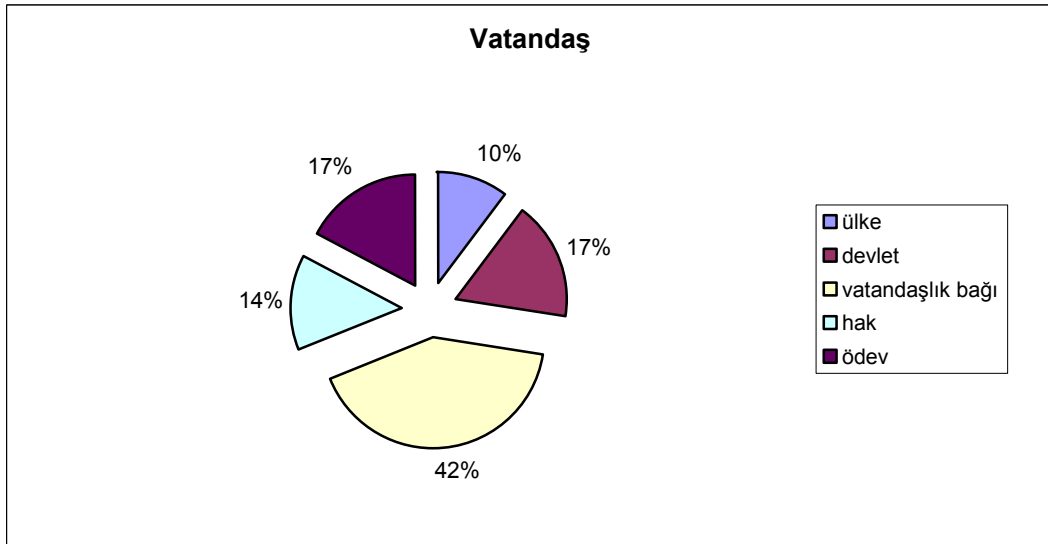
Şekil 11. Sivil Toplum Örgütü kavramı ile ilgili öğrenci görüşleri

Sivil toplum örgütü kavramı ile ilgili öğrenci görüşleri Şekil 11'de gösterilmiştir. Sivil toplum örgütü kavramını öğrencilerin; % 38'i sendika/vakıf/dernek, % 35'i yardım, % 15'i toplum, % 6'sı hizmet, % 6'sı gönüllülük kelimeleriyle açıklamışlardır. Öğrenciler bu kodu açıklarken üye kelimesini kullanmamışlardır.

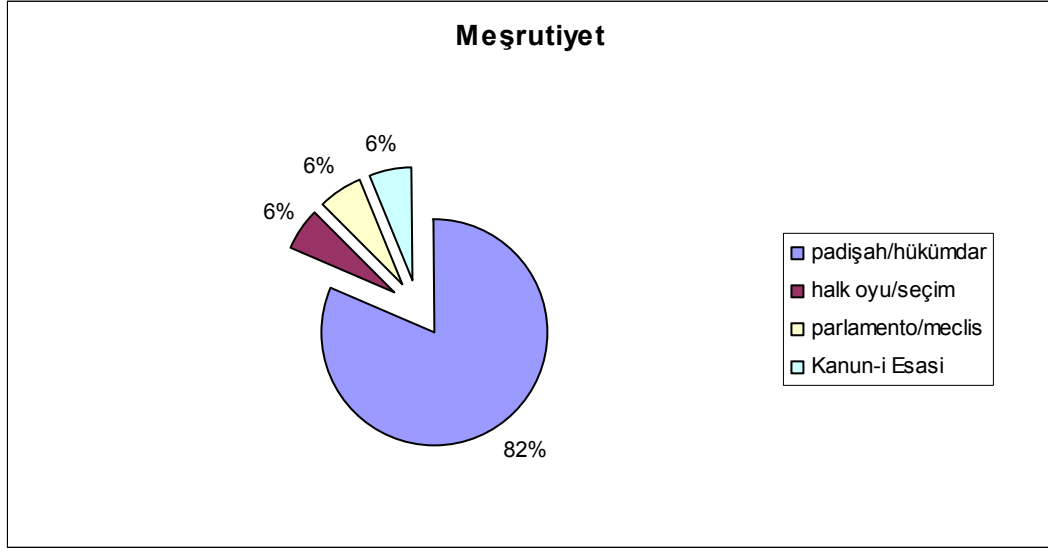
Şekil 12. Kamuoyu kavramı ile ilgili öğrenci görüşleri

Şekil 12’de kamuoyu kavramı ile ilgili öğrenci görüşleri verilmiştir. Kamuoyu kavramını öğrencilerin; % 46’sı halk, % 25’i oy, % 21’i halkın düşüncesi, % 4’ü toplum, % 4’ü ise dayanışma kelimeleriyle açıklamıştır.

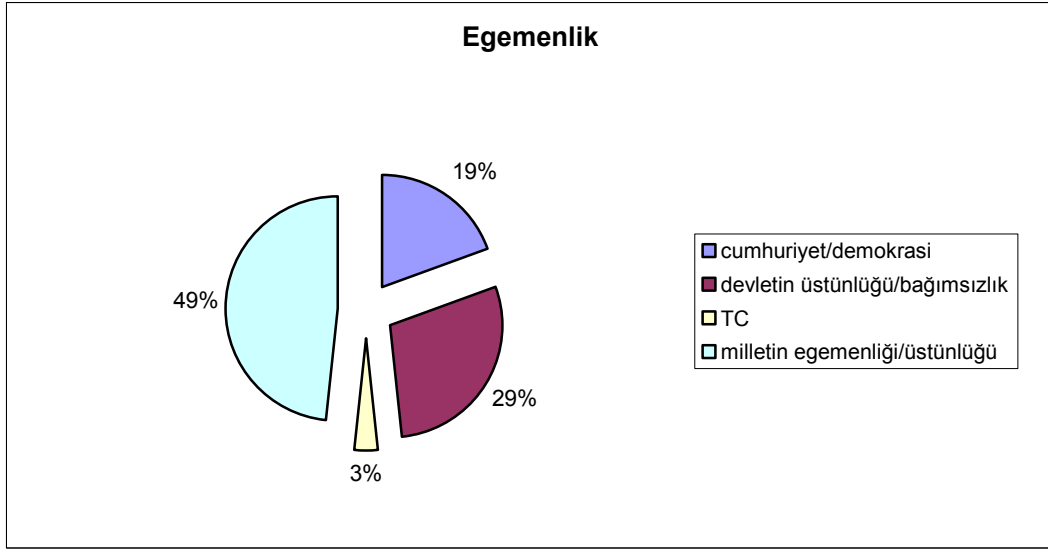
Şekil 13. Vatandaş kavramı ile ilgili öğrenci görüşleri

Şekil 13’te vatandaş kavramı ile ilgili öğrenci görüşleri verilmiştir. Öğrenciler; % 42’si vatandaşlık bağı, % 17’si devlet, % 17’si ödev, % 14’ü hak, % 10’u ise ülke kelimelerini kullanarak vatandaşlık kavramını açıklamıştır.

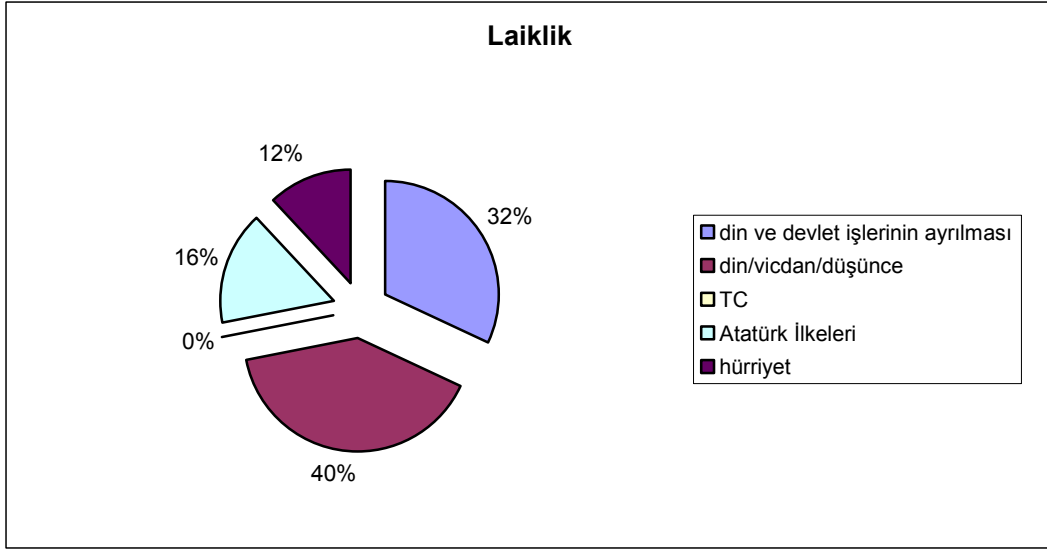
Şekil 14. Meşrutiyet kavramı ile ilgili öğrenci görüşleri

Meşrutiyet kavramı ile ilgili öğrenci görüşleri Şekil 14'te gösterilmiştir. Meşrutiyet kavramını öğrencilerin; % 82'i padişah/hükümdar, %6'sı Kanun-i Esasi, % 6'sı parlamento, % 6'sı ise halkoyu/seçim kelimeleriyle ifadelendirmiştir.

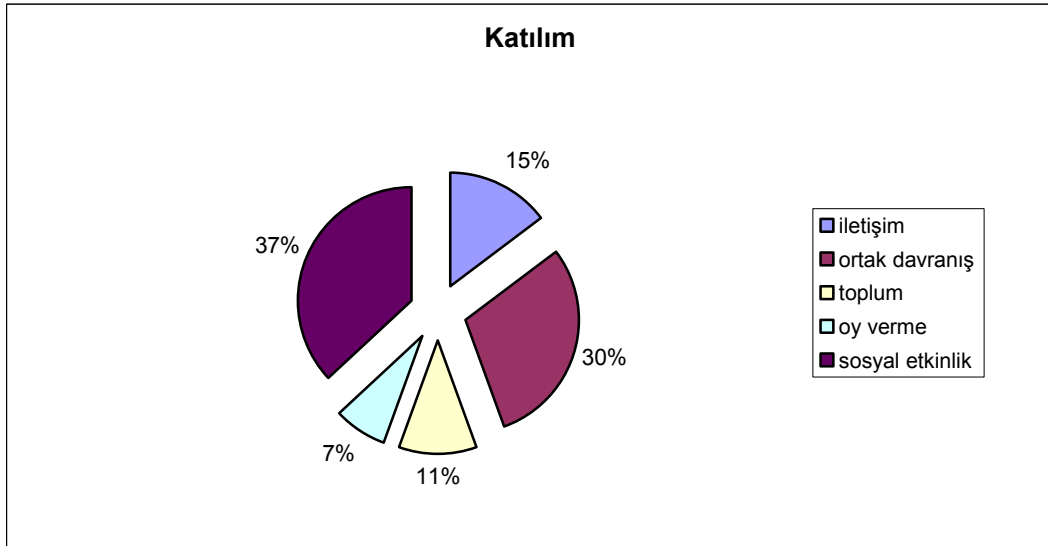
Şekil 15. Egemenlik kavramı ile ilgili öğrenci görüşleri

Şekil 15'te egemenlik kavramı ile ilgili öğrenci görüşleri gösterilmiştir. Egemenlik kavramını öğrencilerin; % 49'u milletin egemenliği/üstünlüğü, % 29'u devletin üstünlüğü/bağımsızlık, % 19'u cumhuriyet/demokrasi, % 3'ü ise TC kelimeleriyle ifadelendirmiştir.

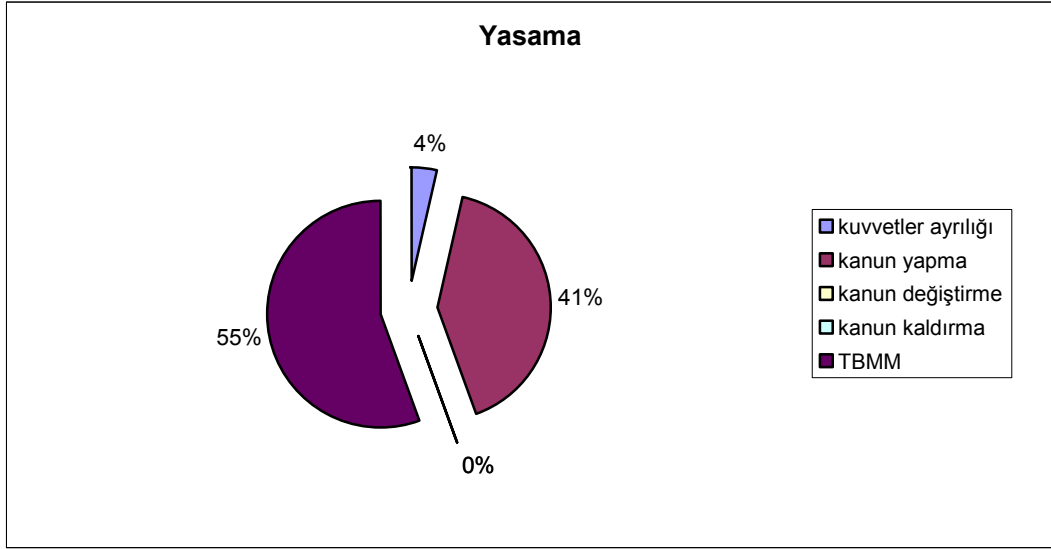
Şekil 16. Laiklik kavramı ile ilgili öğrenci görüşleri

Şekil 16'da gösterildiği gibi, öğrenciler laiklik kavramını; % 40'ı din/vicdan/düşünce, % 32'i din ve devlet işlerinin ayrılması, % 16'sı Atatürk İlkeleri, % 12'si hürriyet kelimeleriyle ifadelendirmiştir. Öğrencilerin hiçbiri TC kelimesini kullanmamıştır.

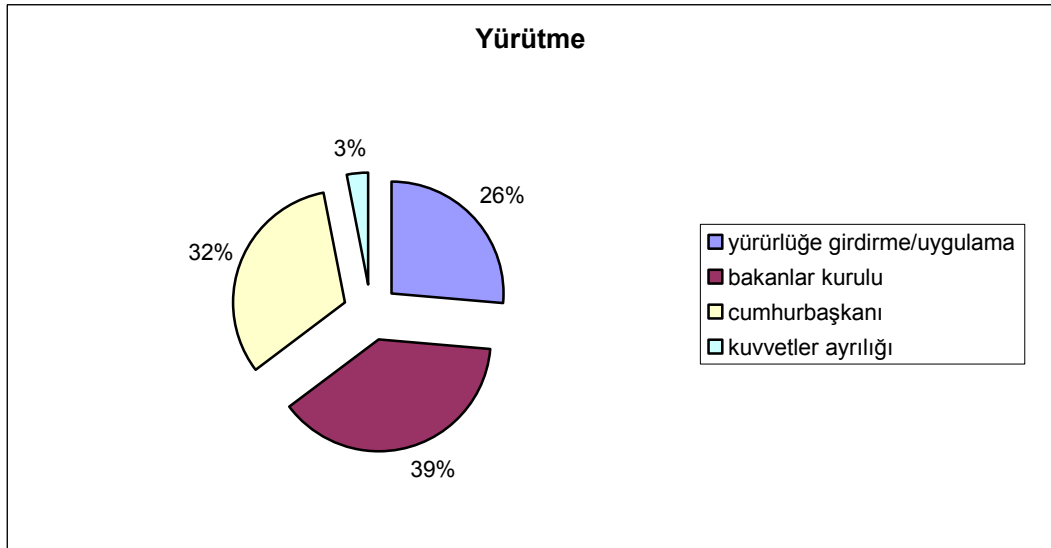
Şekil 17. Katılım kavramı ile ilgili öğrenci görüşleri

Şekil 17'de katılım kavramı ile ilgili öğrenci görüşleri verilmiştir. Katılım kavramını öğrencilerin; % 37'i sosyal etkinlik, % 30'u ortak davranış, % 15'i iletişim, % 11'i toplum, % 7'i ise oy verme kelimeleriyle ifadelendirmiştir.

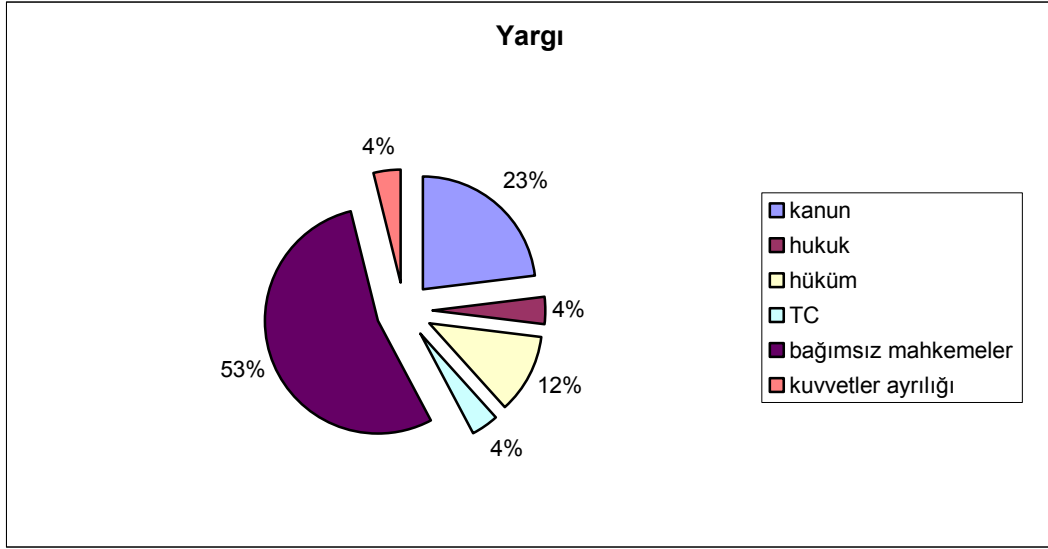
Şekil 18. Yasama kavramı ile ilgili öğrenci görüşleri

Şekil 18’de görüldüğü üzere yasama kavramını öğrencilerin; % 55’i TBMM, % 41’i kanun yapma, % 4’ü kuvvetler ayrılığı kelimelerini kullanarak açıklamıştır. Öğrencilerin hiçbiri kavramı açıklarken, kanun değiştirme ve kanun kaldırma kelimelerini kullanmamıştır.

Şekil 19. Yürütme kavramı ile ilgili öğrenci görüşleri

Şekil 19’da yürütme kavramı ile ilgili öğrenci görüşleri verilmiştir. Öğrencilerin; % 39’u bakanlar kurulu, % 32’si cumhurbaşkanı, % 26’sı yürürlüğe girdirme/uygulama, % 3’ü ise kuvvetler ayrılığı kelimeleriyle yasama kavramını açıklamıştır.

Şekil 20. Yargı kavramı ile ilgili öğrenci görüşleri

Şekil 20’de yargı kavramı ile ilgili öğrencilerin görüşleri verilmiştir. Yargı kavramını öğrencilerin; % 53’ü bağımsız mahkemeler, % 23’ü kanun, % 12’si hüküm, % 4’ü kuvvetler ayrılığı, % 4’ü hukuk, % 4’ü TC kelimeleriyle açıklamıştır.

Öğrencilere görüşme formunun 2. bölümü uygulanırken, bazı öğrenciler bazı kavramları açıklayamamıştır. Açıklanamayan bu kavramların SBS puan grupları ve şehir/köy durumuna göre ilişkileri Tablo 19’da gösterilmiştir. Açıklanamayan bu kavramların; demokrasi, cumhuriyet, milli egemenlik, sivil toplum örgütü, kamuoyu, vatandaş ve meşrutiyet olduğu belirlenmiştir.

Tablo 19. Açıklanamayan Kavramlar ve Değişkenlerle İlişkileri Analiz Tablosu

Kavram	SBS 1. Grup	SBS 2. Grup	SBS 3. Grup	Şehir	Köy
Demokrasi		1	3	2	2
Cumhuriyet			1	1	
Milli Egemenlik	1	1	2	3	1
Sivil Toplum Örgütü			1		1
Kamuoyu			3	2	1
Vatandaş		1		1	
Meşrutiyet		1	4	3	2
Laiklik	1		2	2	1

Tablo 19’da demokrasi kavramını; SBS 2. Gruptan bir öğrenci ve SBS 3. Gruptan üç öğrenci açıklayamamıştır. Bu öğrencilerin ikisi şehirde, ikisi köyde ikamet etmektedir. Cumhuriyet kavramını, sadece SBS 3. Grup şehirden bir öğrenci açıklayamamıştır. Milli egemenlik kavramını; SBS 1. ve 2. Gruptan birer öğrenci, SBS 3. Gruptan ise iki öğrenci açıklayamamıştır. Bu öğrencilerin üçü şehirde, biri köyde ikamet etmektedir. Sivil toplum örgütü kavramını; SBS 3. Grup köyden bir öğrenci açıklayamamıştır. Kamuoyu kavramını; SBS 3. Gruptan üç öğrenci açıklayamamıştır. Bu öğrencilerin ikisi şehirde, biri köyde ikamet etmektedir. Vatandaş kavramını; SBS 2. Grup şehirden bir öğrenci açıklayamamıştır. Meşrutiyet kavramını; SBS 2. Gruptan bir, SBS 3. Gruptan ise dört öğrenci açıklayamamıştır. Bu öğrencilerin üçü şehirde, ikisi köyde ikamet etmektedir. Laiklik kavramını ise; SBS 1. Gruptan bir, SBS 3. Gruptan iki kişi açıklayamamıştır. Bu öğrencilerden ikisi şehirde, biri köyde ikamet etmektedir.

Tablo 19’den anlaşıldığına göre; kavramlar en çok, SBS 3. Grup şehirdeki öğrenciler tarafından açıklanamamıştır.

3.2.2. İkinci ve Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemi, “öğrencilerin demokrasi kavramlarına ilişkin görüşleri aldıkları SBS puanlarına göre farklılaşmakta mıdır?” sorusudur. Araştırmanın üçüncü alt problemi ise, “öğrencilerin demokrasi kavramlarına ilişkin görüşleri ikamet edilen yere göre (şehir-köy) farklılaşmakta mıdır?” sorusudur. Bu bölümde, öğrenci görüşlerinin SBS puan grupları ile şehir/köy durumlarının ilişkileri araştırılmıştır.

Tablo 20. Demokrasi Kavramına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin SBS Puan Gruplarına ve Şehir/Köy durumuna Göre Değişimi

	Kodlar	SBS 1. Grup	SBS 2. Grup	SBS 3. Grup	Şehir	Köy
Demokrasi	milli irade/yönetim şekli	1	4	0	2	3
	seçim	2	2	1	1	4
	TC	3	2	1	5	1
	özgürlük	1	1	3	4	1
	eşitlik	2	2	0	0	4
	partiler	0	0	0	0	0

Tablo 20’de demokrasi kavramını açıklarken; SBS 1.Gruptan bir, SBS 2. Gruptan dört öğrenci milli irade kodunu kullanmıştır. SBS 3.Gruptan ise hiçbir öğrenci milli irade kodunu kullanmamıştır. Bu kodu kullanan öğrencilerin ikisi şehirde, üçü köyde ikamet etmektedir. SBS 1. ve 2. Gruptan ikişer öğrenci, SBS 3. Gruptan ise bir öğrenci seçim kodunu kullanmıştır. Seçim kodunu kullanan öğrencilerin biri şehirde, dördü köyde ikamet etmektedir. SBS 1. gruptan üç, SBS 2. Gruptan iki, SBS 3. Gruptan ise bir öğrenci TC kodunu kullanmıştır. TC kodunu kullanan öğrencilerin beşi şehir, biri köyde ikamet etmektedir. SBS 1. ve 2. Gruptan birer, SBS 3. Gruptan üç öğrenci özgürlük kodunu kullanmıştır ve bu öğrencilerden dört kişi şehirde, bir kişi köyde yaşamaktadır. Eşitlik kodu ise, SBS 1. ve 2. Gruptan ikişer öğrenci tarafından kullanılmıştır.

Tablo 20’de de görüldüğü gibi; demokrasi kavramı tanımlanırken, verilen kodları en çok kullanan öğrenci grubunun SBS 2.Grup olduğu ve en çok köydeki öğrenciler tarafından kullanıldığı belirlenmiştir.

Tablo 21. Yurttaşlık Kavramına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin SBS Puan Gruplarına ve Şehir/Köy Durumuna Göre Değişimi

	Kodlar	SBS 1. Grup	SBS 2. Grup	SBS 3. Grup	Şehir	Köy
Yurttaşlık	insanların aynı yurdu paylaşması	1	2	3	2	4
	hak	0	1	0	0	1
	ödev	0	3	0	2	1
	kendi yurdu üzerinde yaşamak	4	0	3	3	4
	devlete kayıtlı olmak	3	2	0	3	2

Tablo 21’de gösterildiği gibi yurttaşlık kavramı tanımlanırken, verilen kodları en çok kullanan öğrenci grubunun SBS 2.Grup olduğu belirlenmiştir. SBS 1. Grup öğrencilerinin iki kodu, SBS 3. Grup öğrencilerinin ise üç kodu kullanmadan yurttaşlık kavramını açıkladıkları tespit edilmiştir. Köydeki öğrencilerin, yurttaşlık kavramını açıklarken kodları daha iyi kullandıkları görülmüştür.

Tablo 22. Cumhuriyet Kavramına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin SBS Puan Gruplarına ve Şehir/Köy Durumuna Göre Değişimi

	Kodlar	SBS 1. Grup	SBS 2. Grup	SBS 3. Grup	Şehir	Köy
Cumhuriyet	halkın kendi kendini yönetmesi	4	5	1	3	7
	yönetim şekli	1	0	2	2	1
	halk oyu/seçim	1	0	1	1	1
	TC	2	2	0	4	0
	egemenlik	0	1	2	0	3
	halk yönetimi	4	2	1	3	4

Tablo 22’de görüldüğü gibi; öğrenciler cumhuriyet kavramını tanımlarken, verilen kodları en çok kullanan öğrenci grubunun SBS 1. Grup olduğu ve köydeki öğrencilerin kavramını açıklarken kodları daha iyi kullandıkları belirlenmiştir.

Tablo 23. Devlet Kavramına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin SBS Puan Gruplarına ve Şehir/Köy Durumuna Göre Değişimi

	Kodlar	SBS 1. Grup	SBS 2. Grup	SBS 3. Grup	Şehir	Köy
Devlet	sınırları belli toprak parçası	3	0	1	3	1
	insan/topluluk	3	2	4	5	4
	siyasi yönetim/örgüt	5	3	6	7	7
	milletin bağlı olduğu yer	1	2	0	1	2

Tablo 23’de görüldüğü gibi öğrenciler tarafından devlet kavramı açıklanırken; SBS 1. Grupta bulunan öğrenciler kodların tamamı kullanmıştır. SBS 2. ve 3. Gruptaki öğrencilerin ise, birer kodu kullanmadan açıkladıkları belirlenmiştir. Devlet kavramı tanımlanırken, şehirdeki öğrencilerin kodları daha iyi kullandıkları belirlenmiştir.

Tablo 24. Bağımsızlık Kavramına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin SBS Puan Gruplarına ve Şehir/Köy Durumuna Göre Değişimi

	Kodlar	SBS 1. Grup	SBS 2. Grup	SBS 3. Grup	Şehir	Köy
Bağımsızlık	millet	2	1	2	2	3
	özgür yaşam	6	6	5	9	8
	egemenlik hakkı	0	0	2	1	1
	özgür idare	1	0	1	1	1
	TC	1	0	1	2	0

Tablo 24’te görüldüğü gibi; SBS 2. Grupta bulunan öğrenciler bağımsızlık kavramını, millet ve özgür yaşam kodlarını kullanarak açıklamıştır. SBS 3. Grupta bulunan öğrenciler ise verilen kodların tamamını kullanarak bağımsızlık kavramını açıklamışlardır.

Tablo 25. Milli Egemenlik Kavramına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin SBS Puan Gruplarına ve Şehir/Köy Durumuna Göre Değişimi

	Kodlar	SBS 1. Grup	SBS 2. Grup	SBS 3. Grup	Şehir	Köy
Milli Egemenlik	milletin egemenliği	4	4	2	6	4
	demokratik yönetim	1	1	0	1	1
	milletin üstün olması	0	2	1	0	3
	milli değerlere sahip olmak	1	2	2	3	2

Milli egemenlik kavramına ilişkin öğrenci görüşlerinin SBS puanları ile ilişkisi Tablo 25’te gösterilmektedir. SBS 2. Grupta bulunan öğrenciler milli egemenlik kavramını kodlarının hepsini kullanarak açıklamıştır. Milli egemenlik kavramını açıklarken, şehirdeki ve köyedeki öğrencilerin kodları iyi kullandıkları belirlenmiştir.

Tablo 26. Hoşgörü Kavramına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin SBS Puan Gruplarına ve Şehir/Köy Durumuna Göre Değişimi

	Kodlar	SBS 1. Grup	SBS 2. Grup	SBS 3. Grup	Şehir	Köy
Hoşgörü	ahlaki değer/saygı/sevgi	6	4	3	5	8
	farklı inançlar	2	1	0	2	1
	müdahale etmemek	3	1	0	4	0

Tablo 26’da hoşgörü kavramını; SBS 1. ve 2. Grupta bulunan öğrenciler kodların hepsini kullanarak açıklamıştır. SBS 3. Grupta bulunan üç öğrenci sadece, ahlaki değer/saygı/sevgi kodunu kullanarak açıklamıştır. Farklı inançlar ve müdahale etmemek kodlarını kullanmamıştır. Hoşgörü kavramı açıklanırken, şehirdeki öğrencilerin kodları daha iyi kullandıkları belirlenmiştir.

Tablo 27. Eşitlik Kavramına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin SBS Puan Gruplarına ve Şehir/Köy Durumuna Göre Değişimi

	Kodlar	SBS 1. Grup	SBS 2. Grup	SBS 3. Grup	Şehir	Köy
Eşitlik	ayırım yapmamak	3	4	1	4	4
	kanunlar önünde eşitlik	3	1	1	3	2
	TC	2	2	0	3	1
	aynı haklara sahip olmak	4	4	5	6	7

Tablo 27’de eşitlik kavramını; SBS 1. ve 2. Grupta bulunan öğrenciler kodların tamamını kullanarak açıklamıştır. SBS 3. Grupta hiçbir öğrenci TC kodunu kullanarak eşitlik kavramını açıklamamıştır. Eşitlik kavramı açıklanırken, şehirdeki ve köydeki öğrencilerin kodları iyi kullandıkları belirlenmiştir.

Tablo 28. Yasa Kavramına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin SBS Puan Gruplarına ve Şehir/Köy Durumuna Göre Değişimi

	Kodlar	SBS 1. Grup	SBS 2. Grup	SBS 3. Grup	Şehir	Köy
Yasa	hukuk rejimi	3	1	1	2	3
	ülkeye ait kanun	4	3	0	4	3
	TBMM	1	2	2	2	3
	eşitlik	2	1	1	4	0
	kural	2	1	3	5	1

Tablo 28’de yasa kavramı açıklanırken; SBS 3. Grupta hiçbir öğrenci ülkeye ait kanun kodunu kullanmamıştır. SBS 1. ve 2. Gruptaki öğrencilerin tamamı yasa kavramını kodların hepsini kullanarak açıklamıştır. Yasa kavramı açıklanırken, şehirdeki öğrencilerin kodları daha iyi kullandıkları belirlenmiştir.

Tablo 29. Birey Kavramına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin SBS Puan Gruplarına ve Şehir/Köy Durumuna Göre Değişimi

	Kodlar	SBS 1. Grup	SBS 2. Grup	SBS 3. Grup	Şehir	Köy
Birey	İnsan/fert	6	3	5	9	5
	toplumu oluşturan bireyler	1	2	4	2	5
	kendi kendine karar verebilecek kişi	1	0	0	1	0
	hak ve özgürlüklere sahip kişi	1	2	0	0	3

Tablo 29’da; SBS 1. Grupta bulunan öğrenciler birey kavramını açıklarken kodların hepsini kullanmıştır. SBS 2. ve 3. Gruptan hiçbir öğrenci kendi kendine karar verebilme kodunu kullanmamıştır ve SBS 3. Grupta hiçbir öğrenci birey kavramını açıklarken, hak ve özgürlüklere sahip kişi kodunu kullanmamıştır. Birey kavramının açıklanmasında şehir-köy ilişkisini bakıldığında; şehirdeki ve köydeki öğrencilerin kodları aynı derecede kullandıkları belirlenmiştir.

Tablo 30. Sivil Toplum Örgütü Kavramına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin SBS Puan Gruplarına ve Şehir/Köy Durumuna Göre Değişimi

	Kodlar	SBS 1. Grup	SBS 2. Grup	SBS 3. Grup	Şehir	Köy
Sivil Toplum Örgütü	üye	0	0	0	0	0
	gönüllülük	1	1	0	2	0
	sendika/vakıf/dernek	6	4	3	7	6
	toplum	2	2	1	4	1
	hizmet	1	1	0	1	1
	yardım	3	4	4	5	7

Tablo 30’da sivil toplum örgütü kavramı açıklanırken; SBS 1. ve 2. Grupta bulunan öğrenciler kodlardan sadece üye kodu hariç diğer kodların tamamını kullanmıştır. SBS 3. Grupta bulunan öğrencilerden ise hiçbiri üye ve hizmet kodunu kullanmamıştır. Sivil toplum örgütü kavramı açıklanırken, şehirdeki öğrencilerin kodları daha iyi kullandıkları belirlenmiştir.

Tablo 31. Kamuoyu Kavramına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin SBS Puan Gruplarına ve Şehir/Köy Durumuna Göre Değişimi

	Kodlar	SBS 1. Grup	SBS 2. Grup	SBS 3. Grup	Şehir	Köy
Kamuoyu	halk	4	5	2	5	6
	oy	2	3	1	3	3
	toplum	1	0	0	0	1
	dayanışma	1	0	0	1	0
	halkın düşüncesi	2	2	1	1	4

Kamuoyu kavramına ilişkin öğrenci görüşlerinin SBS puan grupları ile ilişkisi Tablo 31’de gösterilmektedir. SBS 1. Grupta bulunan öğrenciler kodların tamamını kullanarak açıklamışlardır. SBS 2. ve 3. Grupta ise hiçbir öğrenci toplum ve dayanışma kodunu kullanarak açıklamamıştır. Kamuoyu kavramı açıklanırken, köydeki öğrencilerin kodları daha iyi kullandıkları belirlenmiştir.

Tablo 32. Vatandaş Kavramına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin SBS Puan Gruplarına ve Şehir/Köy Durumuna Göre Değişimi

	Kodlar	SBS 1. Grup	SBS 2. Grup	SBS 3. Grup	Şehir	Köy
Vatandaş	ülke	1	2	0	1	2
	devlet	2	3	0	4	1
	vatandaşlık bağı	6	3	3	5	7
	hak	1	3	0	1	3
	ödev	2	3	0	1	4

Tablo 32’de vatandaş kavramı; SBS 1. ve 2. Grupta bulunan öğrenciler kodların hepsini kullanarak açıklamıştır. SBS 3. Grupta bulunan öğrencilerden hiçbiri ülke, devlet, hak ve ödev kodlarını kullanmamıştır. Vatandaş kavramı açıklanırken, köydeki öğrencilerin kodları daha iyi kullandıkları belirlenmiştir.

Tablo 33. Meşrutiyet Kavramına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin SBS Puan Gruplarına ve Şehir/Köy Durumuna Göre Değişimi

	Kodlar	SBS 1. Grup	SBS 2. Grup	SBS 3. Grup	Şehir	Köy
Meşrutiyet	padişah/hükümdar	6	6	1	6	7
	halkoyu/seçim	0	1	0	1	0
	parlamento/meclis	1	0	0	1	0
	Kanun-i Esasi	1	0	0	1	0

Tablo 33’de meşrutiyet kavramı açıklanırken; SBS 1. ve 3. Grupta halkoyu/seçim kodunu, SBS 2. ve 3. Grupta da parlamento/meclis ve Kanun-i Esasi kodları öğrenciler kullanmamışlardır. Meşrutiyet kavramı açıklanırken, şehirdeki öğrencilerin kodları daha iyi kullandıkları belirlenmiştir.

Tablo 34. Egemenlik Kavramına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin SBS Puan Gruplarına ve Şehir/Köy Durumuna Göre Değişimi

	Kodlar	SBS 1. Grup	SBS 2. Grup	SBS 3. Grup	Şehir	Köy
Egemenlik	cumhuriyet	3	2	1	1	5
	devletin üstünlüğü/bağımsızlık	5	3	1	6	3
	TC	1	0	0	1	0
	milletin egemenliği/üstünlüğü	5	5	5	6	9

Tablo 34’de egemenlik kavramını; SBS 1. grupta bulunan öğrenciler kodların tamamını kullanarak açıklamıştır. SBS 2. ve 3. Grupta ise, TC kodu kullanılmamıştır. Egemenlik kavramı açıklanırken, köydeki öğrencilerin kodları daha iyi kullandıkları belirlenmiştir.

Tablo 35. Laiklik Kavramına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin SBS Puan Gruplarına ve Şehir/Köy Durumuna Göre Değişimi

	Kodlar	SBS 1. Grup	SBS 2. Grup	SBS 3. Grup	Şehir	Köy
Laiklik	din ve devlet işlerinin ayrılması	2	5	1	4	4
	din/vicdan/düşünce	5	5	0	4	6
	TC	0	0	0	0	0
	Atatürk İlkeleri	0	3	1	3	1
	Hürriyet	3	0	0	1	2

Tablo 35’de laiklik kavramı açıklanırken; SBS 1. Gruptan TC ve Atatürk İlkeleri kodlarını, SBS 2. Gruptan TC ve hürriyet kodlarını, SBS 3. grupta ise din/vicdan/düşünce, TC ve hürriyet kodlarını hiçbir öğrenci kullanmamıştır. Laiklik kavramı açıklanırken, şehirdeki ve köydeki öğrencilerin kodları iyi kullandıkları belirlenmiştir.

Tablo 36. Katılım Kavramına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin SBS Puan Gruplarına ve Şehir/Köy Durumuna Göre Değişimi

	Kodlar	SBS 1. Grup	SBS 2. Grup	SBS 3. Grup	Şehir	Köy
Katılım	iletişim	0	2	2	1	3
	ortak davranış	4	2	2	3	5
	toplum	1	2	0	3	0
	oy verme	0	2	0	2	0
	sosyal etkinlik	5	4	1	5	5

Tablo 36’da katılım kavramı açıklanırken; SBS 1. Grupta iletişim ve oy verme kodları, SBS 3. Grupta ise toplum ve oy verme kodları hiçbir öğrenci tarafından kullanılmamıştır. Katılım kavramı açıklanırken, şehirdeki öğrencilerin kodları daha iyi kullandıkları belirlenmiştir.

Tablo 37. Yasama Kavramına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin SBS Puan Gruplarına ve Şehir/Köy Durumuna Göre Değişimi

	Kodlar	SBS 1. Grup	SBS 2. Grup	SBS 3. Grup	Şehir	Köy
Yasama	kuvvetler ayrılığı	1	0	0	1	0
	kanun yapma	5	5	1	5	6
	kanun değiştirme	0	0	0	0	0
	kanun kaldırma	0	0	0	0	0
	TBMM	4	5	6	7	8

Tablo 37’de yasama kavramı açıklanırken; SBS 1. Grupta kanun değiştirme ve kanun kaldırma kodları, SBS 2. ve 3. Grupta ise kuvvetler ayrılığı, kanun değiştirme ve kanun kaldırma kodları hiçbir öğrenci tarafından kullanılmamıştır. Yasama kavramı açıklanırken, şehirdeki ve köydeki öğrencilerin kodları aynı oranda kullandıkları belirlenmiştir.

Tablo 38. Yürütme Kavramına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin SBS Puan Gruplarına ve Şehir/Köy Durumuna Göre Değişimi

	Kodlar	SBS 1. Grup	SBS 2. Grup	SBS 3. Grup	Şehir	Köy
Yürütme	yürürlüğe girdirme/uygulama	4	3	2	4	5
	bakanlar kurulu	5	4	4	6	7
	cumhurbaşkanı	3	4	4	6	5
	kuvvetler ayrılığı	1	0	0	1	0

Tablo 38’de yürütme kavramı açıklanırken; SBS 1. Grupta kodların tamamı kullanılmıştır. SBS 2. ve 3. Grupta hiçbir öğrenci kuvvetler ayrılığı kodunu kullanmamıştır. Yürütme kavramı açıklanırken, şehirdeki ve köydeki öğrencilerin kodları hemen hemen aynı oranda kullandıkları belirlenmiştir.

Tablo 39. Yargı Kavramına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin SBS Puan Gruplarına ve Şehir/Köy Durumuna Göre Değişimi

	Kodlar	SBS 1. Grup	SBS 2. Grup	SBS 3. Grup	Şehir	Köy
Yargı	kanun	2	3	1	3	3
	hukuk	1	0	0	1	0
	hüküm	1	2	0	2	1
	TC	1	0	0	1	0
	bağımsız mahkemeler	5	4	5	7	7
	kuvvetler ayrılığı	1	0	0	1	0

Tablo 39’da yargı kavramı açıklanırken; SBS 1. Grupta kodların tamamı kullanılmıştır. SBS 2. ve 3. Grupta hukuk, TC, kuvvetler ayrılığı ve SBS 3. Grupta hüküm kodları kullanılmamıştır. Yargı kavramı açıklanırken, şehirdeki öğrencilerin kodları daha iyi kullandıkları belirlenmiştir.

3.2.3. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın dördüncü alt problemi ise, “öğrencilerin demokrasi konusunda kavram yanlışları nelerdir?” sorusudur. Bu bölümde öğrencilerin hangi kavramlarda yanlışlığa düştükleri ve SBS puan gruplarının şehir/köy durumuna göre değişimleri tespit edilmiştir. Öğrencilerin yanlışlığa düştükleri kavramları hangi kelime ve cümlelerle ifade ettikleri tablolar içerisinde gösterilmiştir.

Tablo 40. Yanlışlığa Düşülen Kavramların SBS Puan Gruplarına ve Şehir/Köy Durumuna Göre Değişimi

Kavram	SBS 1. Grup	SBS 2. Grup	SBS 3. Grup	Şehir	Köy
Yurttaşlık	1			1	
Cumhuriyet	1			1	
Hoşgörü		2	3	4	1
Kamuoyu	1		1	2	
Egemenlik			1	1	

Yanlışlığa düşülen kavramların SBS puan gruplarına ve şehir/köy durumuna göre değişimi Tablo 40’da verilmiştir. Öğrencilerin SBS 1. Gruptan üç, SBS 2. Gruptan iki, SBS 3. Gruptan ise beş kavramda yanlışlığa düştükleri belirlenmiştir. Tabloda da görüldüğü gibi, yanlışlığa düşülen kavramlar; yurttaşlık, cumhuriyet, hoşgörü, kamuoyu ve egemenliktir. Bu kavramlar içinde ise öğrencilerin, en çok hoşgörü ve kamuoyu kavramında yanlışlığa düştükleri belirlenmiştir. Hoşgörü kavramında SBS 2. ve 3. Gruptan beş öğrenci, kamuoyu kavramında ise SBS 1. ve 3. Gruptan iki öğrencinin yanlışlığa düştüğü görülmüştür. En çok yanlışlığa düşen öğrencilerin şehirde ikamet eden öğrenciler olduğu belirlenmiştir.

Kavramları anlamından çok daha farklı bir şekilde tanımlayan öğrencilerin kavram yanlışlığına düştüğü kabul edilmiştir. Yanlışlığa düşülen bu kavramların öğrenciler tarafından nasıl ifade edildiği Tablo 41’de gösterilmiştir.

Tablo 41. Kavram Yanılgıları ve Yanılgı Tanımları

Kavram	Kodlar	SBS 1. Grup	SBS 2. Grup	SBS 3. Grup	Şehir	Köy
Yurttaşlık	Milliyetçilik/halkçılık	1			1	
Cumhuriyet	Toplumun üzerinde yaşadığı toprak parçası	1			1	
Hoşgörü	Bir sorunu görmemezlikten gelmek/olmamış gibi görmek		1		1	
	Alçak gönüllük/sıcakkanlılık		1		1	
	İnsanın yüzüne karşı başka, arkasından başka davranmak			1	1	
	İnsanı güldürebilen/anneniz bir şey aldığı anda sevindirebilen			1	1	
	Sevinçli olmak			1		1
Kamuoyu	TBMM’de alınan oylar	1			1	
	İnsanların kendi kendilerini yönetmesi			1	1	
Egemenlik	Laik olmak			1	1	

Tablo 41’de görüldüğü gibi:

Yurttaşlık kavramında; SBS 1. Gruptaki öğrencilerden şehirdeki bir öğrencinin kavram yanılgısına düştüğü belirlenmiştir. Öğrenci yurttaşlık kavramını: *“Yurttaşlık milliyetçilik, halkçılık gibi bir kavramdır.”* olarak açıklamıştır.

Cumhuriyet kavramında; SBS 1. Gruptaki öğrencilerden şehirdeki bir öğrencinin kavram yanılgısına düştüğü belirlenmiştir. Öğrenci cumhuriyet kavramını: *“Bir toplumun üzerinde yaşadığı toprak parçası.”* olarak açıklamıştır.

Hoşgörü kavramında ise; SBS 2. Grup şehirdeki iki öğrencinin kavram yanılgısına düştükleri belirlenmiştir. Bu öğrencilerden birincisi hoşgörü kavramını: *“Karşımızdaki bir sorunu görmemezlikten gelip, olmamış gibi görmek.”* olarak açıklaması, ikincisinin ise kavramı: *“Hoşgörü, alçakgönüllülük, sıcakkanlılık demektir.”* olarak açıklaması öğrencilerin kavram yanılgısına düştüklerini göstermiştir. SBS 3. Grup şehirden iki, köyden ise bir öğrencide kavram yanılgısı belirlenmiştir. Şehirdeki öğrencilerden birincisinin hoşgörü kavramını: *“Hoşgörü, bir insanın yüzüne karşı hoşgörülü davranmaktır. Fakat arkalarından farklı davranılır. Bize ayrı başkalarına ayrı davranılır.”* olarak açıklarken ikinci öğrenci: *“Hoşgörü, bizi güldürebilen şeydir. Anneniz bir şey aldığı anda sevinmektir.”* şeklinde

açıklamıştır. Köydeki öğrenci ise hoşgörü kavramını: “*Hoşgörü, sevinçli olmaktır.*” olarak açıklamıştır. Hoşgörü kavramını asıl tanımından çok farklı olarak açıklayan bu öğrencilerin kavram yanılığına düştükleri görülmüştür.

Kamuoyu kavramında; SBS 1. Grup şehirden bir öğrencide kavram yanılığı tespit edilmiştir. Öğrenci kamuoyu kavramını: “*Kamuoyu, TBMM’de alınan oylardır.*” olarak açıklamıştır. SBS 3. Grup şehirden bir öğrencide kavram yanılığında düşmüştür. Öğrenci kamuoyunu: “*Kamuoyu, insanların kendi kendilerini yönetmesi demektir.*” olarak açıklamıştır.

Egemenlik kavramına bakıldığında; SBS 3. Grup şehirden bir öğrencinin kavram yanılığında düştüğü belirlenmiştir. Öğrenci egemenliği: “*Egemenlik, laik olmak demektir.*” olarak açıklamıştır.

Öğrencilerin görüşleri sonucunda ortaya çıkan kavram yanılıklarına ve Tablo 41’e bakıldığında; en çok yanılığa düşülen kavramların hoşgörü ile kamuoyu kavramları olduğu ve şehirdeki öğrencilerin kavram yanılığında daha çok düştükleri belirlenmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç

Bu tez çalışmasında, ilköğretim 7.sınıf öğrencilerinin demokrasi konusundaki bazı kavramlara ilişkin görüşleri ve yanlışları tespit edilmiştir. Bu amaçla öğrencilerine görüşme formu uygulanmıştır. Görüşme formu Aksaray merkez Hacı Cevriye Ünsal İÖO ve Aksaray Gücünkaya Köyü İÖO'nda 2009–2010 eğitim öğretim bahar yarıyılında öğrenim gören 7. sınıf öğrencilerine uygulanmıştır. Bu tez çalışmasından elde edilen sonuçlar aşağıda maddeler halinde verilmiştir.

1. Öğrenciler toplamda seçilen yirmi kavrama cevap vermişlerdir. Bu kavramlardan devlet, bağımsızlık, eşitlik, yasa, birey, katılım, yasama, yürütme ve yargı kavramları, katılımcılar tarafından tam olarak açıklanmıştır.
2. Katılımcılardan bazıları demokrasi, cumhuriyet, milli egemenlik, sivil toplum örgütü, kamuoyu, meşrutiyet ve laiklik kavramlarını açıklayamamıştır.
3. Katılımcılardan bazıları ise kavram yanlışlığına düşmüştür. Yanılığa düşülen bu kavramlar hoşgörü, egemenlik, yurttaşlık, cumhuriyet ve kamuoyudur.
4. Yanılığa en çok düşülen kavramların hoşgörü ve kamuoyu olduğu belirlenmiştir.
5. Kavram yanlışlığına en çok şehirdeki öğrencilerin düştüğü belirlenmiştir.
6. SBS 1. Grupta bulunan öğrencilerin 15 kavramı açıkladığı, 2 kavramı açıklayamadığı ve 3 kavramda ise yanılığa düştükleri belirlenmiştir.
7. SBS 2. Grupta bulunan öğrencilerin 15 kavramı açıkladığı, 4 kavramı açıklayamadığı ve 1 kavramda ise yanılığa düştükleri belirlenmiştir.
8. SBS 3. Grupta bulunan öğrencilerin 10 kavramı açıkladığı, 7 kavramı açıklayamadığı ve 3 kavramda ise yanılığa düştükleri belirlenmiştir.
9. Öğrencilerin SBS puanları düştükçe kavramları ifade edebildikleri kod sayılarının da düştüğü belirlenmiştir.

10. Kavramların en çok SBS 3. Grup şehirdeki öğrenciler tarafından açıklanamadığı belirlenmiştir.
11. İki okul öğrencileri arasındaki demografik özellikler karşılaştırıldığında; şehirdeki öğrencilerin köydeki öğrencilere göre sosyo-kültürel düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Buna rağmen şehirdeki öğrenci grubunun daha fazla kavram yanlışlığına düştüğü belirlenmiştir. Bu sonuca göre, aşağıdaki durumlardan birinin veya birkaçının olduğu söylenebilir:
- i.) Öğrenciler Sosyal Bilgiler dersine karşı yeterince ilgi duymamaktadır ve bu yüzden kavramları yeterince öğrenememişlerdir.
 - ii.) Kavramları okul öncesinden (aile ve çevre, vb.) yanlış öğrenmişler ve bu yanlış öğretiyi hala düzeltememişlerdir.
 - iii.) Öğretmenlerin sosyal bilgiler dersinde kavramları öğretme yöntemi ve tutumları, bütün öğrenciler üzerinde başarılı olmamıştır.

Öneriler

1. Bu tez çalışmasında kavram yanılgısını belirlemede kişisel bilgi formu ve görüşme formu uygulanmıştır. Ancak öğretmenin tutumu ve derste uyguladığı öğretim yönteminin kavram öğrenilmesinde nasıl bir etkisi olduğu araştırılmamıştır. Bundan sonraki çalışmalarda bu etkide göz önüne alınabilir.
2. Sonraki çalışmalarda, sosyal bilgiler dersi verilmeden önce öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyleri ölçülmeli ve ders verildikten sonra, kavramların nasıl bir değişime uğradığı belirlenmelidir.
3. Bu çalışmada, SBS puanına göre belirlenen öğrenciler 3'erli gruplardan oluşturulmuştur ve toplamda 18 öğrenciye form uygulanmıştır. Sonraki çalışmalarda, öğrenci grupları ve sayıları artırılarak daha ayrıntılı ve kapsamlı bir çalışma yapılabilir.

KAYNAKLAR

- ACAR Ö., A. Akbaş, O. Aslan, C. Bayram, N. Bolay, S.H. Bolay, O. Ceyhan, A. Çelen, B. Çumragil, R. Demirci, A. Doğan (1985), *Yeni Türk Ansiklopedisi*, Ötüken Yayınları, İstanbul, c: II, III, IV, VI, XII, s: 623, 857, 1185, 1548, 2046, 2047, 4599, 4717, 4722, 4723, 4843.
- ACUN İ., AKENGİN H., ATA B., BAYSAL N., DEMİRCİOĞLU İ., DOĞANAY A., GÜLTEKİN M., KARAPINAR Y., YANPAR T., YAŞAR Ş., YEL S., YILMAZ K. (2009), Sosyal Bilgiler Öğretimi Demokratik Vatandaşlık Eğitimi, Ed: Cemil Öztürk, Ankara: Pegem Akademi.
- ALTUN A., DOĞAN Y., UZUN E. (2009), İlköğretim Sosyal Bilgiler 6 Öğretmen Kılavuz Kitabı, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- AYVACI H., Y. Devecioğlu (2009), “İlköğretim Öğrencilerinin İş-Güç-Enerji Konusunda Sahip Oldukları Yanlış Anlamalar”, *First International Congress of Educational Research*, Educational Research Association Turkey: 1-3 May Çanakkale, s: 2-3.
- BÜYÜKKARAGÖZ S., KESİCİ Ş., YILMAZ A. (1995), Yükseköğretim Programları ve Demokratik Tutumlar, Ankara: TDV Yayınları.
- BÜYÜKKARAGÖZ, Savaş (1999), Genel Öğretim Metodları (10. Baskı), Ankara: Beta Yayınları.
- BÜYÜM, Nazar (1986), *AnaBritannica*, Ed: Goetz, P. W., Kağıtçıbaşı, Ç., Wago, A., Tekeli, İ., Yalman, N., Ana Yayıncılık, c XII: 475.
- DEMİRBOLAT, Ayşe (1999), “Demokrasi ve Demokratik Eğitim”, *Eğitim Yönetimi*, Sayı 18: 144.
- DİLAVER H., ÖZDEMİR Ç., SAFRAN M., YAZICI H., YEL S., AKBAŞ O., AKDAĞ H., ALTUN A., ATA B., ÇALIŞKAN H. (2008), Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi, Ed: Bayram Tay, Adem Öcal, Ankara: Pegem Akademi.
- DOĞAN, İsmail (2004), Modern Toplumda Vatandaşlık, Demokrasi ve İnsan Hakları (5. Baskı), Ankara: Pegem AYayınları.

- DOĞAN, İsmail (2004), Toplum ve Eğitim Sorunları Üzerinde Felsefi ve Sosyolojik Tahliller, Ankara: Pegem AYayınları.
- DOĞANAY, Ahmet (2003), Sosyal Bilgiler ve Hayat Bilgisi Öğretimi, Ed: Cemil Öztürk, Dilek Dursun, Ankara: Pegem A Yayınları.
- DOĞAR A., Ç. Başbüyük (2005), “İlköğretim ve Ortaöğretim Öğrencilerinin Hava ve İklim Olaylarını Anlama Düzeyleri”, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, Sayı 13 (2): 384.
- DÜNDAR H., N. Aksoy (2010), “Kavram Analizi Stratejisinin Öğrencilerin Kavram Öğrenme Başarısı ve Hayat Bilgisi Dersine İlişkin Tutumlarına Etkisi”, *Akademik Bakış Dergisi*, Sayı 21: 2-3.
- ERDEN, Münire (1998), Öğretmenlik Mesleğine Giriş, İstanbul: Alkım Yayınları.
- EREN H., GÖZAYDIN N., PARLATIR İ., TEKİN T., ZÜLFİKAR H. (1988) Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu TDK Türkçe Sözlük 1-2, TTK, Ankara.
- GÖK D., AKANDERE O., SÖNMEZ , SEMİZ Y. (t.y), Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi (3.Baskı), Konya: SÜ Vakfı Yayınları.
- GÜNEŞ, Bilal (2006) Bilimsel Hatalar ve Kavram Yanılgıları Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu, Ed: Yağbasan, R., Güneş B., Ankara: Gazi Kitabevi.
- KARAKÖSE, Hasan (2004), Siyasal Düşünce Tarihi, Ankara: Nobel Yayınları.
- KARASAR, Niyazi (1979), “Bireysel ve Toplumsal Gerginliğin Giderilmesinde Problem Çözme Alışkanlığı”, *Çağdaş Eğitim Yayınları*, Sayı 39: 15–20.
- MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu(6–7), (çevrimiçi), <http://ttkb.meb.gov.tr> (17.04.2010).
- POLAT M. M., KAYA N., KOYUNCU M., ÖZCAN A. (2009), İlköğretim Sosyal Bilgiler 7 Öğretmen Kılavuz Kitabı (3.Baskı), Ankara: Devlet Kitapları.
- Resmi Gazete,14574, 24.06.1973.
- SAFRAN M., ATA B., KÖKSAL H., CAN S., IŞIK H., PURTUL İ., KAYA K., GÖKÇE M., ÖZÜR N., KARDAŞ S., ARIDİL Ş., SERDAR B., ULUTAŞ S. (2006) İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 6. Sınıf Öğretim Programı ve Kılavuzu, Ankara: MEB TTKB.

ŞANLI, Süleyman (2007), “Sosyolojik Açıdan Sosyal Bilgiler Ders Kitapları ve Sosyalleştirme Rollerini”, *Yüksek Lisans Tezi*, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

TC Anayasası (1982).

TEKEREK M., KAYA N., ALIÇ M. (2006), Sosyal Bilgiler Ders Kitabı 5, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı, Devlet Kitapları.

TEKEREK M., KAYA N., ALIÇ M. (2006), Sosyal Bilgiler Ders Kitabı 4, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı, Devlet Kitapları.

ÜLGEN, Gülten (2004), Kavram Geliştirme, Kuram ve Uygulamalar, Ankara: Nobel Yayınları.

www.wikipedia.org, (31.08.2010).

YAKIŞAN M., M. Selvi, N. Yürük (2007), “Biyoloji Öğretmen Adaylarının Tohumlu Bitkiler Hakkındaki Alternatif Kavramları”, *Türk Fen Eğitimi Dergisi*, Sayı 4(1): 60-61.

YAZICI, Nuri (1993), TC İnkılap Tarihi (5. Baskı), Konya: Damla Matbaacılık.

YEL, Selma (2006), Kavram Geliştirme ve Öğretimi, Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi, Ed: Cemil Öztürk, Ankara: PegemA Yayınları.

YILDIRIM A., ŞİMŞEK H. (2004), Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (4. Baskı), Ankara: Seçkin Yayınları.

YILMAZ, Durmuş (2000), Üniversiteler İçin Vatandaşlık Bilgisi, Konya: Çizgi Kitabevi.

ZAPÇI, Filiz (2005), Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi 8, İstanbul: Doğan Yayıncılık.

EKLER

Ek 1: Eğitim Sistemimizde Yapılan Çalışmalara Rehberlik Eden, Birer Dayanak Niteliği Taşıyan On Dört Temel İlke, 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 4–17. Maddelerinde Aşağıdaki Şekilde Sıralanmıştır:*

Genellik ve Eşitlik:

Madde 4 - Eğitim kurumları dil, ırk, cinsiyet ve din ayırımı gözetilmeksizin herkese açıktır. Eğitimde hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz.

Ferdin ve Toplumun İhtiyaçları:

Madde 5 - Milli eğitim hizmeti, Türk vatandaşlarının istek ve kabiliyetleri ile Türk toplumunun ihtiyaçlarına göre düzenlenir.

Yöneltme:

Madde 6 - Fertler, eğitimleri süresince, ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda çeşitli programlara veya okullara yöneltilerek yetiştirilirler.

Milli eğitim sistemi, her bakımdan, bu yöneltmeyi gerçekleştirecek biçimde düzenlenir. Bu amaçla, orta öğretim kurumlarına, eğitim programlarının hedeflerine uygun düşecek şekilde hazırlık sınıfları konulabilir.

Yöneltmede ve başarının ölçülmesinde rehberlik hizmetlerinden ve objektif ölçme ve değerlendirme metotlarından yararlanılır.

Eğitim Hakkı:

Madde 7 - İlköğretim görmek her Türk vatandaşının hakkıdır. İlköğretim kurumlarından sonraki eğitim kurumlarından vatandaşlar ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde yararlanırlar.

Fırsat ve İmkân Eşitliği:

Madde 8 - Eğitimde kadın, erkek herkese fırsat ve imkân eşitliği sağlanır. Maddi imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin en yüksek eğitim kademelerine kadar öğrenim görmelerini sağlamak amacıyla parasız yatılılık, burs, kredi ve başka yollarla gerekli yardımlar yapılır. Özel eğitime ve korunmaya muhtaç çocukları yetiştirmek için özel tedbirler alınır.

* 14574 sayılı Resmi Gazete, 24.06.1973.

Ek 1. Devam

Sürekliлик:

Madde 9 - Fertlerin genel ve mesleki eğitimlerinin hayat boyunca devam etmesi esastır. Gençlerin eğitimi yanında, hayata ve iş alanlarına olumlu bir şekilde uymalarına yardımcı olmak üzere, yetişkinlerin sürekli eğitimini sağlamak için gerekli tedbirleri almak da bir eğitim görevidir.

Atatürk İnkılâp ve İlkeleri ve Atatürk Milliyetçiliği:

Madde 10 - Eğitim sistemimizin her derece ve türü ile ilgili ders programlarının hazırlanıp uygulanmasında ve her türlü eğitim faaliyetlerinde Atatürk İnkılâp ve İlkeleri ve Anayasada ifadesini bulmuş olan Atatürk milliyetçiliği temel olarak alınır. Milli ahlak ve milli kültürün bozulup yozlaşmadan kendimize has şekli ile evrensel kültür içinde korunup geliştirilmesine ve öğretilmesine önem verilir.

Milli birlik ve bütünlüğün temel unsurlarından biri olarak Türk dilinin, eğitimin her kademesinde, özellikleri bozulmadan ve aşırılığa kaçılmadan öğretilmesine önem verilir; çağdaş eğitim ve bilim dili halinde zenginleşmesine çalışılır ve bu maksatla Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu ile işbirliği yapılarak Mili Eğitim Bakanlığı'nca gereken tedbirler alınır.

Demokrasi Eğitimi:

Madde 11 - Güçlü ve istikrarlı, hür ve demokratik bir toplum düzeninin gerçekleşmesi ve devamı için yurttaşların sahip olmaları gereken demokrasi bilincinin, yurt yönetimine ait bilgi, anlayış ve davranışlarla sorumluluk duygusunun ve manevi değerlere saygının, her türlü eğitim çalışmalarında öğrencilere kazandırılıp geliştirilmesine çalışılır; ancak, eğitim kurumlarında Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine aykırı siyasi ve ideolojik telkinler yapılmasına ve bu nitelikteki günlük siyasi olay ve tartışmalara karışılmasına hiçbir şekilde meydan verilmez.

Laiklik:

Madde 12 - Türk milli eğitiminde laiklik esastır. Din kültürü ve ahlak öğretimi ilköğretim okulları ile lise ve dengi okullarda okutulan zorunlu dersler arasında yer alır.

Ek 1. Devam

Bilimsellik:

Madde 13 - Her derece ve türdeki ders programları ve eğitim metotlarıyla ders araç ve gereçleri, bilimsel ve teknolojik esaslara ve yeniliklere, çevre ve ülke ihtiyaçlarına göre sürekli olarak geliştirilir.

Eğitimde verimliliğin artırılması ve sürekli olarak gelişme ve yenileşmenin sağlanması bilimsel araştırma ve değerlendirmelere dayalı olarak yapılır.

Bilgi ve teknoloji üretmek ve kültürümüzü geliştirmekle görevli eğitim kurumları gereken donatılıp güçlendirilir; bu yöndeki çalışmalar maddi ve manevi bakımından teşvik edilir ve desteklenir.

Planlılık:

Madde 14 - Milli eğitimin gelişmesi iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınma hedeflerine uygun olarak eğitim insan gücü istihdam ilişkileri dikkate alınmak suretiyle, sanayileşme ve tarımda modernleşmede gerekli teknolojik gelişmeyi sağlayacak mesleki ve teknik eğitime ağırlık verecek biçimde planlanır ve gerçekleştirilir.

Ek 2: Uzman Görüşleri Formunun Bir Örneği “6. ve 7. Sınıf Kavramları”:

6. Sınıf “Demokrasinin Serüveni Ünitesi” Konuları ve Kavramları

Ünite	Konu	Kavramlar
Demokrasinin Serüveni	1. Demokrasi Yolunda Az Gittik Uz Gittik	Teokrazi, monarşi, oligarşi, egemenlik, yönetim
	2. Demokratik Toplum Oluşuyor	Milli egemenlik, seçim, hoşgörü, demokrasi, eşitlik, özgürlük, paylaşım
	3. Başlangıçından Günümüze Demokrasi Yolculuğumuz	Soysal katılım, yurttaşlık, demokrasi, eşitlik, anayasa, özgürlük
	4. Mumu Söndür Kitabı Aç; Çünkü Kitap Altına da Işık Verir	
	5. Temel İnsan Haklarımızı Tanıyalım	Yasa, birey, anayasa, devlet, eşitlik
	6. Geçmişten Bugüne Belgelerle İnsan Hakları	Özgürlük, birey, anayasa, devlet, bildirge, bağımsızlık
	7. Her zaman Türk Kadınıyla Birlikteyiz	Cumhuriyet, bağımsızlık, saltanat, monarşi, seçim, demokrasi
	8. Değerlerimize Sahip Çıkıyoruz	
	9. Ünitimizi Değerlendirelim	

Size göre, aşağıdaki kavramlardan hangileri öğrenci için öncelikli olarak öğrenilmesi gereken en önemli 10 kavramdır.

Teokrazi	Paylaşım
Monarşi	Soysal Katılım
Oligarşi	× Yurttaşlık
Egemenlik	× Anayasa
× Yönetim	× Yasa
× Milli Egemenlik	× Birey
Seçim	× Devlet
× Hoşgörü	Bildirge
× Demokrasi	× Bağımsızlık
Eşitlik	Cumhuriyet
Özgürlük	Saltanat

Ünvanı, Adı-Soyadı:

İmza:

Ek 2. Devam

7. Sınıf “Yaşayan Demokrasi Ünitesi” Konuları ve Kavramları

Ünite	Konu	Kavramlar
Yaşayan Demokrasi	1. Kurultaydan Meclise	Kut, kurum, meşrutiyet, milli egemenlik, monarşi, oligarşi, saltanat, cumhuriyet, demokrasi, egemenlik, kurultay
	2. Cumhuriyetin Bekçilerine	Anayasa, laiklik
	3.Yönetimin Özü	Yargı, yasama, yürütme
	4.Çevre Yasası, Hükümetlerin Tasası	Bildirge, kamuoyu, medya, sivil toplum kuruluşu, sözleşme, vatandaş, yasa
	5. İzci Daima Hazırdır	Grup, katılım, kurum
	6. Ünitimizi Değerlendirelim	

Size göre, aşağıdaki kavramlardan hangileri öğrenci için öncelikli olarak öğrenilmesi gereken en önemli 10 kavramdır.

Kut	☒ Yargı
Kurum	☐ Yasama
☒ Meşrutiyet	☐ Yürütme
☒ Milli Egemenlik	☒ Bildirge
Monarşi	☐ Kamuoyu
Oligarşi	☐ Medya
☒ Saltanat	☒ Sivil Toplum Kuruluşu
☒ Cumhuriyet	☐ Sözleşme
Demokrasi	☒ Vatandaş
Egemenlik	☒ Yasa
Kurultay	☐ Grup
☒ Anayasa	☐ Katılım
Laiklik	☐ Kurum

Ünvanı, Adı-Soyadı:

İmza:

EK 3: Uzman Görüşlerine Göre Puanlama Tablosu:

KAVRAMLAR	UZMANLAR				TOPLAM
	1.	2.	3.	4.	
Teokrazi					
Monarşi					
Oligarşi					
Egemenlik		1	1	1	3 ✓
Yönetim		1			1
Milli Egemenlik	1	1	1	1	4 ✓
Seçim	1	1			2
Hoşgörü	1		1	1	3 ✓
Demokrasi	1	1	1	1	4 ✓
Eşitlik	1	1	1		3 ✓
Özgürlük	1		1		2
Paylaşım				1	1
Sosyal Katılım		1			1
Yurttaşlık	1	1	1	1	4 ✓
Anayasa			1	1	2
Birey	1		1	1	3 ✓
Devlet	1	1		1	3 ✓
Bağımsızlık		1	1	1	3 ✓
Cumhuriyet	1	1	1	1	4 ✓
Kut					
Kurum	1				1
Meşrutiyet	1	1	1	1	4 ✓
Saltanat		1		1	2
Yasama	1	1	1		3 ✓
Yürütme	1		1	1	3 ✓
Yargı	1		1	1	3 ✓
Bildirge				1	1
Kamuoyu	1	1	1		3 ✓
Medya					
Sivil Toplum Kuruluşu	1	1	1	1	4 ✓
Sözleşme					
Vatandaş		1	1	1	3 ✓
Yasa	1	1		1	3 ✓
Grup			1		1
Katılım	1	1		1	3 ✓
Laiklik	1	1	1		3 ✓

Ek 4: Görüşme Sürecinde Görüşme Formu Dışında Görüşmecinin Aldığı Notlardan Bir Örnek:

Görüşmeci : Türkiye'nin yönetim şekli nedir ?

Öğrenci : Türkiye'nin yönetim şekli cumhuriyettir.

Görüşmeci : Sence Türkiye bağımsız bir devlet midir ?

Öğrenci : Türkiye bağımsız bir devlettir.

Görüşmeci : Demokrasi ile hoşgörü arasında nasıl bir ilişki vardır ?

Öğrenci : İnsanlar kendi yöneticilerini kendileri seçebiliyor. Siyasi parti seçimlerinde herkesin kararlarına saygı gösterilir. Buda hoşgördür.

Görüşmeci : Türkiye Cumhuriyeti'nde eşitlik var mıdır ?

Öğrenci : Vardır. İnsanlar bağımsız mahkemelerde eşit şekilde yargılanıyor.

Görüşmeci : Yasalar herkese eşit mi uygulanıyor ?

Öğrenci : Bağımsız mahkemelerde herkesin eşit şekilde yargılanmasını yasaların eşitlik ile bağlantısına bağlıyorum.

Görüşmeci : Meşrutiyet'in cumhuriyet ile ilişkisi nedir ?

Öğrenci : Cumhuriyet yönetim şeklidir. Meclis vardır. I. ve II. Meşrutiyet ile padişahın etkileri azaltılmıştır.

Görüşmeci : Egemenlik ile Cumhuriyet arasında nasıl bir ilişki var ?

Öğrenci : İnsanların kendi kendini yönetmesi, insanların devletleri üzerinde hak talep etmesi.

Görüşmeci : Yasama - Yürütme - Yargı kimlere bağlıdır ?

Öğrenci : Yasama TBMM'ye, Yürütme Bakanlar Kuruluna, Yargı Bağımsız Mahkemelere.

Ek 5: Görüşme Formunun Bir Örneği:

GÖRÜŞME FORMU

Okul _____

Tarih ve Saat _____

GİRİŞ

Sevgili öğrenciler,

Aşağıdaki sizlere yönelmiş olduğum sorular, “İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin 6. ve 7. Sınıf Demokrasi Konusunda Geçen Bazı Kavramlara İlişkin Görüşleri ve Yanılgıları Nelerdir?” sorusuna yanıt aramak için yapılacak bir araştırmada kullanılmak üzere sorulmuştur. Sorular iki bölümden oluşmaktadır. 1. bölümde kendinize ait kişisel bilgilere, 2. bölüm ise araştırma sorusu kapsamında sizlerin cevaplayacağı sorulara yer verilmiştir.

Görüşme sürecinde söyleyeceklerinizin tümü gizlidir. Bu bilgileri araştırmacıların dışında herhangi bir kimsenin görmesi mümkün değildir. Görüşmeye katılıp katılmama sizin isteğinize bağlıdır. Sorulara **boş bırakmadan ve samimiyetle** vereceğiniz her cevap yapılacak bilimsel çalışmaya önemli bir katkı sağlayacaktır. Uygulama sırasında vermiş olduğunuz yanıtlar ve bu uygulamanın sonuçları hiçbir şekilde **notlarınızı etkilemeyecektir**. Bu görüşme formuna **ad ve soyadınız** yazılmayacaktır. Başlamadan önce bu söylediklerimle ilgili belirtmek istediğiniz bir düşünce ya da sormak istediğiniz bir soru var mı?

Yardımlarınız ve sağladığınız katkı için teşekkür ederim.
Elif Kaya

1. BÖLÜM

KİŞİSEL BİLGİLER

1) Cinsiyet : () Kız () Erkek

2) Babanızın öğrenim durumu nedir?

() Okuma-yazma bilmiyor

() Okur-yazar

() İlkokul mezunu

() Ortaokul mezunu

() Lise mezunu

() Yüksekokul/üniversite mezunu

() Lisansüstü (Yüksek lisans, doktora)

Ek 5. Devam

3) Annenizin öğrenim durumu nedir?

- Okuma-yazma bilmiyor
 Okur-yazar
 İlkokul mezunu
 Ortaokul mezunu
 Lise mezunu
 Yüksekokul/üniversite mezunu
 Lisansüstü (Yüksek lisans, doktora)

4) Babanızın mesleği nedir?

- İşçi Emekli
 Memur İşsiz
 Serbest meslek

5) Annenizin mesleği nedir?

- Ev Hanımı Emekli
 İşçi Memur
 Serbest meslek

6) Ders çalışırken aşağıdakilerden hangisini en çok kullanırsınız?

- Ders Kitabı İnternet

7) Evinizde rahat ders çalışabildiğiniz en fazla bir başka kardeşinizle paylaştığınız bir odanız var mı?

- Evet Hayır

8) Evinize gazete alınıyor mu?

- Hiç alınmıyor.
 Haftada bir kez alınıyor.
 Hergün alınıyor.
 Hergün değil, birkaç gün alınıyor.

9) Ailece veya arkadaşlarınızla tiyatroya/ sinemaya gider misiniz?

- Evet Hayır Bazen

10) Kitap okumaktan hoşlanır mısınız?

- Evet Hayır

Ek 5. Devam

II. BÖLÜM

- 1) **Demokrasi** ne demektir?
- 2) **Yurttaşlık** ne demektir?
- 3) **Cumhuriyet** kavramını açıkla mısınız?
- 4) **Devlet** ne demektir?
- 5) **Bağımsızlık** kavramını açıkla mısınız?
- 6) **Milli Egemenlik** ne demektir?
- 7) **Hoşgörü** kavramını açıkla mısınız?
- 8) **Eşitliği** nasıl açıklarsınız?
- 9) **Yasa** kavramını nasıl açıklarsınız?
- 10) **Birey** kavramını açıkla mısınız?

Ek 5. Devam

11) **Sivil Toplum Kuruluşu** ne demektir?

12) **Kamuoyu** ne demektir?

13) **Vatandaş** kavramını açıklar mısınız?

14) **Meşrutiyet** ne demektir?

15) **Egemenlik** kavramını açıklar mısınız?

16) **Laiklik** kavramını açıklar mısınız?

17) **Katılım** kavramını nasıl açıklarsınız?

18) **Yasama** kavramını açıklar mısınız?

19) **Yürütme** kavramını açıklar mısınız?

20) **Yargı** kavramını açıklar mısınız?

Ek 6: Görüşme Formunun Uygulanması İçin Aksaray İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nden Alınan İzin Yazısı:

T.C.
AKSARAY VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

13 EKİM 2010

Sayı :B.08.4.MEM.4.68.00.06-666/156
Konu :Tez Önerisi

20860

NİĞDE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

- İlgi :** a) 28/02/2007 tarih ve B.08.0.EGD.0.33.05.311.311/1084 sayılı Makam onayı ile yürürlüğe giren "Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul Ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma Ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin Ve Uygulama Yönergesi"
b) Niğde Üniversitesi Rektörlüğü Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı'nın 22/09/2010 tarih ve B.30.2. NĞÜ.0.72.00.00/1406 sayılı yazısı.

İlgi (b) yazı ile Üniversiteniz Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Elif KAYA, Yrd.Doç. Dr. Ayhan DOĞAN danışmanlığında yürütmekte olduğu "İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Demokrasi konusundaki Kavram Yanılgıları (Aksaray İli Örneği)" konulu tez ile ilgili olan anket çalışmasını, İlimizdeki Hacı Cevriye Ünsal İlköğretim Okulu ve Gücünkaya İlköğretim Okulunda uygulanması istenilmektedir.

Yapılması istenilen araştırma çalışmalarına ilişkin formlar İlgi (a) yönerge hükümleri doğrultusunda Müdürlüğümüz Araştırma Değerlendirme Komisyonu tarafından incelenmiş olup, söz konusu araştırmanın yapılmasına ilişkin Valilik Makamının 08/10/2010 tarih ve B.08.4.MEM.4. 68.00.03.666/1131-20405 sayılı oluru ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve araştırma sonunda ilgi (a) yönergenin 5. maddesinin (o) bendi gereği EK-1 formu ve araştırmanın iki örneğinin CD'ye kayıtlı olarak gönderilmesini rica ederim.

Yavuz GÜNER
Vali a.
Vali Yardımcısı V.

EKLER :
EK-1. Olur (1 Adet)
EK-2. Form (1 Adet)

İl Millî Eğitim Müdürlüğü Sofular Mahallesi
Hasas Caddesi No:1 68100 AKSARAY
Tel : 0 382 213 68 40, 212 00 12, 212 64 94
Faks : 0 382 213 68 14

Ek 7: Görüşme Formunun İkinci Bölümüne Öğrencilerinin Verdiği Cevapların Birer Örneği:

II. BÖLÜM

6. SINIF DEMOKRASI KONUSUNDA GEÇEN KAVRAMLAR

GÖRÜŞME SORULARI

1) **Demokrasi** ne demektir?

İnsanların kendi kendini yönettiği şekildedir.

2) **Yurttaşlık** ne demektir?

İnsanların bir devlette yaşadıklarındadır verilen ad olabilir.

3) **Cumhuriyet** kavramını açıklar mısınız?

İnsanların kendilerini yönetebilecekleri yetkileri seçebilecekleri yönetim şeklidir.

4) **Devlet** ne demektir?

Bir toprak bütünlüğü, dili, dini, ırkı olan ve belirli sınırları olan toprak bütünlüğü.

5) **Bağımsızlık** kavramını açıklar mısınız?

Başka bir kimsenin esareti altında olmadan özgürce

6) **Milli Egemenlik** ne demektir?

Yazaya bilmek
Bir ülkenin başka bir devletin himayesi altında olmamasıdır.

7) **Hoşgörü** kavramını açıklar mısınız?

Başka insanlara karşı dili, dini, ırkı ne olursa olsun o kişilere saygı göstermedir.

8) **Eşitliği** nasıl açıklarsınız?

İnsanların farklılıklarından ne olursa olsun birbirleri

9) **Yasa** kavramını nasıl açıklarsınız?

aynı kurallara sahip olmalarıdır, herkes aynı davranılması.

10) **Birey** kavramını açıklar mısınız?

İnsanların devletleri içinde rahat bir şekilde yaşayabilmesi için oluşturulan maddeler.

İnsanların kendisidir. Kendi kendine artık düşünebilecek kendi kararlarını verebilecektir.

Ek 7. Devam

7. SINIF DEMOKRASİ KONUSUNDA GEÇEN KAVRAMLAR

GÖRÜŞME SORULARI

- 1) **Sivil Toplum Kuruluşu** ne demektir?
Gönüllü insanların bir araya gelerek oluşan bir oluşumunu göstermek amacıyla kurulmuş kuruluştur.
- 2) **Kamuoyu** ne demektir?
Bir sorun karşısında insanların gösterdiği tepki.
- 3) **Vatandaş** kavramını açıkla mısınız?
Bir devlet içinde yaşayan bireylere vatandaş denir.
- 4) **Meşrutiyet** ne demektir?
Monarşi ile yönetilen devletlerde bir de meclisin olmasıdır.
- 5) **Egemenlik** kavramını açıkla mısınız?
Bir devletin bir yer üzerinde hâkimiyet kurmasıdır.
- 6) **Laiklik** kavramını açıkla mısınız?
Din ve devlet işlerinin karıştırmadan yürütülmesidir.
- 7) **Katılım** kavramını nasıl açıklarsınız?
Herkesin bir sorun karşısında görüşlerini bildirmesi.
- 8) **Yasama** kavramını açıkla mısınız?
Yasa koymaya denir.
- 9) **Yürütme** kavramını açıkla mısınız?
Kanunların yasaların o devlet içinde yürütülmesidir.
- 10) **Yargı** kavramını açıkla mısınız?
Yasalara uymayan kişilerin Bağımsız Mahkemeler tarafından cezalandırılmasıdır.

Ek 8: İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi:

İNSAN HAKLARI EVRENSEL BEYANNAMESİ*

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, Birleşmiş Milletler Genel Kurulunca 10 Aralık 1948 günü kabul edilmiştir.

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin Türkiye'de "Resmi Gazete ile yayımlanması ve yayımdan sonra okullarda ve diğer eğitim müesseslerinde okutulması ve yorumlanması", ayrıca "hakkında radyo ve gazetelerde münasip neşriyatta bulunması", Bakanlar Kurulunun 6 Nisan 1949 tarihli toplantısında 3/9119 sayı ile kararlaştırılmıştır.

Aşağıdaki metin, 27 Mayıs 1949 tarih ve 7217 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan resmi çeviridir."

Madde: 1

Bütün insanlar hür, haysiyet ve haklar bakımından eşit doğarlar. Akıl ve vicdana sahiptirler ve birbirlerine karşı kardeşlik zihniyeti ile hareket etmelidirler.

Madde: 2

1. Herkes, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasi veya diğer herhangi bir akide, milli veya içtimai mense, servet, doğuş veya herhangi diğer bir fark gözetilmeksizin işbu Beynamede ilan olunan tekmil haklardan ve bütün hürriyetlerden istifade edebilir.
2. Bundan başka, bağımsız memleket uyruğu olsun, vesayet altında bulunan, gayri muhtar veya sair bir egemenlik kayıtlamasına tabi ülke uyruğu olsun, bir şahıs hakkında, uyruğu bulunduğu memleket veya ülkenin siyasi, hukuki veya milletlerarası statüsü bakımından hiçbir ayrılık gözetilmeyecektir.

Madde: 3

Yasamak, hürriyet ve kişi emniyeti her ferdin hakkıdır.

Madde: 4

Hiç kimse kölelik veya kulluk altında bulundurulamaz; kölelik ve köle ticareti her türlü şekliyle yasaktır.

* Durmuş Yılmaz, a.g.e.: 189-195.

Ek 8. Devam

Madde: 5

Hiç kimse işkenceye, zalimane, gayri insanî, haysiyet kırıcı cezalara veya muamelelere tabi tutulamaz.

Madde: 6

Herkes her nerede olursa olsun hukuk kişiliğinin tanınması hakkını haizdir.

Madde: 7

Kanun önünde herkes eşittir ve farksız olarak kanunun eşit korumasından istifade hakkını haizdir. Herkesin iş bu Beyannameye aykırı her türlü ayırt edici muadeleye karşı ve böyle bir ayırt edici muamele için yapılacak her türlü kışkırtmaya karşı eşit korunma hakkı vardır.

Madde: 8

Her sahsın kendine anayasa veya kanun ile tanınan ana haklara aykırı muamelelere karşı fiilli netice verecek şekilde milli mahkemelere müracaat hakkı vardır.

Madde: 9

Hiç kimse keyfi olarak tutuklanamaz, alıkonulanamaz veya sürülemez.

Madde: 10

Herkes, haklarının, vecibelerinin veya kendisine karşı cezai mahiyette herhangi bir isnadın tespitinde, tam bir eşitlikle, davasının bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından adil bir şekilde ve açık olarak görülmesi hakkına sahiptir.

Madde: 11

1. Bir suç işlemekten sanık herkes, savunması için kendisine gerekli bütün tertibatın sağlanmış bulunduğu açık bir yargılama ile kanunen suçlu olduğu tespit edilmedikçe masum sayılır.

2. Hiç kimse islendikleri sırada milli veya milletlerarası hukuka göre suç teşkil etmeyen fiillerden veya ihmallerden ötürü mahkûm edilemez. Bunun gibi, suçun işlendiği sırada uygulanabilecek olan cezadan daha şiddetli bir ceza verilemez.

Madde: 12

Hiç kimse özel hayatı, ailesi, meskeni veya yazışması hususlarında keyfi karışmalara, şeref ve şöhretine karşı tecavüzlere maruz bırakılamaz. Herkesin bu karışma ve tecavüzlere karşı kanun ile korunmaya hakkı vardır.

Ek 8. Devam

Madde: 13

1. Herkes herhangi bir devletin sınırları dâhilinde serbestçe dolaşma ve yerleşme hakkına haizdir.
2. Herkes, kendi memleketi de dâhil, herhangi bir memleketi terk etmek ve memleketine dönmek hakkına haizdir.

Madde: 14

1. Herkes zulüm karşısında başka memleketlerden mülteci olarak kabulü talep etmek ve memleketler tarafından mülteci muamelesi görmek hakkını haizdir.
2. Bu hak, gerçekten adi bir cürüme veya Birleşmiş Milletler prensip ve amaçlarına aykırı faaliyetlere müstenit kovuşturmalar halinde ileri sürülemez.

Madde: 15

1. Her ferdin vatandaşlığa hakkı vardır.
2. Hiç kimse keyfi olarak uyrukluğundan ve uyrukluğunu değiştirmek hakkından mahrum edilemez.

Madde: 16

1. Evlilik çağına varan her erkek ve kadın, ırk, uyrukluks veya din bakımından hiçbir kısıtlamaya tabi olmaksızın evlenmek ve aile kurmak hakkına haizdir. Her erkek ve kadın evlenme konusunda, evlilik süresince ve evliliğin sona ermesinde eşit hakları haizdir.
2. Evlenme akdi ancak müstakbel eslerin serbest ve tam rızasıyla yapılır.
3. Aile, cemiyetin tabii ve temel unsurudur, cemiyet ve devlet tarafından korunmak hakkını haizdir.

Madde: 17

1. Her şahıs tek başına veya başkalarıyla birlikte mal ve mülk sahibi olmak hakkını haizdir.
2. Hiç kimse keyfi olarak mal ve mülkünden mahrum edilemez.

Madde: 18

Her şahsın, fikir, vicdan ve din hürriyetine hakkı vardır; bu hak, din veya kanaat değiştirmek hürriyeti, dinini veya kanaatini tek başına veya topluca, açık olarak veya özel surette, öğretim, tatbikat, ibadet ve ayinlerle izhar etmek hürriyetini içerir.

Ek 8. Devam

Madde: 19

Her ferdin fikir ve fikirlerini açıklamak hürriyetine hakkı vardır. Bu hak fikirlerinden ötürü rahatsız edilmemek, memleket sınırları mevzubahis olmaksızın malumat ve fikirleri her vasıta ile aramak, elde etmek veya yaymak hakkını içerir.

Madde: 20

1. Her şahıs saldırısız toplanma ve dernek kurma ve derneğe katılma serbestisine maliktir.
2. Hiç kimse bir derneğe mensup olmaya zorlanamaz.

Madde: 21

1. Her şahıs, doğrudan doğruya veya serbestçe seçilmiş temsilciler vasıtasıyla, memleketin kamu işleri yönetimine katılmak hakkını haizdir.
2. Her şahıs memleketin kamu hizmetlerine eşitlikle girme hakkını haizdir.
3. Halkın iradesi kamu otoritesinin esasıdır; bu irade, gizli şekilde veya serbestliği sağlayacak muadil bir usul ile cereyan edecek, genel ve eşit oy verme yoluyla yapılacak olan devri ve dürüst seçimlerle ifade edilir.

Madde: 22

Her sahsın, cemiyetin bir üyesi olmak itibariyle, sosyal güvenliğe hakkı vardır; haysiyeti için ve şahsiyetinin serbestçe gelişmesi için zaruri olan ekonomik, sosyal ve kültürel hakların milli gayret ve milletlerarası işbirliği yoluyla ve her devletin teşkilatı ve kaynaklarıyla mütenasip olarak gerçekleştirilmesine hakkı vardır.

Madde: 23

1. Her sahsın çalışmaya, isini serbestçe seçmeye, adil ve elverişli çalışma şartlarına ve işsizlikten korunmaya hakkı vardır.
2. Herkesin, hiçbir fark gözetilmeksizin, eşit iş karşılığında eşit ücrete hakkı vardır.
3. Çalışan her kimsenin kendisine ve ailesine insanlık haysiyetine uygun bir yasayış sağlayan ve gerekirse her türlü sosyal koruma vasıtalarıyla da tamamlanan adil ve elverişli bir ücrete hakkı vardır.
4. Herkesin menfaatlerinin korunması için sendikalar kurmaya ve bunlara katılmaya hakkı vardır.

Ek 8. Devam

Madde: 24

Her şahsın dinlenmeye, eğlenmeye, bilhassa çalışma müddetinin makul surette sınırlandırılmasına ve muayyen devrelerde ücretli tatillere hakkı vardır.

Madde: 25

1. Her şahsın, gerek kendisi gerekse ailesi için, yiyecek, giyim, mesken, tıbbi bakım, gerekli sosyal hizmetler dâhil olmak üzere sağlığı ve refahını temin edecek uygun bir hayat seviyesine ve işsizlik, hastalık, sakatlık, dulluk, ihtiyarlık veya geçim imkânlarından iradesi dışında mahrum bırakacak diğer hallerde güvenliğe hakkı vardır.

2. Ana ve çocuk özel ihtimam ve yardım görmek hakkını haizdir. Bütün çocuklar, evlilik içinde veya dışında doğsunlar, aynı sosyal korunmadan faydalanırlar.

Madde: 26

1. Her şahsın eğitime hakkı vardır. Eğitim hiç olmazsa ilk ve temel safhalarında parasızdır. İlköğretim mecburidir. Teknik ve mesleki öğretimden herkes istifade edebilmelidir. Yüksek öğretim, liyakatlerine göre herkese tam eşitlikle açık olmalıdır.

2. Öğretim insan şahsiyetinin tam gelişmesini ve insan haklarıyla ana hürriyetlerine saygının kuvvetlenmesini hedef almalıdır. Öğretim bütün milletler, ırk ve din grupları arasında anlayış, hoşgörü ve dostluğu teşvik etmeli ve Birleşmiş Milletlerin barışın idamesi yolundaki çalışmalarını geliştirmelidir.

3. Ana baba, çocuklarına verilecek eğitim türünü seçmek hakkını öncelikle haizdirler.

Madde: 27

1. Herkes, topluluğun kültürel faaliyetine serbestçe katılmak, güzel sanatları tatmak, ilim sahasındaki ilerleyişe iştirak etmek ve bundan faydalanmak hakkını haizdir.

2. Herkesin yarattığı, her türlü bilim, edebiyat veya sanat eserlerinden mütevellit manevi ve maddi menfaatlerin korunmasına hakkı vardır.

Madde: 28

Herkesin, işbu beyannamede derpiş edilen hak ve hürriyetlerin tam tatbikini sağlayacak bir sosyal ve milletlerarası nizama hakkı vardır.

Ek 8. Devam

Madde: 29

1. Her sahsın, şahsiyetinin serbest ve tam gelişmesi ancak bir topluluk içinde mümkündür ve şahsın bu topluluğa karşı görevleri vardır.
2. Herkes, haklarının ve hürriyetlerinin kullanılmasında, sadece, başkalarının haklarının ve hürriyetlerinin gereğince tanınması ve bunlara saygı gösterilmesi amacıyla ve ancak demokratik bir cemiyette ahlâkın, kamu düzeninin ve genel refahın haklı icaplarını yerine getirmek maksadıyla kanunla belirlenmiş sınırlamalara tabi tutulabilir.
3. Bu hak ve hürriyetler hiçbir veçhile Birleşmiş Milletlerin amaç ve prensiplerine aykırı olarak kullanılamaz.

Madde: 30

İşbu Beyannamenin hiçbir hükmü, herhangi bir devlete, zümreye ya da ferde, bu Beyannamede ilan olunan hak ve hürriyetleri yok etmeye yönelik bir faaliyete girişme ya da eylemde bulunma hakkını verir şekilde yorumlanamaz.

Ek 9: Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Kullanılan Semboller:

 Sınıf-okul içi etkinlik	Bu sembol, ilgili etkinliklerin (yaratıcı drama, grup çalışması, zaman şeridi oluşturma, çalışma kâğıdı doldurma, görsel materyal okuma, mektup yazma, film izleme, sanal alan gezisi vb.) sınıf içinde yapılacağını gösterir.
 Okul dışı etkinlik	Bu sembol, ilgili etkinliklerin (sözlü tarih, grup çalışması, aile soyağacı oluşturma, günlük tutma, grafik oluşturma, proje çalışmaları vb.) tamamının veya bazı aşamalarının ev, kütüphane ve konuyla ilgili kurum ve kuruluşlarda yapılabileceğini gösterir.
 İnceleme gezisi	Bu sembol, ilgili etkinliklerin okul dışında inceleme ve araştırma gezileriyle yapılabileceğini gösterir.
 Uyarı	Bu sembol, ilgili üniteye doğrudan verilecek beceri ve değer ifadelerini, işlenecek konuların sınırlarını, kullanılması önerilen araç-gereç ve dikkat edilmesi gereken noktaları gösterir.
 Ders içi ilişkilendirme	Bu sembol, ilgili üniteyle ilişkilendirilebilecek diğer sosyal bilgiler ünitelerin adını, ilgili kazanımlarını ve konularını gösterir.
 Diğer derslerle ilişkilendirme	Bu sembol, ilgili üniteyle işbirliği yapılabilecek diğer derslerin adını gösterir.
 Ölçme ve Değerlendirme	Bu sembol, eğitim öğretim sürecinde yapılabilecek değerlendirme etkinliklerini göstermektedir. Burada yazılan değerlendirme etkinliği bir öneridir. Siz kılavuzda yer alan etkinliklerden öğrencilerin performansını en iyi ölçebileceğinizi düşündüğünüz başka yöntemleri de seçebilirsiniz.
 Ara disiplinlerle ilişkilendirme	Bu sembol Afet Eğitimi, Girişimcilik, İnsan Hakları ve Vatandaşlık Kariyer Bilinci Geliştirme, Rehberlik ve Psikolojik Danışma ara disiplin alanları ile ilişkili kazanımları gösterir.

Ek 10. Sosyal Bilgiler Öğretim Programı:*

1. Etkili ve sorumlu Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı yetiştirmek amacıyla tasarlanmış sosyal bilgiler dersi ile öğrenci 4. sınıftan itibaren karşılaşmaktadır. Sosyal Bilgiler öğretmeni, 4. ve 5. sınıf sosyal bilgiler programını inceleyerek, öğrencilerin bilgi, beceri, değer ve kavram boyutlarında hazır bulunuşluk düzeyini dikkate almalıdır. Sarmal yaklaşım doğrultusunda, devamlılık ve aşamalılık açısından; 6. ve 7. sınıflardaki öğrenme alanları, beceriler, değerler ve kavramların 4. ve 5. sınıftakilerle ilişkileri göz ardı edilmemelidir.
2. Sosyal bilgiler ünitelerinde; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimler ve insan hakları ve vatandaşlık bilgisi konuları toplulaştırılmış olarak ele alınmaktadır. Öğretmen de konuları tarih ünitesi, coğrafya ünitesi, insan hakları ve vatandaşlık ünitesi diye ayrı ayrı değil, çok yönlü olarak işlemelidir. Örneğin, Türkiye'nin coğrafi bölgeleri ele alınırken, Millî Mücadele yıllarında bu bölgedeki faaliyetlere yer verilerek, coğrafya, tarih, insan hakları ve vatandaşlık konuları ilişkilendirilerek, milli bilinç, insan hakları ve tarih duyarlılığı oluşturulmaya çalışılmalıdır. Benzer şekilde edebî ürünler ve yazılı materyallerden (efsaneler, destanlar, masallar, atasözleri, halk hikayeleri, türküler ve şiirler vb.) yararlanılarak, sosyal bilgiler, Türkçe dersleriyle kaynaştırılmalı, öğrencilere vatan sevgisi kazandırılmalıdır.
3. Sosyal Bilgiler Programında, belirlenmiş kazanımlara yönelik konu sıralaması yapılmamıştır. Programda kazanımların öngördüğü bir içerik sınırlaması söz konusudur. Öğretmen kazanımları gerçekleştirme koşuluyla; çevre özelliklerini, öğrenci grubunun ilgilerini, ihtiyaçlarını, beklentilerini, hazır-bulunuşluk düzeylerini ve dolayısıyla da ön bilgilerini dikkate alarak, Türk millî eğitiminin genel amaçları ve temel ilkeleri doğrultusunda uygun çıkış noktaları, uyarıcı ve pekiştireç unsurlarını kullanarak çerçevesi belirlenmiş olan içeriğe bağlı oluşturacağı alt başlıklar etrafında hareket etmelidir.

* <http://ttkb.meb.gov.tr/>, (17.04.2010).

Ek 10. Devam

4. Öğretmen, geçmiş, bugün ve gelecek düşünüldüğünde, bütün insan faaliyetlerini kapsayacak şekilde seçilmiş olan dokuz öğrenme alanının, birden fazla disiplini içerdiğine, “zaman, süreklilik ve değişim” öğrenme alanının, diğer sekiz öğrenme alanıyla birlikte değerlendirildiğine dikkat etmelidir. Yani bir ünite, iki öğrenme alanı içermektedir. 6. ve 7. sınıfta "gruplar, kurumlar ve sosyal örgütler" öğrenme alanına yer verilmemiştir.
5. Öğretmen, “sosyal bilimler olarak sosyal bilgiler” ve “yansıtıcı düşünme olarak sosyal bilgiler” anlayışlarına önem vermelidir. Öğrencilere, sosyal bilimcilerin (coğrafyacının, tarihçinin, vb.) bilimsel yöntemleri sezdirilmelidir. Öğretmen, okulun içindeki ve dışındaki olaylardan yararlanarak, öğrencileri sık sık gerçek hayat problemleri ve çelişkili durumlarla karşılaştırmalı ve karşılaştıkları sosyal problemler üzerine yansıtıcı düşüncelerini sağlamalıdır. Örneğin “TBMM’nin Açılışı” konusunda, “Atatürk, 1920’de kurulan yeni devletin malî kaynakları problemini nasıl çözdü?” problemi ortaya atılabilir. Burada önce, bir devletin gelir kaynakları ile ilgili öğrencilerin görüşleri alınmalı, sonra veri ve kaynak toplamalarına yardım edilmeli, görüşleri test edilmeli ve tartışmaya teşvik edilmeli, daha sonra da öğrencilerin bir rapor yazmaları sağlanmalıdır. Tarih konuları da öğrencilere bir problem olarak sunulmalıdır.
6. Son yıllarda bazı eğitimciler tarafından “genişleyen çevreler” programına yönelik haklı ve yerinde eleştiriler yapılmaktadır. Günümüzde çocuklar yakın çevrelerinin çok ötesindeki olaylardan da haberdardır. Kitle iletişim araçlarının özellikle de televizyonun her eve girmesi, dünyayı çocukların evine getirmiştir. Henüz okula başlamayan çocuklar bile dünyadaki savaşların, çevre kirliliği ile ilgili sorunların artık farkındadırlar. Belgeseller sayesinde dünyanın çeşitli yörelerindeki kültürleri en ince ayrıntılarına kadar tanıma fırsatı elde etmektedirler.³⁶ Üniteler işlenirken doğrudan verilecek beceriler üzerine alıştırmalar yapılmalıdır. Dokuz temel becerinin yanı sıra, öğrencilerin zaman ve kronolojiyi algılama, mekânı algılama, değişim ve sürekliliği algılama ve sosyal katılım gibi sosyal bilgiler becerilerini kazanmaları üzerinde özellikle durulmalıdır.

Ek 10. Devam

7. Üniteler işlenirken doğrudan verilecek beceriler üzerine alıştırmalar yapılmalıdır. Dokuz temel becerinin yanı sıra, öğrencilerin zaman ve kronolojiyi algılama, mekânı algılama, değişim ve sürekliliği algılama ve sosyal katılım gibi sosyal bilgiler becerilerini kazanmaları üzerinde özellikle durulmalıdır. Bu beceriler alt aşamaları ile birlikte öğretmen kılavuzunda verilmiştir. Kaynak kullanımı ve kanıt değerlendirmeye dayalı sosyal bilgiler eğitiminde öğrencilerin sebep-sonuç ilişkisi kurmaları ve kanıta dayalı akıl yürütmeleri sağlanmalı, kanıtların sınırlılıkları ve tarihin farklı yorumlarının olabileceği fark ettirilmelidir.
8. Öğretmen, öğrencilerin disiplinlere ait yapısal kavramları öğrenmelerine dikkat etmelidir. Öğrencilerin, çizdikleri kavram ve zihin haritalarından yararlanarak, kavram yanılgıları varsa, düzeltmelerine yardımcı olmalıdır.
9. Programdaki değerler, bir örnek olaydan ya da öyküden hareketle, değerleri açıklama, ahlâkî muhakeme ve değer analizi şeklinde verilmelidir.
10. Öğretmen, programda üç türlü ilişkilendirme ile karşılaşmaktadır. Bunlar, üniteler arası ilişkilendirme, dersler arası ilişkilendirme ve *aradisiplinlerle* ilişkilendirme değildir. Programda üniteler arası ve dersler arası ilişkilendirme açıklamalar bölümünde yer alırken, *aradisiplinlerle* ilişkilendirme tabloları programın devamında yer almaktadır. Sosyal Bilgiler öğretmeni, 6. ve 7. sınıflarda sosyal bilgiler dersinde sık sık bu ilişkileri öğrencilerin kurmasına yardımcı olmalıdır. Diğer branş öğretmenleriyle toplantı yaparak planlarını oluşturmalıdır.
11. Öğretmen, okulun bulunduğu çevreye göre programdaki etkinlik örneklerini seçmeli ya da kendisi etkinlik hazırlamalıdır. Olguları ve olayları aktarmak ya da öğrencilere ders kitaplarını ezberletmek yerine, aktif öğrenmeye dayalı etkinlikler uygulamalıdır. Yeni etkinlikler tasarlanırken, dersin 17 genel amacı, ünite kazanımları, farklı öğrenme stilleri ve zekâ türlerine sahip öğrencilerin ilgi, yetenek ve ihtiyaçları göz önüne alınmalıdır. Öğretmen bilgi dağıtıcı rolü yerine, öğrencilerinin anlam kurmalarına yardımcı rolünü benimsemelidir.

Ek 10. Devam

12. Millî ve dinî bayramlar, mahallî kurtuluş ve kutlama günleri, önemli olaylar, belirli gün ve haftalardan yararlanılarak, öğrencilerin tarihsel duyarlılığı geliştirilmelidir. Öğretmen, 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı, 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, 19 Mayıs Atatürk'ü Anma, Gençlik ve Spor Bayramı, Kurtuluş Savaşı'nda bir zaferin ya da Türk İnkılâbı ile ilgili herhangi bir olayın yıl dönümü, Ankara'nın başkent olması gibi olayların yıl dönümlerinde Atatürk'ün kişilik özelliklerini, inkılâplarını, ilkelerini ve düşüncelerini anlatmalıdır. Öğretmen, Atatürk'ün "Türk, öğren, çalış, güven", "Ne mutlu Türküm diyene!" ve "Yurtta sulh, cihanda sulh" gibi sözlerinden hareketle, Türklerin tarihte oynadıkları rolü; askerlik, idare, hukuk, bilim, fen ve sanat alanında insanlığa hizmetlerini göstermelidir. Öğrencilerin, Türk milletine, Türk bayrağına, Türk ordusuna ve vatanına hizmet eden kişilere sevgi, saygı ve takdir duygularını geliştirmelidir. Öğrenciler, yazılı ve görsel basın tarafından güncel konuların ve haberlerin etkisi altındadır. Öğrencilerin zihinlerinin güncel meselelerle meşgul olduğu zamanlarda ve dönem başında planlanmış dersin pek verimli olmadığı durumlarda, öğretmen "güncellik ilkesinden" hareket etmeli, fırsatları değerlendirmelidir. Güncel konular, öğrencilere iş ve proje olarak verilmelidir.
13. Öğretmen, inceleme gezilerine önem vermelidir. Bu geziler pazaryerine, resmî dairelere, fabrikalara, sergilere, arkeolojik kazılara, atölyelere, müzelere ve tarihî mekânlara (tarihî yapılar, anıtlar, müze-kentler, savaş alanları) yönelik olabilir. Bu geziler, sadece eğlenceli bir gün geçirme olarak düşünülmemeli, her aşaması planlanmalı ve değerlendirilmelidir. Öğrenciler için çalışma kâğıtları hazırlanmalı ya da müzelerin çalışma kâğıdı kullanılmalıdır. Öğrencilerin doğal ve tarihî çevreyi koruma bilinci edinmeleri, sanat zevki ve estetik duygularını geliştirmeleri sağlanmalıdır. Tarihî bir kişilikten söz ediliyorsa, bu kişi de okulun bulunduğu çevrede doğmuş, bulunmuş ya da ölmüş ise bu yönden değerlendirilmelidir. Bu kişinin medrese, cami, kütüphane, imaret, han, türbe, mahalle, sokak ve ev gibi herhangi bir eserde kitabesi varsa, bu kişi ve eserleri ile ilgili öğrencilere araştırma projeleri verilebilir.

Ek 10. Devam

14. Öğretmen, öğrencileri millî, ahlâki, insanî, manevî, kültürel değerler bakımından besleyici; demokratik, lâik, ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını yerine getirmede yol gösterici olmalıdır. Ayrıca derse ilişkin konuları sevdirecek roman, tarihî roman, hikâye, hatıra, gezi yazısı, şiir ve fıkra gibi edebî ürünleri okumaya teşvik etmelidir.
15. Öğretmen fotoğraflar, haritalar, filmler, CD-ROM'lar, tarih ve sosyal bilgiler benzeşim (simülasyon) programları, çoklu ortam (multimedya) ve hipermedya gibi araçlar; telekomünikasyon hizmetlerini (internet gibi) imkânları ölçüsünde sosyal bilgiler dersinin bir parçası yapmalıdır. Gezi düzenleyemediği mekânlara, sınıf içinde internet yardımıyla, sanal alan gezileri yaptırmalıdır.
16. 24.01.2008 tarih ve 2 ve 3 sayılı kararlarla kabul edilen “Müze İle Eğitim” ve “Öğrenme-Öğretme Sürecinde Gazete Kupürlerinden Yararlanma” konusunda önerilen açıklama ve etkinlik örnekleri işlenişte dikkate alınmalıdır.
17. Öğretmen, ünitenin yapısına uygun olan değerlendirme araç ve yöntemlerini seçmelidir. Öğretmen, değerlendirmenin, öğrenmenin ayrılmaz bir parçası olduğunu bilmelidir. Sadece öğrenme ürününü değil, öğrenme sürecini de değerlendirmelidir. Değerlendirmede geleneksel yöntemlerle, alternatif değerlendirme yöntemlerini birlikte kullanmalıdır. Bu değerlendirme yöntemleri ve araçları; gözlem, performans ödevleri, görüşmeler, öz değerlendirme ölçekleri, öğrenci ürün dosyaları (portfolyo), projeler, posterler, çoktan seçmeli, eşleştirmeli, boşluk doldurmalı, açık uçlu sorulardan oluşan testlerdir. Öğretmen, geleneksel değerlendirme araç ve yöntemlerini kullandığında öğrencilerde ırsak düşünmeye yol açan özellikle ırsak sorular sormalıdır. Bazı öğrenciler grup tartışmalarında sessizdir. Fakat çok iyi kompozisyon yazar ya da resim yapar, bazıları çok iyi sunuş yapar; fakat yazıya dökemez. Görüldüğü gibi çok değişik ölçme araçlarının kullanılması öğrencilere öğrendiğini gösterme şansı vermektedir.

ÖZGEÇMİŞ

Elif Kaya, 1982 yılında Kahramanmaraş'ta doğdu. İlköğretim ve liseyi doğduğu yerde bitirdi. 2005 yılında lisans öğrenimini Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde tamamladı. 2008 yılında lisansüstü eğitimine Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Ana Bilim Dalı Sosyal Bilgiler Öğretimi Programında başladı ve 2011 yılında mezun oldu.